

ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษา
การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายอโรคยศาล
วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

A STUDY OF VOLUNTEERS' WORKING PROCESS: A CASE STUDY OF
END STAGE CANCER PATIENTS, AROKHAYASALA
WAT KHAMPRAMONG, SAKHONNAKHON PROVINCE

กัณธิชา เพื่อกเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษา
การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายออโรคยศาล
วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

กันธิชา เผือกเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of Volunteers' Working Process: A Case Study of
End Stage Cancer Patients, Arokhayasala
Wat Khampramong, Sakhonnakhon Province**

Ganticha Phuakcharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhism and Arts of Life)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
2556 BE

(Copyright of Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา: กรณีศึกษา การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต

.....
(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

.....กรรมการ
(พระเอกภัทร อภินนโท, ผศ.ดร.)

.....กรรมการ
(พญ. รุจิรา มังคละศิริ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....กรรมการ
(ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน)
พระเอกภัทร อภินนโท, ผศ. ดร.
พญ. รุจิรา มังคละศิริ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(กันธิชา เผือกเจริญ)

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา กรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร
ผู้วิจัย	:	นางสาวกัณธิชา เผือกเจริญ
ปริญญา	:	พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	:	พระเอกภักดิ์ อภินโนโท, ผศ.ดร. พธ.บ. (ครุฯ) M.A. (Clinical Psy) Ph.D. (Psy.) พญ. รุจิรา มังคละศิริ วท.บ. พบ. สม. อว. (เวชศาสตร์ป้องกัน) อว. (เวชศาสตร์ครอบครัว)
วันสำเร็จการศึกษา	:	๕ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา ๒) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ในอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพ ส่วนของงานวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมในการเป็นจิตอาสา ในส่วนของเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน บทบาทจิตอาสา และปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา กรณี อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

ผลดำเนินการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ หมวดธรรม คือ ๑) พรหมวิหาร ๔ ๒) อิทธิบาท ๔ ๓) สังคหวัตถุ ๔ ๔) สาราณียธรรม ๖ และ ๕) สปัจริสทาน ๘ หลักพุทธธรรมที่กล่าวมานี้ หากปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดสมาธิ จนก่อให้เกิดปัญญา ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีศีลเป็นบาทฐาน เมื่อศีลบริบูรณ์ การเจริญสมาธิ และปัญญา จะอุปการะเกื้อกูลให้คุณความดีเจริญขึ้นด้วยในหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘

กระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาพบว่า การบริหารงานของอโรคยศาลขับเคลื่อนด้วยพลังของจิตอาสา ๓ กลุ่มด้วยกันคือ ๑) จิตอาสาต้นแบบ ๒) จิตอาสาแกนหลัก ๓) จิตอาสาสนับสนุน ที่หมุนเวียนกันเข้ามาตามช่วงจังหวะเวลา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ป่วย และญาติร่วมเป็นจิตอาสา มีเจ้าหน้าที่ประจำคอยเป็นพี่เลี้ยง จิตอาสาจึงเข้าสู่กระบวนการทำงานตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มความสามารถ ตอบสนองความต้องการโดยผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง เข้าใจในวิถีของชีวิต ยอมรับ

กับความจริงที่เกิดขึ้น แม้ว่าในที่สุดของการรักษา คือ การเสียชีวิต แต่เป็นการเสียชีวิต อย่างสุขสงบ หรือ “ตายแบบยิ้มได้” ที่เป็นผลมาจากการยอมรับความตาย ดังคำกล่าวว่า “อยู่สบาย ตายสงบ บง ไม่เสีย” จิตอาสาได้ประจักษ์เห็นความจริงของชีวิตจากการดูแลผู้ป่วย การปรับทัศนคติในการดำเนินชีวิต การระลึกถึงมรณานุสติ ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม

ในส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา แบ่งได้เป็น ๒ ด้าน คือ ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายนอก หมายถึงศักยภาพ ความสามารถทางด้านวิชาชีพ ฐานะและบทบาททางสังคม และปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายในเริ่มต้น ที่ความศรัทธา และพุทธธรรมในใจของจิตอาสา ที่ส่งเสริมให้มีการทำงานอย่างมุ่งมั่น จริงจัง จริงใจ พัฒนาศักยภาพไปพร้อมกับการทำงาน เนื่องจากใช้งานเป็นฐานของการภาวนา จึงเกิดสมาธิจากการทำงาน ทำให้เห็นการเจริญเติบโต คุณธรรมที่ผลิบานในใจ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการและการใช้ศักยภาพของจิตอาสาที่อโรคยศาลจึงเป็นไปอย่างธรรมชาติ และในที่สุดเข้าถึงปัญญา จนไม่มีความขุ่นมัว โดยมี พระปพนพัชร ภิบาลพัทธรณีธิ (จิรธัมโมภิกขุ), ดร. หรือเรียกขานในนาม “หลวงตา” เป็นต้นบุญสู่ต้นแบบแห่งการเรียนรู้ “ทำด้วยใจ ให้ด้วยรัก ไม่หวังผลตอบแทน” และไม่ว่าศักยภาพของจิตอาสาจะเป็นเช่นไรก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า คือการจัดใจของจิตอาสา อยู่กับโลกตามที่เป็นจริง อยู่กับโลกอย่างเหนือโลก

Thesis Title : A Study of Volunteers' Working Process:
A Case Study of End Stage Cancer Patients, Arokhayasala
Wat Khampramong, Sakonnakhon Province

Researcher : Ms. Ganticha Phuakcharorn

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies and Arts of Life)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Ekapatra Apichantho, Asst. Prof. Dr.
B.A.(Edu.), M.A.(Clinical Psy), Ph.D.(Psy.)

: Ruchira Mangklasiri, MD.
B.Sc., MD., MPH., Cert. in Preventive Medicine,
Cert. in Family Medicine

Date of Graduation : 5 March 2014

Abstract

The three objectives of this thesis are: 1) to study the BuddhaDhamma that enhance volunteers' working process, 2) to study working process and role model of volunteers at Arokhayasala Wat Khampramong, Sakonnakhon Province, and 3) to study and analyze factors enhance the power of volunteers at Arokhayasala Wat Khampramong, Sakonnakhon Province.

Documentary and qualitative research were used. In the documentary research, the researcher searched the information from the Tipiṭaka, books, and other related works under the topic of BuddhaDhamma. According to the qualitative part, it was gathered the data from observation, in-depth interview and focus group discussion concerning factors enhance the power of volunteers at Arokhayasala Wat Khampramong, Sakonnakhon Province.

The BuddhaDhamma that promote volunteers' working process can be separated into 5 categories. They are 1) Brahmavihara 4 2) Iddhipada 4 3) Sangahavatthu 4 4) Saraniyadhamma 6 and 5) SappurisaDhamma 8. If one can practice continuously one of the mentioned BuddhaDhamma, one will gain Samadhi (concentration), and then Panna (wisdom) both in the worldly and secular world. Sila is the foundation. While Samadhi and Panna support the prosperous of goodness to blossom along the way of the Noble Eightfold Path.

The working process and role model found out that the administration of Arokhayasala run by the power of volunteers who take turn in accordance to time. They can be separated into three groups: 1) Role Model Volunteers 2) Frontier Volunteers, and 3) Supporter Volunteers. Patients and their relatives are also welcomed to act as volunteers. The full time officers are supported them. Thus, volunteers fully go with the working process by performing their highest potentiality. The approaches of patients-centered, understanding what life is, and accepting reality even the final outcome of curing illness is death are used. “Smiles with Death” is the outcome of the recognition as shown in the phrase “Happy Living, Peace at Death, and No payment”. At the same time, volunteers realize the reality of life from caring the illness, adjust their attitudes, do death contemplation, and practice way of living related to BuddhaDhamma.

The two factors enhance the power of volunteers are the outer factors and the inner factors. The outer factors refer to potentiality, occupational ability, and social status. The inner factors refer to ‘Confidence’ (Saddha) and BuddhaDhamma within the heart of volunteers. This reinforces volunteers’ strong determination, sincerity, and inner development along with the working process. This is because of “Work is the foundation of meditation”. As the result of these, ‘Samadhi’ from working is watered the inner morality to shine out. Therefore, the power of volunteers at Arokhayasala is developed and purified naturally. Finally, volunteers enter the stage of ‘Panna’ to “Do by heart, Give with Love, No Need for Return”. Phra Paponpatchara Pibanpaknatee, Dr., (Ciradhammo Bhikkhu) or “Luangta” is the super-role model. Last but not least, ‘transformation of mind’ and ‘seeing the world as it is’ are more important for beyond the potentiality of volunteers.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๒
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา	๑๓
๒.๑ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา	๑๓
๒.๒ หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา	๑๔
๒.๓ ตัวอย่างจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๒๖
บทที่ ๓ กระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสา	๓๑
อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร	
๓.๑ ด้านการดูแลผู้ป่วย	๓๑
๓.๒ ด้านการจัดการหลังการเสียชีวิต	๔๐
๓.๓ ด้านงานทั่วไป	๔๐
๓.๔ ด้านการศึกษาดูงานและงานวิทยากร	๔๔

บทที่ ๔	ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร	๔๗
	๔.๑ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสา	๔๘
	๔.๒ ศักยภาพของจิตอาสา	๕๘
	๔.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา	๖๖
บทที่ ๕	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๗๒
	๕.๑ สรุปผลการศึกษา	๗๒
	๕.๒ อภิปรายผลการศึกษา	๗๕
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๗
บรรณานุกรม		๗๘
ประวัติผู้วิจัย		๘๒

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๒
แผนภูมิที่ ๒ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา	๒๔
แผนภูมิที่ ๓ ตัวอย่างจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๒๙

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการค้นคว้าวิจัย และอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอแสดงความขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด ผู้ก่อตั้งเสถียรธรรมสถานและสาวิกาสิกขาลัยที่สนับสนุนการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต และทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสเข้ามาศึกษาเรียนรู้

กราบขอบพระคุณ พระเอกภพร อธิฉนโท ผศ.ดร.ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณ พญ. รุจิรา มังคละศิริ กรรมการปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ คอยช่วยเหลือให้แนวคิดและคำแนะนำ พร้อมทั้งตรวจแก้ไขงานด้วยความเมตตา

กราบขอบพระคุณ พระปพนพัชร ภิบาลพัทธรณี, (จิรธัมโมภิกขุ)ดร. เจ้าอาวาสวัดคำประมง ผู้ชี้แนะทางแห่งการประพฤติปฏิบัติด้วยความเมตตา ดร. แม่ชีกาญจนา เจริญธนาโชค ที่คอยช่วยเหลือเมตตาให้แนวคิดและคำแนะนำ แม่ชีทัศนาศิริธรรม อาจารย์ประจำสาวิกาสิกขาลัย ที่คอยช่วยเหลือ เมตตา เป็นกำลังใจอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณอาจารย์และเจ้าหน้าที่ผู้สอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีส่วนช่วยกำหนดรูปแบบในการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม เป็นงานที่มีความครบถ้วนและสมบูรณ์แบบมากขึ้น

กราบขอบพระคุณเสถียรธรรมสถาน เจ้าหน้าที่ คุณสุชาดา พิงบุญ เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานสาวิกาสิกขาลัย กัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือ รุ่นพี่สาวิกาสิกขาลัย เพื่อนนิสิตสาวิกาสิกขาลัยรุ่นที่ ๕ และนิสิตสาวิกาสิกขาลัยรุ่นที่ ๖ รวมทั้งจิตอาสาที่ให้ความร่วมมือตอบคำถามสัมภาษณ์ อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์แห่งวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ญาติพี่น้องทุกท่านและผู้มีพระคุณต่อผู้วิจัยทุกท่าน

กัณธิชา เผือกเจริญ

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๕๗/๒๑๗ หมายถึง สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๑๕๗ หน้าที่ ๒๑๗

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพยตนวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปปิณาสก	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ม.มู.อ. (ไทย) ๑/๑๐๖/๒๕๓ หมายถึง มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปณาสก อรรถกถา ภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๐๖ หน้า ๒๕๓

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ส.สพ.อ.	(ไทย)	=	สังยุตตนิกาย	สารัตถปกาสินี	สพยตนวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	--------------	---------------	------------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัด เป็นสถานประกอบกิจกรรมทางศาสนา ศูนย์กลางของชุมชน สถานที่อบรมจิตใจ อีกทั้งวัดยังเป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียน เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชน จึงทำให้การแบ่งเขตภายในวัดแบ่งออกเป็น ๒ เขต คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส โดยเขตพุทธาวาสจะเป็นที่ตั้งของสถูปเจดีย์ อุโบสถ สถานที่ประกอบกิจกรรม ส่วนเขตสังฆาวาส เป็นกุฏิ สำหรับพระภิกษุ สามเณรจำพรรษา และบางวัดมีส่วนเพิ่มเติม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน นั่นคือ เขตฌาปนสถาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับศพ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วัดเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตาย วัดจึงเป็นสถานที่ชุมนุมของสังคมทุกกาลวาระ ทั้งทางที่เป็นมงคลและอวมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดในชนบท จัดได้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธา เพื่อสร้าง เกื้อกูล ผูกโยงความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับคนในชุมชนอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้งจนยากที่จะแยกออกจากกัน วัดจึงเป็นเหมือนผู้นำทางจิตวิญญาณ เมื่อมีการก่อตั้งชุมชน จะมีการสร้างวัดขึ้นมาพร้อมกันด้วย^๑

วัดในชนบท เช่น วัดคำประมง ตั้งอยู่ที่บ้านคำประมง ตำบลสว่าง อำเภอยะนิง จ.ปัตตานี จังหวัดสงขลา เป็นวัดที่มีลักษณะสอดคล้องเหมือนกับวัดทั่วไปที่กล่าวถึงข้างต้น ทั้งในด้านของสถานที่ การประกอบพิธีทางศาสนา การฌาปนกิจ และเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนี้แล้ว พันธกิจของวัดคำประมงที่แตกต่างจากวัดทั่วไป กล่าวคือ การจัดตั้งอโรคยศาล

อโรคยศาล เป็นสถานอภิบาลผู้ป่วยโรคมะเร็ง แบบผสมผสานและประคับประคองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก เป็นองค์รวมแนววิถีพุทธ ใช้น้ำมันสมุนไพรไทยเป็นหลักในการรักษา และกิจกรรมบำบัด อาทิเช่น มนตราบำบัด ดนตรีบำบัด ออกกำลังกายบำบัด โภชนาการบำบัด และไม่คิดค่าใช้จ่ายใดในการรักษา

อโรคยศาลเป็นทางเลือกในการเยียวยา สำหรับผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ไม่ต้องการเข้ารับการรักษาตามแนวทางของการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือได้เข้ารับการรักษาจนสุดทางแล้ว ยังไม่มีหนทางรักษาได้อีก สถานที่ภายในอโรคยศาลมีการออกแบบสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และแนวทางการรักษาอย่างเหมาะสม ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ป่วย

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> [๒๔ ม.ค. ๒๕๕๗].

โดยได้ดำเนินการเปิดโอกาสให้บุคคลจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ แพทย์ พยาบาล แพทย์แผนไทย บุคลากรทางสาธารณสุข นักสังคมสงเคราะห์ ข้าราชการ วิศวกร สถาปนิก นักธุรกิจ นักสื่อสารมวลชน ศิลปิน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และประชาชนทั่วไป เข้ามา มีบทบาทในการเป็นจิตอาสา โดยมีหลวงพ่อ ให้โอกาส เรียนรู้ ทำงานจิตอาสา ซึ่งเป็นงานที่มีความ ยืดหยุ่นสูง ไม่มีรูปแบบสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบุคคล ที่จะต้องพัฒนาศักยภาพ ให้สอดคล้องกับระบบการ ทำงาน เป็นธรรมชาติ เกิดเป็นประโยชน์^๒

รูปแบบของงานจิตอาสาที่แตกต่าง แต่กับเป็นการทำงานในลักษณะที่ขยายออกไปใน วงกว้าง ได้ประโยชน์สูงสุด ช่วยทำให้การทำงานของจิตอาสาได้ขยายตัวออกไปทั้งในแง่ปริมาณและ คุณภาพ ทำงานเป็นอิสระ สอดคล้องกับศักยภาพ ความสามารถ โดยไม่ขัดต่อแนวทางการรักษา ผู้ป่วยของโรงพยาบาล ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็น ส่วนหนึ่งของการเยียวยาผู้ป่วยระยะสุดท้าย ที่มีความสำคัญไม่ต่างไปจากบุคลากรทางด้าน สาธารณสุข เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน^๓

สำหรับ “จิตอาสาดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย” ถือว่าเป็นกิจกรรมจิตอาสาแนวใหม่ใน สังคมไทยที่เริ่มขึ้นเมื่อไม่กี่ปี โดยอาจกล่าวได้ว่าเป็นพัฒนาการสืบเนื่องมาจากการทำงานดูแลผู้ป่วย ระยะสุดท้ายในศาสนสถาน เช่น วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดสระบุรี สันติวันนา (คริสต์ศาสนา) และมี หลายองค์กรที่ทำงานดังกล่าว เช่น มูลนิธิสายธารแห่งความหวัง (Wishing Well) เครือข่ายพุทธิกา ซึ่งมีภารกิจเพื่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งด้วยการประยุกต์หลักธรรมให้มีพลังในการแก้ไข ปัญหาของสังคมสมัยใหม่ ด้วยการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาของปัจเจกบุคคลกับปัญหา สังคม โดยเฉพาะการขยายแนวคิดเรื่องการทำบุญจากเพียงแค่การให้ทานในรูปของวัตถุ มาเป็นการ ทำบุญในลักษณะอื่น เช่น การทำประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือชวนช่วยในกิจการที่ชอบ^๔ โดยเชื่อว่าการดำเนินงานดังกล่าว จะเกิดทั้งประโยชน์ตน (อาสาสมัคร) ประโยชน์ท่าน (ผู้ป่วย) และประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม กล่าวคือ งานของจิตอาสาไม่เพียงแต่จะส่งผลดีต่อผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อ กระบวนการทำงานในระบบบริการสาธารณสุขด้วย ในแง่ที่ว่าแพทย์และพยาบาล จะได้ให้ความสนใจ ในเรื่องจิตใจมากขึ้น ไม่ใช่สนใจหรือให้ความสำคัญแค่การเยียวยาทางกายเพียงอย่างเดียว^๕

^๒ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, เยียวยาระยะสุดท้ายรัก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อธิธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^๔ “จิตอาสาดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย”, จดหมายข่าวการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย อาทิตยอัสดง, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๓): ๒.

^๕ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, เยียวยาระยะสุดท้ายรัก, หน้า ๗

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลต่อการทำงานของจิตอาสาและศึกษากระบวนการทำงานของอโรคยศาล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ใน อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร ให้สอดคล้องกับจิตอาสา มีการเตรียมความพร้อมของจิตอาสาที่จะเข้ามาอาสาทำงานช่วยเหลือผู้ป่วยตามศักยภาพของตน และต้องการให้ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นเมล็ดพันธุ์จากต้นบุญต้นแบบ การเป็นจิตอาสาที่มีอิสระทางความคิด ความถูกต้องโดยธรรม และมีศักยภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวจิตอาสา ต่ออโรคยศาล และผู้ป่วยให้มากที่สุด

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสาในอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๑.๓.๑ การศึกษาวิจัยด้านข้อมูลเอกสาร

ศึกษาค้นคว้าจากประมวลคำสอนของพระพุทธองค์ หลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา เอกสารที่เกี่ยวกับบทบาทการทำงานจิตอาสา และอาสาสมัคร งานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการให้ทาน การช่วยเหลือแบ่งปัน การชวนชวนารับใช้ผู้อื่น

๑.๓.๒ การศึกษาวิจัยด้านภาคสนาม

๑) เข้าร่วมสังเกตการณ์กระบวนการทำงานของวัดคำประมง และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ

๒) สัมภาษณ์เชิงลึก จิตอาสาวัดคำประมง โดยแบ่งกลุ่มจิตอาสาเป็นประเภทกลุ่มบุคคล คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มงานสาธารณสุข กลุ่มสถาบันการศึกษา และกลุ่มบุคคลทั่วไป รวม ๘ ท่าน

๓) สนทนากลุ่ม จิตอาสาวัดคำประมง โดยแบ่งกลุ่มจิตอาสาเป็นประเภทกลุ่มบุคคล คือ เจ้าหน้าที่อโรคยศาล สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ผู้ป่วยที่อาการดีขึ้นแล้วสมัครใจเป็นจิตอาสา และญาติผู้ป่วย รวม ๗ ท่าน

โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกจิตอาสาในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม คือ

๑) เป็นจิตอาสาที่ทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า ๓ ปี และ ๒) เป็นผู้อุทิศตนทำความดี เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ หรือกำลังสติปัญญา ความสามารถ โดยไม่ได้รับผลตอบแทน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสาเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ กระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสาในอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา** หมายถึง หลักธรรมที่ว่าด้วยหลักคำสอนของพระพุทธองค์ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับจิตอาสา หลักพุทธธรรมเหล่านี้ ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียกรรม ๖ สปัสนา ๘ และ ศีล ๕

๑.๕.๒ **จิตอาสาอโรคยศาล** หมายถึง จิตอาสา ๓ กลุ่ม ๑) จิตอาสาต้นแบบ ๒) จิตอาสาแกนหลัก และ ๓) จิตอาสาสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ หรือ กำลังสติปัญญา หรือเวลา เพื่อช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นจิตอาสาต่อเนื่องมากกว่า ๓ ปี

๑.๕.๓ **อโรคยศาล วัดคำประมง** หมายถึง สถานที่ที่ดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวมที่มีการดูแลสุขภาพทั้งทางกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณเพื่อลดความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยมะเร็ง

๑.๕.๔ **หลวงตา** หมายถึง พระปพนพัชร ภิบาลพัชรนิธี ดร. (จิรธัมโมภิกขุ) เจ้าอาวาสวัดคำประมง และประธานมูลนิธิอโรคยศาล

๑.๕.๕ **ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย** หมายถึง ผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคมะเร็งระยะที่มีการแพร่กระจายของโรคไปตามอวัยวะ ไม่สามารถรักษาให้หายได้ และเข้าสู่ระยะสุดท้ายของโรค

๑.๕.๖ **คุณธรรม** หมายถึง ความดีงาม ความมีน้ำใจ เสียสละ อดทน มีจิตสำนึกที่ดี ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

๑.๕.๗ **ศักยภาพ** หมายถึง ความสามารถสูงสุดของบุคคลที่มีการนำมาใช้อย่างเต็มที่ในการเป็นจิตอาสา มีอิสระทางความคิดที่ถูกต้องโดยธรรม บนพื้นฐานของความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติ และไม่ขัดกับหลักการดูแลผู้ป่วยของอโรคยศาล ถูกต้องทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ทั้งทางกาย วาจา ใจ

ลดความกลัวต่อการเจ็บป่วย มีความพึงพอใจต่อการบำบัดดูแลสูง ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นทางเลือกที่ช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายมีจิตวิญญาณดีขึ้น^๘

๑.๖.๔ รศ.ดร. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ เสนอรายงานการวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาตำรายาต้านมะเร็งสูตรวัดคำประมง” ผลการวิเคราะห์คุณภาพของวัตถุดิบตามข้อกำหนดในเภสัชตำรับพบว่าสารสกัดยาต้านมะเร็งสูตรนี้สามารถยับยั้งการเกิดเนื้องอกจากการเหนี่ยวนำด้วยสารเคมีได้ ผลสรุปสามารถบ่งชี้ได้อย่างแท้จริงว่าตำรายาต้านมะเร็งสูตรวัดคำประมงมีฤทธิ์ต้านมะเร็ง^๙

๑.๖.๕ เอี่ยมพร ทองกระจาย และจินตนา สุวิทวัส ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารต้านมะเร็งของผู้ป่วยมะเร็งที่โรยศาล วัดคำประมง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยมะเร็งส่วนใหญ่มีภาวะขาดสารอาหารความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับอาหารต้านมะเร็งส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง อาหารส่วนใหญ่ได้มาจากตลาด การเลือกอาหารคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยมากที่สุด^{๑๐}

๑.๖.๖ รศ.ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ทำการวิจัยเรื่อง “ระบบการบริหารจัดการมูลนิธิพุทธรธิ์จี้” โดยได้นำเสนอแนวคิดเรื่องอาสาศาสตร์ของมูลพุทธรธิ์จี้ที่ประกอบด้วย ๔ หลัก คือ หลักพุทธศาสนาแนวมุขยนิยม ความเชื่อในเรื่องชาติภพและกฎแห่งกรรม การมองมนุษย์ในแง่บวก และภาวะผู้นำเปี่ยมบุญญาภาพของท่านธรรมาจารย์แจ้งเหียน โดยแนวคิดทั้ง ๔ เรื่องนี้เป็นการสร้างรากฐานสำคัญต่อความรู้สึกเอื้อเพื่อเสียสละพร้อมกับความเชื่อว่า วิธีของอาสาศาสตร์คือวิถีของการปฏิบัติธรรม ที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมเพื่อสังคม (Prosocial Behavior) ในการอาสาเข้ามาช่วยสรรพชีวิตโดยมีปัจจัยภาวะผู้นำเปี่ยมบุญญาภาพที่ช่วยทำให้เกิดต้นแบบของพลังจิตอาสาให้เดินตามรอยคือพระโพธิสัตว์ท่าน ธรรมาจารย์แจ้งเหียน และอาสาศาสตร์รุ่นพี่ที่เสียสละ นอกจากนั้นยังได้เสนอเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรณรงค์ชักชวนผู้คนให้ทำดี คือสถานีวิทย์และโทรทัศน์ โดยการจัด

^๘ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงศ์ และคณะ, “ผลสัมฤทธิ์ในการบำบัดผู้ป่วยมะเร็ง”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (สกลนคร: มูลนิธิอภิญญาอโรยศาล, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^๙ นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, รศ.ดร., “การวิจัยและพัฒนาตำรายาต้านมะเร็งสูตรวัดคำประมง”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (สภากิจแห่งชาติ และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๐} เอี่ยมพร ทองกระจาย และจินตนา สุวิทวัส, “ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารต้านมะเร็งของผู้ป่วยมะเร็งที่โรยศาล วัดคำประมง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (สกลนคร: มูลนิธิอภิญญาอโรยศาล, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

อบรมให้ผู้จัดรายการวิทยุได้มีความรู้และทักษะในการสอดแทรกเรื่องคุณธรรม ความดี และจิตอาสา เพื่อชักชวนและจูงใจให้ผู้ฟังทำความดีเพื่อสังคม^{๑๑}

๑.๖.๗ **สุนิตย์ เชรชฐา และ วินัย เมฆไตรภพ** ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย” ได้นำเสนอว่าระบบอาสาสมัครได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับจิตใจของคนไทยให้มีความเห็นใจและร่วมช่วยเหลือสังคม โดยแสดงให้เห็นถึงคุณูปการของอาสาสมัคร เช่น ประโยชน์ของงานอาสาสมัครต่อตัวอาสาสมัครเอง ต่อองค์กรพัฒนาเอกชน ต่อภาคธุรกิจและภาครัฐ และสำหรับการศึกษาบทเรียนจากกรณีอาสาสมัครในต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทยก็พบว่าควรมีการจัดการฐานข้อมูลอาสาสมัคร องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์กรภาคประชาสังคมเป็นแกนกลาง มีภาครัฐและภาคธุรกิจสนับสนุน ทั้งนี้ควรมีการใช้สื่อเพื่อให้งานอาสาสมัครเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง^{๑๒}

๑.๖.๘ **ดร. มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ** เขียนบทความเรื่อง “จิตอาสาคืออะไร” มีความว่า ความงดงามของจิตใจผู้คนที่ทั้งหลาย ที่ทนไม่ได้กับความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ แต่ละคนพยายามหาทางช่วยเหลือกัน ไม่ว่าจะทางไหนที่ทำได้ ตั้งแต่การบริจาคทรัพย์ สิ่งของ หรือแม้แต่เอาตัวลงไปเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้ โดยไม่แยกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ หรือชนชั้น นับเป็นความงดงามที่หลายคนนึกว่ามนุษย์ยุคนี้ไม่มีเหลือแล้ว ในประเทศไทยมีอาสาสมัครนับพัน นับหมื่นคน หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปช่วยเหลือเรียนรู้กับผู้ประสบภัยสึนามิ จนเกิดเป็นคลื่นมวลชนจิตอาสา ทำงานต่อเนื่องกันมาถึงในปัจจุบันและขยายเครือข่ายขยายงานอาสาทำดีเพื่อสังคมชัดขึ้น เพื่อระลึกถึงความดีงามที่ผุดขึ้นมาจากมวลชนหลากหลายตั้งแต่นั้น จึงกำหนดวันที่ ๒๗ ธันวาคม ของทุกปีเป็น “วันจิตอาสา” เพื่อเตือนใจและส่งเสริมให้พวกเราแต่ละคนทำดีกันต่อไป^{๑๓}

๑.๖.๙ **เตือนใจ ดีเทศน์ สัมภาษณ์โดย วินัย เมฆไตร** เรื่อง “จิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรม” มีเนื้อหาโดยสรุปว่า เป็นการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของมวลชน สำหรับต้นแบบแรงบันดาลใจของอาจารย์ คือหลักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สำหรับอาจารย์

^{๑๑} ศุภรัตน์ รัตนมูขัย, “อาสาสมัคร การพัฒนาตนเองและสังคม”. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๘): ๗-๘.

^{๑๒} สุนิตย์ เชรชฐา และ วินัย เมฆไตรภพ, “การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.): แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๓} มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, จิตอาสา พัฒนาผู้นำ, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: [http://www.vachira.phuket.go.th/www/volunteer/?name=knowledge&file=readknowledge&id=1\[๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖\]](http://www.vachira.phuket.go.th/www/volunteer/?name=knowledge&file=readknowledge&id=1[๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖]).

การเป็นอาสาสมัครทำให้มีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน ทำหน้าที่ในปัจจุบันให้ดีที่สุด เพื่อพัฒนาตัวเอง มีความสุข ที่จะทำ ผู้อื่นได้รับประโยชน์ อาสาสมัครเป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งการเป็นผู้รับและผู้ให้ เป็นความสุขและเป็นการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจ ปัจจุบันการรณรงค์เรื่องจิตอาสาในเมืองไทยยังมีน้อย จนเกินไป การมีเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดี ทำให้คนที่มีจิตอาสา คนที่อยากจะอาสาทำประโยชน์ได้มองเห็นช่องทาง ตอนนี้ยังไม่สายเกินไปที่จะทำให้เกิดจิตอาสาเกิดขึ้นในทุกวิชาชีพ ให้เด็กตั้งแต่อนุบาลขึ้นมา จะทำประโยชน์อะไรให้กับตัวเอง ให้กับครอบครัวและให้กับสังคมได้บ้าง โดยเฉพาะหลักสูตรของนักเรียนทุกระดับจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ต้องมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม^{๑๔}

๑.๖.๑๐ ใจตนย์ ศรีวังพล ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ.๙๑” ว่าจิตอาสาเป็นการเลือกกระทำในสิ่งที่เห็นว่าควรกระทำ โดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่ใช่ว่าการกระทำโดยหน้าที่ การที่สังคมมีผู้มีจิตอาสา จะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ จึงควรสนับสนุนให้เกิดการมีจิตอาสา เพื่อความสงบสุข ร่วมเย็นในสังคม หลักพุทธธรรมที่อาสาสมัคร สวพ.๙๑ นำมาประยุกต์ใช้ คือ พรหมวิหาร ๔ และ สังคหวัตถุ ๔^{๑๕}

๑.๖.๑๑ จรัสแสง ผิวนอน ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการเพื่อดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวม กรณีศึกษาวัดคำประมง จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่วัดคำประมง การดูแลทางกายมีความสอดคล้องกับหลักธรรม สัปปาเย๗ ไตรลักษณ์ โยนิสมนสิการ การพิจารณาภวนานุสติ การภาวนาโดยใช้อานาปานสติ การอยู่กับโลกธรรม ๘ ผลลัพธ์ต่อสุขภาพทางกายและใจความรับรู้ต่อความเจ็บป่วยทางกายของผู้ป่วยเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ความทุกข์ทางใจ ทุกข์น้อยลง เกิดความปล่อยวางมีความตั้งใจที่จะต่อสู้กับโรคร้าย สามารถยอมรับและพร้อมที่จะจากโลกนี้ไปอย่างสงบ^{๑๖}

๑.๖.๑๒ นงลักษณ์ สรรสม ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย” เป็นการศึกษาแบบบรรยายเชิงความสัมพันธ์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เกี่ยวกับอาการ การปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางศาสนา แรง

^{๑๔} เตือนใจ ดีเทศน์ สัมภาษณ์โดย วินัย เมฆไตร “จิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรม”, ออนไลน์ แหล่งที่มา <http://www.volunteerspirit.org/node/786> [๒ พ.ค.๒๕๕๖].

^{๑๕} ใจตนย์ ศรีวังพล, “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. ๙๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๖} จรัสแสง ผิวนอน, “การจัดการเพื่อดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวม: กรณีศึกษาวัดคำประมง จังหวัดสกลนคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

สนับสนุนจากครอบครัว พฤติกรรมการดูแลของผู้ดูแลในครอบครัว และคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อยู่ในระดับสูง แร่งสนับสนุนจากครอบครัว การปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางศาสนา พฤติกรรมการดูแลของผู้ดูแลในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ต่ำ และต่ำกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๗}

๑.๖.๑๓ ทศพล ดำแดง ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้ชีวิตและความตายกับความงอกงามทางจิตใจ กรณีศึกษาอาสาสมัครธรรมรักษิณิเวศน์ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี” โดยกล่าวว่าอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายนั้นควรมีความงอกงามทางจิตใจในแง่ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และคุณธรรมพรหมวิหาร ๔ ที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘}

๑.๖.๑๔ เบญจมาศ ตระกูลงามเด่น ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมการจัดการอาการที่เน้นการสวดมนต์ต่ออาการปวดของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย” เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการอาการที่เน้นการสวดมนต์ต่ออาการปวดของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่าอาการปวดภายหลังการทดลอง ๔ วัน และ ๗ วันของกลุ่มทดลองน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญและอาการปวดภายหลังการทดลอง ๔ วัน ๗ วันของกลุ่มทดลอง น้อยกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ^{๑๙}

๑.๖.๑๕ พรทิพย์ ปุกหุด ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของการสวดมนต์บำบัดต่อความวิตกกังวลและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะรับการรักษา” ผลการศึกษาพบว่าโปรแกรมการสวดมนต์บำบัดช่วยลดความวิตกกังวลและเพิ่มความผาสุกทางจิตวิญญาณให้ผู้ป่วยมะเร็งเต้านมได้ พยาบาลควรนำโปรแกรมการสวดมนต์บำบัดไปใช้กับผู้ป่วยมะเร็งเต้านมทั้งในแผนกหอผู้ป่วยนอกและหอผู้ป่วยใน^{๒๐}

^{๑๗} นงลักษณ์ สรรสม, “ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”, *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๘} ทศพล ดำแดง, “การรับรู้ชีวิตและความตายกับความงอกงามทางจิตใจ กรณีศึกษาอาสาสมัครธรรมรักษิณิเวศน์ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๙} เบญจมาศ ตระกูลงามเด่น, “ผลของโปรแกรมการจัดการอาการที่เน้นการสวดมนต์ต่ออาการปวดของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”, *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๐} พรทิพย์ ปุกหุด, “ผลของการสวดมนต์บำบัดต่อความวิตกกังวลและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะรับการรักษา”, *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

๑.๖.๑๖ ยุวดี พนาวรรต ทำการวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์ทางจิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการบำบัดด้วยพลังจิตตามแนวพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดด้วยพลังจิตตามแนวพุทธจะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับการปฏิบัติสองหลักธรรม คือ พละ ๕ และอินทรีย์ ๕ ซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรมเดียวกันคือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ผู้ให้ข้อมูลรับรู้พลังจิตตามแนวพุทธช่วยให้หายจากโรคร้ายได้ด้วยจิตใจเข้มแข็ง รู้จักปล่อยวาง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๒๑}

๑.๖.๑๗ วิไลลักษณ์ ตันติตระกูล ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย” เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และความสามารถในการทำนายระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ความรุนแรงของอาการเจ็บป่วย แรงสนับสนุนทางสังคม กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายอยู่ในระดับสูง แรงสนับสนุนทางสังคมและการปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย^{๒๒}

๑.๖.๑๘ อรพิมณท์ (สุธรรมมา) พงษ์ประเสริฐ ทำการวิจัยเรื่อง “การเลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก” พบว่า ภายหลังจากนั่งสมาธิแล้วส่วนใหญ่ปลงได้และไม่กลัวตายมองความตายเป็นเรื่องธรรมดา เป็นจุดเริ่มต้นที่จะต้องเผชิญกับความตายและความเจ็บป่วย ความตายเป็นกระบวนการที่ผู้หญิงต้องเตรียมตัวเตรียมใจก่อนตาย อีกทั้งสมาธิบำบัดยังช่วยให้พ้นทุกข์ จิตใจผ่อนคลาย ดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ช่วยยืดชีวิตออกไปได้อีก พร้อมต่อสู้กับโรค เข้าถึงแก่นแท้ของธรรมะอย่างแท้จริง เป็นการตายอย่างสงบและได้กล่าวคำอำลาก่อนตาย และเชื่อว่าการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ก่อนตายนี้นำไปสู่การเกิดใหม่ในภพภูมิที่ดีในชาติหน้า^{๒๓}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ผู้ป่วยมะเร็งต้องเผชิญกับสภาวะของความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดที่กระทบต่อร่างกายและจิตใจ ความสุขในชีวิตลดลง

^{๒๑} ยุวดี พนาวรรต, “ประสบการณ์ทางจิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการบำบัดด้วยพลังจิตตามแนวพุทธ”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๒} วิไลลักษณ์ ตันติตระกูล, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๓} อรพิมณท์ (สุธรรมมา) พงษ์ประเสริฐ, “การเลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

ความเครียดเพิ่มขึ้น สาเหตุมาจาก ความวิตกกังวล ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่สูงขึ้น อโรคยศาล วัดคำประมงได้นำหลักพุทธธรรมพร้อมทั้งการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยใช้สมุนไพรจากภูมิปัญญาไทยเป็นหลัก โดยมีสูตรยา ที่เรียกว่า “ยอดยารักษามะเร็ง”

นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยที่บทวนข้างต้น ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นแรงสนับสนุนให้ระบบการทำงานของจิตอาสาขับเคลื่อน มีความเห็นใจ ช่วยเหลือกันในสังคม ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับจิตใจ จิตอาสายังสามารถใช้ระบบการทำงาน เป็นการปฏิบัติธรรม น้อมนำจิตใจ ให้สามารถตระหนักในคุณค่าของชีวิต นำหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และฝึกจิตให้บริสุทธิ์ รวมทั้งเป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อช่วยสรรพชีวิตในสังคม และนี่คือการได้ร่วมทั้งร่างกายและแรงใจเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็ง ที่อโรคยศาล วัดคำประมง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา ตลอดจนกระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ในอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นต้นแบบของจิตอาสา ที่เข้ามาบ่มเพาะต้นกล้าคุณธรรมอันดีงามในจิตใจ ฝึกการเสียสละและรับใช้สังคมอย่างแท้จริง ย่อมเกิดประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและสังคม กระตุ้นให้ผู้สนใจเข้ามาพัฒนากระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสา ที่เปิดโอกาสอย่างกว้างขวาง ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีงบประมาณส่งเสริม สร้างพลังที่เกื้อกูลต่อการทำงานจิตอาสาอย่างแท้จริง กอปรทั้งได้ช่วยเหลือผู้อื่นตามศักยภาพของตนอย่างไร้ขีดจำกัด

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑.๗.๑ ขึ้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

(๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความ บทสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์

๑.๗.๒ สังเกตการณ์กระบวนการทำงานของอโรคยศาล วัดคำประมง ระหว่างเดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖ ประมวลข้อมูลที่ได้จากทุกขั้นตอนมาเรียบเรียง วิเคราะห์ สรุปและนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗.๓ ขึ้นศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์จิตอาสาต้นแบบจำนวน ๘ ท่าน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ๑ รูป แพทย์แผนปัจจุบัน ๑ ท่าน พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ๑ ท่าน แพทย์แผนไทย ๑ ท่าน ผู้แทนจากสถาบันการศึกษา ๓ ท่าน และวิศวกรกรมชลประทานจำนวน ๑ ท่าน

๑.๗.๔ ชั้นศึกษาข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์จิตอาสา จำนวน ๗ ท่าน ประกอบด้วย สื่อมวลชน ๑ ท่าน อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคสกลนคร ๑ ท่าน เจ้าหน้าที่ประจำโรคนยศาล วัดคำประมง ๑ ท่าน คหบดีจังหวัดสกลนคร ๑ ท่าน ผู้ป่วยที่อาการดีขึ้นแล้วสมัครใจเป็นจิตอาสา ๑ ท่าน ญาติผู้ป่วย ๒ ท่าน

ทั้งนี้จิตอาสาดังกล่าวทุกท่าน ได้เมตตาอนุญาตให้ผู้วิจัยระบุชื่อจริงในงานวิจัยนี้ด้วยความยินดีและเต็มใจ

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทราบถึงหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสาตามที่ปรากฏในคัมภีร์

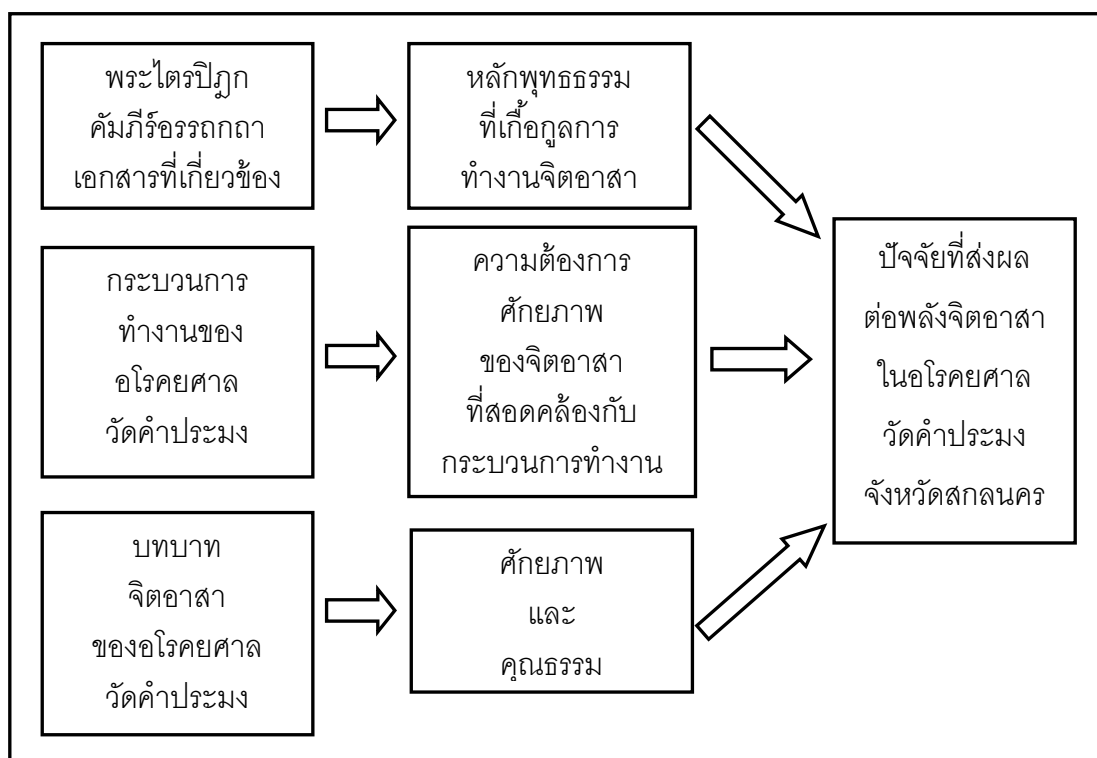
๑.๘.๒ ทำให้ทราบและเข้าใจกระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของโรคนยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

๑.๘.๓ ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสาในโรคนยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่สำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมกับการทำงานจิตอาสา ซึ่งจิตอาสานำมาใช้ในการทำงานที่ตรงกับกระบวนการทำงานของ โรคนยศาลวัดคำประมง ตามแผนภูมิที่ ๑ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสาโดยศึกษาใน ๓ ประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา
- ๒) หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา
- ๓) ตัวอย่างจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๒.๑ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา

๒.๑.๑ ความหมายของจิตอาสา

“จิตอาสา” คือ จิตที่พร้อมจะทำได้เพื่อสาธารณประโยชน์^๑ นึก และคิดเสนอตัว รับทำเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ จิตมีความหมายเดียวกับใจ คือสิ่งที่ทำหน้าที่รับรู้ รู้สึก คิดและนึก คำว่า “อาสา” หมายถึง รับทำด้วยความเต็มใจ^๒ และมีคำศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าจิตอาสา ดังนี้

“จิตสาธารณะ” คือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่า “สาธารณะ” คือ สิ่งที่มีได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด จิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกรวมถึงการมีสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาร่วมกัน เช่น การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือ ตลอดจนร่วมมือกันทำเพื่อป้องกันปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหา ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Public Mind

“อาสาสมัคร” คือ ผู้ที่อาสาทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความเต็มใจ^๓ มีจิตอาสาโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีจิตใจงดงาม เสียสละ และบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนเพื่อสังคม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Volunteer

การเลือกกระทำความดีที่ควรกระทำเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่หวังผลตอบแทน และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานตามหน้าที่ ภาษาอังกฤษใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องและใกล้เคียงกัน

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒๙.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗๐.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗๐.

คือ Voluntary Spirit หรือ Philanthropy ทั้งนี้ยังหมายถึง บุคคลที่นึกคิด และคิดเสนอตัว รับทำ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

จิตอาสาเป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ในการทำกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น การสร้างให้จิตเป็นจิตอาสาต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ คุณธรรม และการติดต่อสื่อสาร การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๒.๑.๒ ความหมายของจิตอาสาตามแนวนักวิชาการพุทธศาสนาฝ่ายบรรพชิต

ในส่วนนี้นักวิชาการพุทธศาสนาฝ่ายบรรพชิตหลายท่านได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของจิตอาสาไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

พุทธทาสภิกขุ ให้คำจำกัดความของคำว่า “จิตอาสา” ซึ่งอธิบายในเรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยกล่าวไว้ว่า สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ เมื่อมนุษย์มีการให้ทาน คือ มีความกรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จาคะ คือ มีความเสียสละ ซึ่งใกล้เคียงกับสังคมไทยในอดีตที่มีความกรุณา และการแบ่งปัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้คนในสังคมนั้น มีความปรารถนาดีต่อกัน และเป็นไปอย่างยั่งยืน^๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมาย “จิตอาสา” ในหมวดคำอธิบาย “จาคะ” ว่าเป็นการกระทำที่เสียสละ หากผู้ใดมีจาคะ จะสามารถทำทานได้อย่างเต็มที่ สละได้ถึงความสุขส่วนตัวเพื่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น หรือเรียกอีกคำว่ามีน้ำใจ เป็นผู้ใจกว้าง รับฟังผู้อื่น และพร้อมบำเพ็ญคุณธรรมและบารมี นอกจากนี้ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ในเรื่องการช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้เดือดร้อนให้เขามีความสุขว่า เป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งมีความหมายเดียวกับการทำงานจิตอาสา โดยกล่าวไว้ในเรื่อง คุณสมบัติสำคัญของบุคคลโสดาบันข้อที่ ๔ คือ จาคะ ซึ่งได้ให้ความหมายของจาคะว่าเป็นการสละทั้งวัตถุและกิเลส การให้โดยไม่ปรารถนาผลตอบแทน เนื่องจากอริยสาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจิตที่พ้นจากความต้องการผลประโยชน์ใด การให้ของท่านจึงเป็นความสุขที่ได้กระทำ นอกจากนี้ ท่านยังมีความเข้าใจผู้อื่น เห็นความทุกข์ ความเดือนร้อนของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว และมีใจที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้น เพื่อให้พวกเขาพ้นทุกข์^๕

พระไพศาล วิสาโล ให้ความหมายของคำว่า “จิตอาสา” คือ จิตที่พร้อมจะสละแรงกาย ความสามารถ สติปัญญา และเวลาเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคม เป็นจิตที่เป็นสุขเมื่อได้ทำความดี

^๔พุทธทาสภิกขุ, *โอวาทท่านพุทธทาส*, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๓๓), หน้า ๒๐.

^๕พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *กฐินสองที่สายใจธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๗), หน้า ๓๒-๓๖.

ไม่เนิ่นช้านเมื่อพบเห็นผู้ประสบกับความทุกข์ยาก เป็นการยกระดับปัญญาและสำนึกทางสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมของบุคคลนั้น ในการสร้างสังคมที่ดีงาม เป็นสังคมที่เป็นธรรมและมีสันติ^๖

พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร), ผศ.ดร. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึง การทำงานจิตอาสาไว้ว่า “พุทธศาสนบ้นทิต คือ บทบาทความเป็นนักจิตอาสาแบบเต็มตัว เนื่องด้วยหน้าที่ของพุทธศาสนบ้นทิต มีบัญญัติไว้ว่าเป็นผู้ให้ธรรมทาน การให้ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ช่วยขจัดปัญหาความทุกข์ที่เกิดขึ้น”^๗

พระชวลิต จันทวโร (ถาวรศิริ) ศึกษาเรื่อง ความมีน้ำใจในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความมีน้ำใจในพระไตรปิฎก คือ หลักธรรมของพระพุทธองค์ รวมทั้งพระกรุณาธิคุณ ส่วน ความหมายของน้ำใจทั่วไป คือ ความปรารถนาดีที่ผู้ให้ตั้งใจมอบให้ผู้รับด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน หลักพุทธธรรมที่ก่อให้เกิดน้ำใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักธรรม ๗ ประการ คือ ๑) พรหมวิหาร ๔ ๒) สังคหวัตถุ ๔ ๓) อิทธิบาท ๔ ๔) ปฏิสันถาร ๒ ๕) อคติ ๔ ๖) ทศพิธราชธรรม ๑๐ และ ๗) สาราณียธรรม ๖^๘

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ความหมายของจิตอาสาตามแนวนักวิชาการพุทธศาสนาฝ่ายบรรพชิต สามารถแบ่งเป็น คันถธุระและวิปัสสนาธุระ ต่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องชีวิตอย่างถูกต้องและนำไปสู่การปฏิบัติสู่สังคหธุระเป็นการทำกิจอันยังประโยชน์ต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง เป็นการทำหน้าที่ ๓ ธุระ คือ

๑) คันถธุระ หมายถึง การศึกษาหลักธรรมวินัย ตามพระคัมภีร์พระไตรปิฎก เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสมณเพศ

๒) วิปัสสนาธุระ หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ เพื่อนำไปใช้ในการกำจัดกิเลส ความเศร้าหมองแห่งจิตและให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง จากการทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์^๙

^๖ พระไพศาล วิสาโล, *เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน*, (กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๗ พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร), “บทบาทพุทธบ้นทิตที่สังคมพึงประสงค์”, *พุทธจักร*, ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๓): ๓๐-๓๗.

^๘ พระชวลิต จันทวโร (ถาวรศิริ), “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความมีน้ำใจในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

^๙ พระพุทธโฆษาจารย์, *ธัมมปัทมสูตรกถา (ปฐโม ภาค)*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๓) สังคหฐานะ หมายถึง การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมเพื่อบริการสังคม การสงเคราะห์ชาวบ้านหรือสังคหฐานะของพระสงฆ์^{๑๐}

ซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับความหมายของจิตอาสาโดยทั่วไป ที่กล่าวว่าจิตอาสาเป็นบุคคลที่กระทำสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่^{๑๑} การให้ทาน การเสียสละ อันเป็นความปรารถนาดีต่อกัน เป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีการเสียสละนี้หมายถึง เสียสละความสุขส่วนตัว เรียกว่า เป็นการมีน้ำใจ และเป็นการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน มีใจพร้อมที่จะช่วยเหลือ ไม่นิ่งดูตาย ช่วยขจัดปัญหาความทุกข์ ซึ่งเป็นความบริสุทธิ์ทั้งทาง กาย วาจา ใจ ช่วยยกระดับปัญญาและจิตสำนึกสาธารณะของจิตอาสา

๒.๑.๓ ความหมายของจิตอาสาตามแนวนักวิชาการพุทธศาสนาฝ่ายคฤหัสถ์

ในวันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน พระบรมราโชวาทแก่บัณฑิตอาสาสมัครว่า “การที่ท่านทั้งหลายขึ้นชื่อว่าเป็นอาสาสมัคร หมายความว่า ตนเองอาสาที่จะปฏิบัติงาน นับว่าเป็นสิ่งที่ เป็นโชคกลางของตน ขอให้ทุกคนตั้งใจทำความเข้าใจในงานให้ดีตั้งแต่ต้น แล้วพยายามทำงานด้วยความตั้งใจที่แน่ว ด้วยอุดมคติที่สูง อย่าให้กำลังใจลดลงไป รักษากำลังใจทั้งกายทั้งใจให้ดี เพื่อที่จะปฏิบัติงานเป็นประโยชน์ เป็นความสำเร็จสำหรับตนเอง เป็นประโยชน์ เป็นความสำเร็จ เป็นความก้าวหน้าสำหรับส่วนรวม”

ในส่วนนี้ออกเหนือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน พระบรมราโชวาทแก่บัณฑิตอาสาแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอความหมายของจิตอาสาตามแนวนักวิชาการพุทธศาสนาฝ่ายคฤหัสถ์ที่ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของจิตอาสาไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

รศ.ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องงานอาสาสมัครและระบบการบริหารจัดการของมูลนิธิพุทธฉือจี้ โดยได้นำเสนอแนวคิดเรื่องอาสาสมัครของมูลนิธิพุทธฉือจี้ ที่ประกอบด้วย ๔ หลัก คือ หลักพุทธศาสนาแนวมนุษยนิยม ความเชื่อในเรื่องชาติภพและกฎแห่งกรรม การมองมนุษย์ในแง่บวก และภาวะผู้นำเปี่ยมปัญญาคุณภาพของท่านธรรมอาจารย์เจิ้งเหยียน โดยแนวคิดทั้งสี่เรื่องนี้เป็นการ

^{๑๐}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระพุทธศาสนากับความสมานฉันท์แห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/En/articlecontent_desc.php?article_id=590&article_group_id=21 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖].

^{๑๑}เปี่ยมศรี เศรษฐพรค์, “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔.

สร้างรากฐานสำคัญต่อความรู้สึกเอื้อเฟื้อเสียสละ พร้อมกับความเชื่อว่าวิถีของอาสาสมัคร คือ วิถีของการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมเพื่อสังคม (Prosocial Behavior)^{๑๒}

แนวคิดพุทธนิกายนี้ ค่อนข้างมีความแตกต่างจากองค์กรชาวพุทธโดยทั่วไป (รวมทั้งในไต้หวันด้วย) เพราะแทนที่จะติดอยู่ที่พิธีกรรม หรือการปลุกตนบำเพ็ญภาวนา กลับเน้นที่การทำความดี ด้วยการลงไปช่วยเหลือ และให้บริการผู้คน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิการเมือง หลักธรรมของพุทธศาสนาในแบบของนิกายนี้ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นอาสาสมัคร คือ พรหมวิหาร ๔ ที่ถูกใช้เป็นปรัชญาในการดำเนินการทุกด้านของมูลนิธิพุทธนิกายนี้ โดยพรหมวิหาร ๔ ของพุทธนิกายนี้ได้รับการตีความหมาย พอสรุปได้ดังนี้ คือ ๑) เมตตา ความรักโดยไม่แบ่งแยก ๒) กรุณา การลงมือช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ๓) มุทิตา ความสุขที่เกิดจากการช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุข ๔) อุเบกขา การให้โดยไม่หวังผลตอบแทนแทนการแปลความหมายของพรหมวิหาร ๔ ที่เน้นการมีความรักที่ยิ่งใหญ่ที่พร้อมมอบให้กับบรรดาสรรพชีวิต และความสุขที่เกิดจากการให้และลงมือทำเพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดความรู้สึก เสียสละ เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น (Altruism) และพฤติกรรมเพื่อสังคม (Prosocial Behavior) อย่างแท้จริง จนก่อเกิดฐานงานอาสาสมัครขนาดมหึมา ของมูลนิธิพุทธนิกายนี้^{๑๓}

มูลนิธิพุทธนิกายนี้ ก่อกำเนิดโดยท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียน ภิกษุณีในพุทธมหายาน นิกายสุขาวดี ท่านเป็นศิษย์ของท่านปรมาจารย์อินซุ่น (มรณภาพ เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๘) ท่านปรมาจารย์อินซุ่น เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “เหรินเจียนผ่อเจี้ยว” คือ พุทธศาสนาแนวมนุษยนิยม ที่เน้นความเป็นไปของสังคม ความเป็นมนุษย์ ความเมตตากรุณา สร้างสุขแก่ผู้คน ซึ่งแนวคิดนี้ต่างจากความเชื่อและการปฏิบัติเดิม ที่มองว่า ถ้าได้บำเพ็ญเพียรจะสามารถหลุดพ้นจากโลกมนุษย์นี้ ไปเกิดยังดินแดนสุขาวดีได้ ถือว่าเป็นความสำเร็จของชีวิต

ธรรมาจารย์เจิ้งเหยียน ได้ขยายความเรื่องโพธิสัตว์ต่อจากท่านปรมาจารย์อินซุ่นว่า คนเราทุกคนสามารถเป็นโพธิสัตว์ในขณะที่มีชีวิตด้วยการอุทิศตนช่วยเหลือสรรพชีวิต โดยท่านเคยกล่าวไว้ว่า “มนุษย์เรามีความเป็นโพธิสัตว์อยู่ในตัวเองอยู่แล้ว เพียงแค่เราอุทิศตนลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือสรรพชีวิต และเมื่อเราช่วยเหลือผู้คนได้ ๕๐๐ คน ก็เท่ากับว่าเรามีมือ ๑,๐๐๐ มือ ไม่ต่าง

^{๑๒} ศุภรัตน์ รัตนมูขย์, รศ.ดร., “อาสาสมัคร การพัฒนาตนเองและสังคม”. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๘): ๗-๘.

^{๑๓} ใจตนย์ ศรีวังพล, “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. ๙๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

จากเจ้าแม่กวนอิมนั่นเอง”^{๑๔} การอาสาเข้ามาช่วยสรรพชีวิต โดยมีปัจจัยภาวะผู้นำเปี่ยมบุญญาภาพ ที่ช่วยก่อเกิดต้นแบบของพลังจิตอาสาให้เดินรอยตาม คือ พระโพธิสัตว์ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียน และอาสาสมัครรุ่นพี่ที่ทุ่มเทเสียสละ ซึ่งรากฐานเหล่านี้ ล้วนเสริมให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นว่า งานอาสาสมัคร คือ ภารกิจของมวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวฉือจี้ หลักการสำคัญของ อาสาสมัครฉือจี้ คือ “ใครมีเงินออกเงิน ใครมีแรงออกแรง ใครมีทั้งเงินทั้งแรง ออกทั้งเงินออกทั้งแรง” ด้วยหลักการนี้เองจึงทำให้ใครก็สามารถมาร่วมเป็นอาสาสมัครกับฉือจี้ได้^{๑๕}

มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ และ ชลลดา ทองทวี กล่าวถึงกิจกรรมอาสาสมัครว่า เป็น กระบวนการของการฝึกการ “ให้” ที่ดี เพื่อขัดเกลา ละวางตัวตน และบ่มเพาะการรักผู้อื่นโดยไม่มี เงื่อนไข เป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบกับความทุกข์ยากลำบาก ในวิถีของ พรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา^{๑๖}

วรรณพร เพียรสาระ ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง พบว่า อาสาสมัครส่วนใหญ่มาเป็นอาสาสมัครด้วยความสมัครใจของตนเอง และเหตุผลส่วนใหญ่ที่มาเป็นอาสาสมัครเนื่องจากเป็นกุศลที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์^{๑๗}

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีจิตอาสาที่แท้จริงนั้นต้องทำความดี และช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ใช้หลักธรรมของพรหมวิหาร ๔ ที่เอื้อต่อการเกิดความรู้สึกของการเสียสละ คือ ใครมีสิ่งใดก็ให้สิ่งนั้น จิตอาสายังเป็นการฝึกในการละวางตัวตน และการแบ่งปันโดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากหวังผลบุญจากการที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นความสุขใจอย่างแท้จริง

^{๑๔} พระไพศาล วิสาโล, รายงานการไปเยี่ยมดูงานมูลนิธิฉือจี้ ไต้หวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.visalo.org/article/budSatandSilp.htm> [๒๐ ม.ค. ๒๕๕๗].

^{๑๕} อำพล จินดาวัฒน์, จิตอาสาพลังสร้างโลก, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒.

^{๑๖} โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา, จิตตศิลป์/โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม และสำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๒), หน้า บทสังเขป.

^{๑๗} วรรณพร เพียรสาระ, ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ศึกษาเฉพาะกรณีอาสาสมัครหน่วยบริการและหน่วยกู้ภัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

๒.๒ หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา

การทำงานจิตอาสานั้น ต้องตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา จิตแห่งการให้ ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สมครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปีติสุข พร้อมจะเสียสละ เวลา แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย "บุญ" คือ ความสงบเย็น และพลังแห่งความดี ช่วยลด "อึดตา" หรือ ความเป็นตัวตนของตนเอง

หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาเป็นจุดเริ่มต้นของการเสียสละทั้งภายในและภายนอกหรือเรียกว่า “จาคะ” นั้นเป็นหนึ่งในวัชฌิธรรม^{๑๘} เรียกเต็มว่า อริยวัชฌิ แปลว่าหลักธรรมเจริญอย่างอริยะ หากพุทธศาสนิกชนใดเจริญธรรมทั้ง ๕ ประการครบถ้วนย่อมเข้าถึงพระนิพพานได้ ธรรม ๕ ประการนั้นประกอบไปด้วย ๑) ศรัทธา ๒) ศีล ๓) สุตะ ๔) จาคะ ๕) ปัญญา บุญกิริยาวัตถุที่เรียกว่า เวทยาวัจจมาย หรือทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายทำกิจกรรมที่ถูกที่ควร นอกจากจะเป็นบุญแล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้พบกัลยาณมิตร ผู้มีศรัทธาที่จะทำหน้าที่พุทธบริษัทเพื่อเป็นการสืบอายุพระศาสนาให้ตกทอดถึงคนรุ่นหลังอาสาสมัครสู่การเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตามแนวทางคำสอนของพระพุทธองค์ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ตอนที่พระพุทธองค์ส่งพระอรหันต์รุ่นแรกจำนวน ๖๐ รูป เดินทางออกไปเพื่อประกาศพระพุทธศาสนา และแสดงธรรม หลังออกพรรษา แม้พระพุทธองค์เอง ก็เสด็จไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรมด้วย

การเดินทางไปประกาศพระพุทธศาสนาของพระอรหันต์เหล่านี้คือการทำงานจิตอาสาอย่างแท้จริง ท่านทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนและของส่วนรวม โดยการนำความรู้ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบออกเผยแผ่เพื่อประโยชน์ของมวลชน เพื่อให้เขาเหล่านั้นพ้นจากความทุกข์ ประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์

พระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ในการบำเพ็ญประโยชน์คือพระพุทธจริยา ๓ เป็นการเน้นย้ำว่าทรงให้ความสำคัญแก่การทำงานจิตอาสา มีดังนี้

(๑) โลกัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก ซึ่งประกอบด้วยพุทธกิจประจำวัน ๕ ประการคือ ช่วงที่หนึ่งคือช่วงเช้าพระพุทธเจ้าเสด็จบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์โลก ช่วงที่สองคือเวลาเย็นพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่คนทั่วไป ช่วงที่สามคือเวลาค่ำทรงให้โอวาทแก่พระภิกษุ ช่วงที่สี่คือเวลาเที่ยงคืนทรงแสดงธรรมและตอบปัญหาแก่เทวดา และช่วงที่ห้าคือเวลาใกล้รุ่งทรงตรวจดูสัตว์โลกและแสดงธรรมตามบารมีของบุคคลนั้น จะเห็นได้ว่าตลอดทั้งวัน พระพุทธเจ้าทรงทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นอยู่ตลอด

^{๑๘} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๑๓/๓๓๓.

(๒) ญาตัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ

(๓) พุทธัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์โดยฐานเป็นพระพุทธรองค์^{๑๙}

พระพุทธรองค์ทรงสนับสนุนให้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและเพื่อส่วนรวม “ชนเหล่าใด ปลุกสรวง ปลุกป่า สร้างสะพาน จัดบริการน้ำดื่ม และบึงบ่อสระน้ำ ให้ที่พักอาศัย บุญของชนเหล่านั้น ย่อมเจริญงอกงาม ทั้งคืนทั้งวัน ตลอดทุกเวลา ชนเหล่านั้น ผู้ตั้งอยู่ในธรรม ถึงพร้อมด้วยศีล เป็นผู้เดินทางสวรรค์”^{๒๐}

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระพุทธรองค์ ไม่สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนทำประโยชน์แก่ตนเองเพียงอย่างเดียว เพื่อการบรรลุถึงนิพพาน แต่ทรงเน้นย้ำให้ทุกคนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพราะการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เสมือนเป็นการสร้างความคิด สร้างธรรมะแก่บุคคลนั้น ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของจิตอาสาที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้มี ๕ หมวดธรรม คือ

(๑) พรหมวิหาร ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักประพฤติในการดำเนินชีวิต^{๒๑} พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ พรหมวิหารจึงเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน

๑) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข

๒) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พระพุทธรองค์ทรงสรุปไว้ว่า ความทุกข์มี ๒ กลุ่มดังนี้

๒.๑) ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตาย ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์

๒.๒) ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า เจตสิกทุกข์

๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: ธนัการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗๐.

^{๒๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๔๖/๔๗.

^{๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๔.

๔) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลาง เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

กล่าวโดยสรุป พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักพุทธธรรมที่จิตอาสาพึงมีคือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในยามที่พวกเขาลำบากด้วยความเมตตาและกรุณา ยินดีเมื่อเขามีสุข ไม่ทุกข์ รวมถึงการรักษา อุเบกขาเพื่อความสุขของตนเองด้วย หลักพรหมวิหาร ๔ ช่วยให้งานร่วมกับผู้อื่นบรรลุได้ รวมทั้งได้อานิสงค์คือการพัฒนาตนอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) ทรงกล่าวถึง พรหมวิหาร ๔ ว่า เป็นหลักธรรมสำหรับเป็นที่ยู่ของ จิตใจแห่งพรหม เป็นธรรมที่เป็นที่อยู่แห่งความดีและความสุข ในการนำไปปฏิบัตินั้น ขั้นแรกให้ปฏิบัติ ด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ไปในสัตว์และบุคคลทั้งหลายคือเมตตา จากนั้นเมื่อทราบว่าเขามีความทุกข์ความเดือดร้อนก็ช่วยบรรเทาทุกข์คือกรุณา จากนั้นเมื่อเห็นว่าเขาไม่สุขไม่ทุกข์ก็ยินดีคือมุทิตา สุดท้ายเมื่อ ไม่มีกิจที่ควรทำก็วางเฉยคืออุเบกขา^{๒๒}

(๒) อิทธิบาท ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของ อิทธิบาท ๔ ว่าเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งใจไว้ ซึ่งประกอบด้วย

- ๑) ฉันทะ คือ ความปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ คือ ความเพียร ความพยายามที่จะทำสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ คือ ความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้น
- ๔) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาวางแผน แก้ไขปรับปรุงในการกระทำนั้น^{๒๓}

หากผู้ใดมีความมุ่งมั่น มีความรักในงานที่ทำ ย่อมก่อให้เกิดความเพียรพยายามในการประกอบกิจการนั้น เมื่อมีความพยายามแล้ว ความสนใจใส่ใจเกิดตาม และใช้ปัญญาดำเนินกิจกรรมนั้น เมื่อมีปัญญาแล้ว ในที่สุดงานนั้นจะสำเร็จได้ด้วยดี จึงเป็นหลักธรรมในการพัฒนาตนหลักธรรมหนึ่งที่เพียรสร้างสรรค์และพัฒนาตนให้ประสบความสำเร็จ ในการทำงานจิตอาสานั้นผู้ที่กระทำควรถือหลักอิทธิบาท ๔ เพราะหากเบื่อหรือเกิดอุปสรรคแล้วจะล้มเลิกงานที่จะกระทำ งานจิตอาสานั้นจะไม่สำเร็จสมบูรณ์

^{๒๒} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), รวมธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙๕-๒๐๓.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๖๐.

(๓) สังคหวัตถุ ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวใจและประสานใจของกลุ่มคนให้เกิดความสามัคคี ประกอบด้วย

๑) ทาน หมายถึง การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การทำทานโดยให้สังคหวัตถุนี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การเฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่คนมีอยู่ สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัตภาพของตน คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว

๒) ปิยวาจา หมายถึง การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้ คำพูดมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๒.๑) คำพูดที่พูดออกไปแล้วคนฟังเกลียด เช่น คำหยาบ คำด่า คำประชด คำกระทบกระเทียด คำแดกดัน คำสบถ เป็นต้น คำพูดเหล่านี้เรียกว่า "อัปปิยวาจา"

๒.๒) คำพูดที่พูดออกไปแล้วทำให้คนฟังรัก เช่น คำอ่อนหวาน คำชมเชยจากใจจริง คำพูดที่ชวนให้เกิดความสมัครสมานไมตรี เป็นต้น

๓) อัตถจริยา หมายถึง การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหน ก็สร้างความเจริญที่นั่น

๔) สมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย ๒ ประการ

๔.๑) วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

๔.๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเลรวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย^{๒๔}

เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม คนเหล่านั้นต้องรักใคร่ ประองตอง แบ่งปันกันตามฐานะ เพื่อความสุขความสงบ ความราบรื่นของสังคมที่มนุษย์เหล่านั้นอาศัยอยู่ หลักพุทธธรรมข้อสังคหวัตถุ ๔ นี้ อธิบายการทำงานจิตอาสาในแง่การทำงานเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการทำงานจิตอาสา การวางตนให้เหมาะกับเหตุการณ์ ซึ่งเป็นข้อหนึ่งที่สำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หากผู้ใดปฏิบัติครบทั้ง ๔ ข้อข้างต้นแล้ว ผู้นั้นย่อมยกกระดับจิตใจตน สามารถพัฒนาตนได้อย่างสมบูรณ์

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

(๔) สาราณียธรรม ๖

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคี ประกอบด้วย

๑) เมตตาทายกรรม ช่วยเหลืองานของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ สุภาพ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวิจารณ์กรรม แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ หวังดี สุภาพ แก่หมู่คณะทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตาโมกกรรม ปราบปรามผิด คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔) สาธารณโภคิตา แบ่งปันสิ่งที่มีแก่หมู่คณะ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๕) สีลสามัญญตา ประพฤติตนสุจริต ตามระเบียบวินัยทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๖) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

หากผู้ใดยึดถือปฏิบัติหลักธรรมข้อสาราณียธรรม ๖ นี้แล้ว คือปฏิบัติช่วยเหลือผู้อื่น พุทธคิตติ แบ่งปันอย่างเหมาะสม รักษาศีลบริสุทธิ์ และมีความเห็นชอบร่วมกันจะทำให้เป็นที่รัก ที่เคารพของผู้อื่น และจะทำให้ตนเองและผู้อื่นอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข การทำงานจิตอาสาเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นการพัฒนาตน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีการทะเลาะหรือขัดแย้งกัน มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน

(๕) สปัปฐิตาน ๘

สปัปฐิตาน ๘ คือ หลักการให้ทานของคนดี หรือสัตบุรุษ ที่เน้นทั้งเรื่องวัตถุทานและตัวผู้รับ การทำทานด้วยวัตถุเหล่านี้ ต้องให้ความพิจารณาไปด้วยว่า ผู้รับนั้นจะได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่หรือไม่ โดยผ่านเงื่อนไขบุญที่ดีและมีความบริสุทธิ์ มีลักษณะสำคัญ ๘ อย่าง คือ

๑) ให้ของสะอาด

๒) ให้ของประณีต

๓) ให้เหมาะสมกาล ให้ถูกเวลา

๔) ให้ของสมควร ให้ของที่ควรแก่เขา ซึ่งเขาจะใช้ได้

๕) พิจารณาเลือกให้ ให้ด้วยวิจารณญาณ เลือกของ เลือกคนที่จะให้ ให้เกิดผลเกิดประโยชน์มาก

๖) ให้เนืองนิตย์ ให้ประจำ หรือ สม่ำเสมอ

๗) เมื่อให้ทำจิตผ่องใส

๘) ให้แล้วเบิกบานใจ

สปัปฐิตาน ๘ นี้ เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมการทำงานของจิตอาสาที่เน้นทั้งวัตถุทานและตัวผู้รับ ซึ่งผู้รับนั้นจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ และสร้างความรู้สึกปิติแก่ผู้ให้อย่างแท้จริง

หลักพุทธธรรมดังที่กล่าวมา จะปฏิบัติไม่ได้เลย ถ้าไม่มีศีลเป็นฐาน สร้างสมาธิให้เกิด ปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม ศีลเป็นบาทฐานที่แท้จริงของคุณความดีทั้งปวงเมื่อศีลบริบูรณ์การเจริญสมาธิและปัญญา ปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธองค์ ศึกษาให้เข้าใจ และเมื่อมีความเข้าใจก็จะอุปการะเกื้อกูลให้คุณความดีเจริญขึ้นด้วย การรักษาศีลจึงย่อมเป็นบาทฐานของความประพฤติและปฏิบัติในทางแห่งมรรค

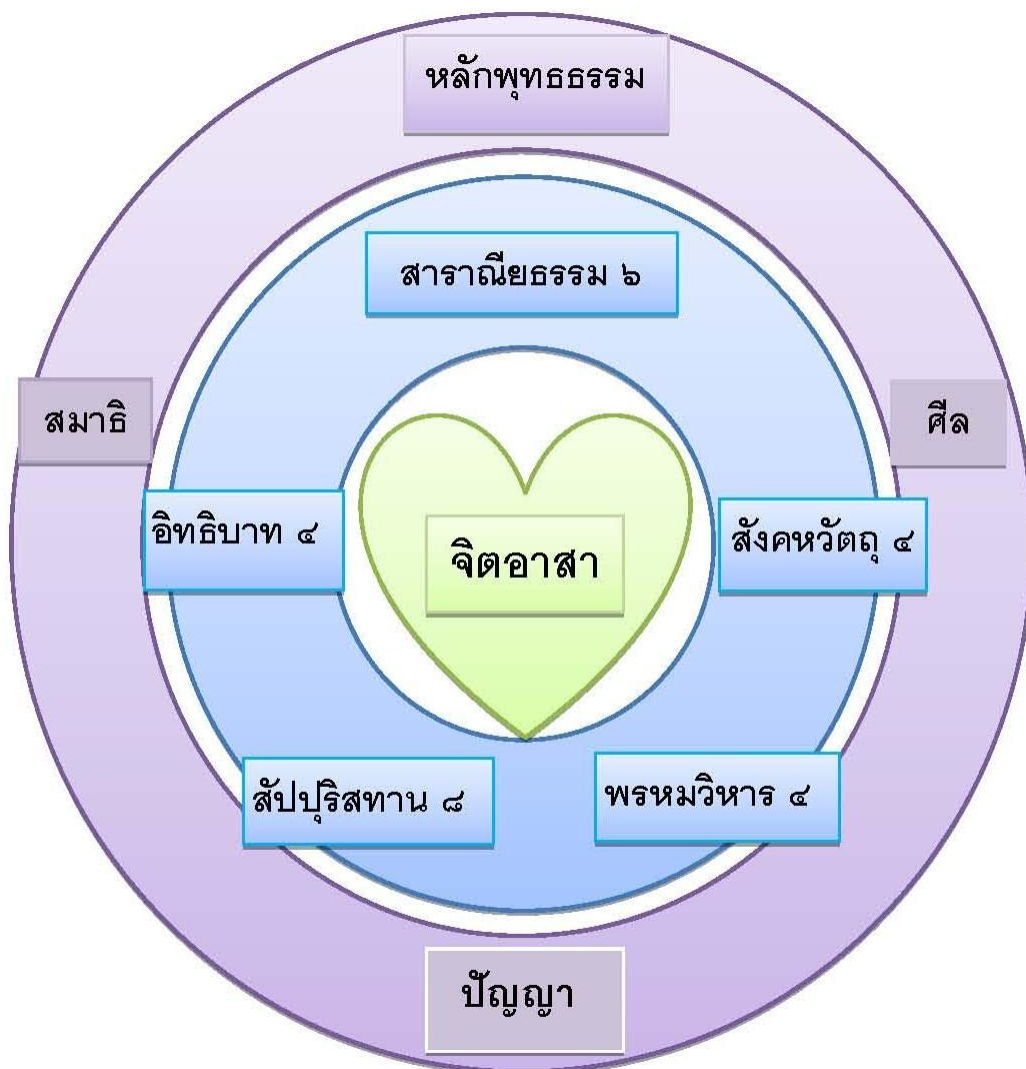
ศีล หมายถึง สิ่งที่พึงปฏิบัติหลายระดับคือ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และ ศีล ๒๒๗ และในบรรดาศีลชนิดเดียวกันก็ยังจัดแบ่งออกเป็นระดับธรรมดา มัชฌิมศีล และอุทิสัย การรักษาศีลเป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกายและวาจา เป็นการบำเพ็ญบุญบารมีที่สูงกว่าการให้ทาน และศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ นั้นย่อมมีอานิสงส์เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นตามระดับและประเภทของศีลที่รักษา

เบญจศีลหรือศีล ๕ คือ

- ๑) ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
- ๒) การไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่เจ้าของมิได้เต็มใจให้
- ๓) การไม่ล่วงประเวณีในคูครอง หรือคนในปกครองของผู้อื่น
- ๔) การไม่กล่าวมุสา
- ๕) การไม่ดื่มสุราเมรัย เครื่องหมักดองของมึนเมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า จิตอาสาที่มีความเมตตาตามอบให้ผู้อื่นแบบอ่อนน้อม ไม่ให้แบบผู้เหนือกว่า เป็นการให้ที่เต็มใจเสียสละ เป็นการขัดเกลาจิตใจของจิตอาสา ผู้รับเองก็เป็นผู้ให้ไปในตัว การให้หรือเสียสละนี้สามารถแบ่งปันและบรรเทาความทุกข์ของสรรพสัตว์ จิตอาสาที่มีน้ำใจ เสียสละ จิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลัง ทั้งด้วยกำลังกายหรือกำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา มีความกรุณาสงสารเป็นเบื้องหน้า มุ่งที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ เมื่อฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละย่อมสละได้โดยง่าย สามารถที่จะทำได้อย่างสม่ำเสมอ และสละให้ได้แม้สิ่งอันเป็นที่รัก มีอวัยวะและชีวิตเป็นที่สุดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่สร้างความนับถือ ผูกไมตรี ย่อมให้ผลที่ดีเสมอ พระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงการให้เป็นไปเพื่อกำจัดกิเลสตัณหาออกจากจิตใจและมุ่งสู่พระนิพพานที่เป็นที่สุด

แผนภูมิที่ ๒ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวเนื่องการทำงานจิตอาสา

๒.๓ ตัวอย่างจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาบุคคลตัวอย่างจิตอาสาที่ใช้หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ๕ ท่าน คือ

- ๑) พระมหาโมคคัลลานะ
- ๒) พระยสเถระ
- ๓) พระทัพพมัลลบุตร
- ๔) หมอชีวกโกมารภัจจ์
- ๕) นางสุปปิยา

๑) พระมหาโมคคัลลานะ

พระมหาโมคคัลลานะเป็นสหายที่สนิทกับพระสารีบุตร วันหนึ่งได้ชวนกันไปเที่ยวในงานรื่นเริงประจำปีขณะชมมหรสพอยู่นั้นเกิดความสนใจขึ้นมาอย่างเดียวกันว่ากิจกรรมนี้ไร้สาระสิ้นดี ควรจะหาสิ่งใดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เมื่อมีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ เกิดความศรัทธาจึงถือบวชและบรรลุปะณิพพิตยธรรม ซึ่งต่อมาได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ว่า พระโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย พระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดีอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์

พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรเสด็จตามพระพุทธองค์ไปที่เขตวันมทวิหาร พระสารีบุตรเกิดอาพาธเป็นไข้ตัวร้อน ท่านพระมหาโมคคัลลานะ เข้าไปเยี่ยมท่านพระสารีบุตร ได้ถามท่านพระสารีบุตรว่า เมื่อก่อนท่านอาพาธ เป็นไข้ตัวร้อน รักษาหายด้วยเภสัชอะไร ท่านพระสารีบุตรตอบว่า รักษาหายด้วยรากบัวและเหง้าบัว ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ได้หายตัวไปปรากฏอยู่ ณ ริมฝั่งสระโบกขรณีมันทากินี ช้างเชือกหนึ่งรู้พระประสงค์สั่งช้างอีกเชือกหนึ่งทันทีว่า เจ้าจงถวายเป็นเภสัช และรากบัว แก่พระคุณเจ้า จนพอแก่ความต้องการ ช้างเชือกที่ถูกใช้นั้นลงสู่สระโบกขรณีมันทากินี ใช้วงถอนเหง้าบัวและรากบัวล้างน้ำ ให้สะอาด ม้วนเป็นห่อเข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานะ แล้วท่านพระมหาโมคคัลลานะ ได้หายตัวมาปรากฏตัวที่พระวิหารเขตวัน เมื่อท่านพระสารีบุตรฉันทเหง้าบัวและรากบัวแล้ว โรคไข้ตัวร้อนก็หายทันที^{๒๕}

จะเห็นได้จากเรื่องนี้ว่า จากการทำงานจิตอาสาของพระโมคคัลลานะนั้น เป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรมและความสามารถในอิทธิปาฏิหาริย์ แต่ท่านก็เป็นผู้มีอหยาศัย ใจกว้าง ทำด้วยความเต็มใจ สุดกำลัง โดยที่พระสารีบุตรไม่ต้องร้องขอ ให้ความช่วยเหลือโดยไม่รีรอ

^{๒๕}วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๗๘/๗๖-๗๗.

๒) พระยสเถระ

พระยสเถระ เป็นบุตรของนางสุชาดา เสนียธิดาผู้ถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธองค์ ตอนเด็กนั้นถูกเลี้ยงดูด้วยความสุขสบาย วันหนึ่ง ยสกุลบุตรเกิดความเบื่อหน่ายจึงได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เจ้ายังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนา โดยได้ตรัสถึง โทษของกามทั้งหลาย ยสกุลบุตรมีจิตปราศจากนิวรณ์ ก็บรรลุโสดาบัน นอกจากนั้นแล้ว พระยสเถระยังนำสหายอีก ๕๕ คน มาเข้าเฝ้าฟังธรรมกับบรรลุโสดาบันเช่นกัน บุคคลเหล่านี้เคยตั้งจิตปรารถนาพระอรหันต์ ไว้ในสำนักพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง และปฏิบัติทำกรรมที่เป็นบุญไว้เป็นอันมาก ครั้งหนึ่งในสมัยเมื่อพระพุทธองค์ยังไม่อุบัติขึ้นนั้น ก็ร่วมกันจัดแจงศพคนไร้ที่ฝัง วันหนึ่ง พวกเขาพบศพหญิงตายทั้งกลม จึงตกลงกันว่าจะเผาศพ จึงนำศพนั้นไปป่าช้า เมื่อนำศพมาถึงป่าช้าแล้ว ยสกุลบุตรกับเพื่อนอีก ๔ คน จึงอยู่ที่ป่าช้านั้นเพื่อจัดการเผาศพ ส่วนเพื่อนที่เหลืออีก ๕๐ คนกลับไป ในขณะที่ทำการเผาศพหญิงตายทั้งกลมอยู่นั้น ยสกุลบุตรได้ใช้หลาวเขี่ยศพนั้นเพื่อพลิกศพกลับไปกลับมาให้โดนไฟให้ทั่ว ขณะที่เอาไม้เขี่ยร่างศพอยู่นั้น ก็ได้พิจารณาศพที่ถูกเผา ได้อุสภสัญญาแล้ว จึงแสดงอุสภสัญญาแก่สหายอีก ๔ คนนั้น

จากอุสภสัญญาในอดีตชาตินั้น เป็นอุปนิสยปัจจัยให้พระยสกุลบุตรออกบวชในชาติปัจจุบัน แล้วพระยสกุลบุตรมีจิตอาสาที่จะทำบุญโดยการจัดแจงเผาศพคนไร้ที่ฝัง เป็นการกระทำที่ต้องมีความเสียสละอย่างสูง และได้อุสภสัญญาจนเกิดปัญญาและเป็นบาทฐานบรรลุพระอรหันต์ การกระทำของพระยสกุลบุตรนั้นหาได้ทำคนเดียวไม่ ยังส่งเสริมให้เพื่อนร่วมเป็นจิตอาสา และนำเข้าเฝ้าฟังธรรมจากพระพุทธองค์ จนบรรลุเป็นพระอรหันต์ ๕๕ พระองค์ทั้งหมดล้วนเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธองค์ในการประกาศพระพุทธศาสนาในช่วงต้นพุทธกาล เป็นจิตอาสาที่มีอิทธิบาท ๔ อย่างแท้จริง^{๒๖}

๓) พระทัฬหฬลบุตร

พระทัฬหฬลบุตร บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ ๗ ปี ท่านมีความประสงค์ช่วยภารกิจเพื่อส่วนรวมของหมู่สงฆ์ ต้องการก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการจัดสถานที่ จัดเสนาสนะและแจกภัตตาหารแด่หมู่สงฆ์ อำนวยความสะดวกแก่ภิกษุผู้เข้าพักตามความประสงค์ จัดภิกษุที่มีอุปนิสัยความคิดเห็น และความรู้คล้ายคลึงกันให้พักอาศัยด้วยกัน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน หรือภิกษุที่ทรงพระสูตร ให้พักร่วมกัน เพื่อซักซ้อมพระสูตรร่วมกัน ภิกษุพวกทรงพระวินัย ให้พักร่วมกัน เพื่อวินิจฉัยพระวินัยร่วมกัน ภิกษุผู้ทรงพระอภิธรรม ให้พักร่วมกัน เพื่อภิกษุเหล่านั้นได้สนทนาพระอภิธรรม และภิกษุผู้ได้ฌาน ให้พักร่วมกัน เพื่อไม่รบกวนกัน หากเป็นภิกษุใหม่จะแนะนำ

^{๒๖}วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๕-๓๑/๓๑-๔๐.

สถานที่และให้ข้อมูลที่ควรทราบแก่ภิกษุ นั้น จัดภิกษุไปฉันนิมนต์ตามวัยวุฒิและคุณวุฒิของภิกษุที่ไปร่วมกัน และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตามความเหมาะสม

พระทัฬหฬลบุตร แม้เป็นเด็กแต่มีความคิดในการทำงานจิตอาสาเพื่อหมู่สงฆ์อาสารับทำงานเพื่อส่วนรวมในส่วนที่มองว่าเป็นงานที่ยังไม่มีผู้ได้รับทำ และเนื่องจากพระทัฬหฬลบุตรยังแข็งแรงจึงรับทำงานที่เห็นว่าเห็นว่าเหมาะกับกายภาพของตน การทำงานจิตอาสาจึงไม่จำกัดเฉพาะว่าต้องเป็นวัยผู้ใหญ่ งานจิตอาสาเกิดขึ้นได้ทุกช่วงวัย ที่มีจิตพร้อมที่จะรับใช้ และยินดีเป็นผู้ถูกใช้นั่นเอง^{๒๗}

๔) หมอชีวกโกมารภัจจ์

หมอชีวกโกมารภัจจ์ เป็นบุตรบุญธรรมของพระราชโอรส อภัยราชกุมาร โอรสในพระเจ้าพิมพิสาร ตั้งชื่อว่า ชีวก แปลว่า ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนคำว่า โกมารภัจจ์ แปลว่า กุมารที่ได้รับการเลี้ยงดู หรือกุมารในราชสำนัก หมายถึง บุตรบุญธรรม เจริญวัยได้ศึกษาเรียนวิชาการแพทย์อยู่กับอาจารย์ที่เมืองตักกศิลาเป็นเวลา ๗ ปี เรียนรู้จบหลักสูตรแล้วได้กลับบ้านเมืองเพื่อนำวิชาความรู้ช่วยเหลือคนเจ็บป่วยทุกข์ยาก หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้รักษาพระอาการประชวรด้วยพระโรค “ภคันทลาพาธ” หรือโรคจิตสั่นไหวของพระเจ้าพิมพิสารจนหายขาดจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอหลวงพร้อมพระราชทานสวนมะม่วงให้ ต่อมาสวนมะม่วงแห่งนี้หมอชีวกได้ถวายเป็นวัดที่ประทับของพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย

หมอชีวกโกมารภัจจ์ ได้บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน ด้วยศรัทธาในพระพุทธองค์ และปรารถนาจะไปเฝ้าเพื่อทำการอุปัฏฐากวันละ ๒-๓ ครั้ง เห็นว่า พระเวฬุวันไกลเกินไปจากบ้านที่หมอชีวกพักอาศัย จึงได้ดำริว่าสวนมะม่วง(อัมพวัน)ที่ได้รับพระราชทานมาจากพระเจ้าพิมพิสารมหาราชนั้น อยู่ใกล้และสะดวกกว่า จึงได้สร้างวัดถวายในอัมพวัน เรียกกันว่า ชีวกัมพวัน^{๒๘} นอกจากนั้น หมอชีวกได้กราบทูลเสนอให้ทรงอนุญาตที่จตุรรมและเรือนไฟเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นที่บริหารกายช่วยรักษาสุขภาพของภิกษุทั้งหลาย

สมัยหนึ่ง พระเทวทัตวางแผนปลงพระชนม์พระพุทธองค์หลายวิธี วิธีหนึ่งคือ ตัดสินใจขึ้นบนภูเขาคิชฌกูฏแต่เช้าตรู่ รอเวลาพระพุทธองค์เสด็จมาจตุรรมก็ลั้งหินใส่ สะเก็ดหินแตกกระเด็นใส่พระบาทพระพุทธองค์จนเกิดพระโลหิตห้อขึ้น เกิดทุกขเวทนา พระพุทธองค์มีพระประสงค์จะเสด็จไปยังสวนมะม่วงของหมอชีวกจึงตรัสว่า “เธอทั้งหลาย จงนำเราไปในสวนมะม่วงของหมอชีวกนั้น” พวกภิกษุได้พาพระผู้มีพระภาคไปยังสวนมะม่วง หมอชีวกถวายการรักษา ผ่ากรีดพระโลหิตที่แผลออก และถวายพระโอสถทาทั่วบริเวณพระบาท พระอาการปวดและบาดแผลหายสนิท^{๒๙}

^{๒๗} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๘๐/๔๑๒.

^{๒๘} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๕๐/๑๒-๑๓.

^{๒๙} ม.อ. (ไทย) ๓/๑/๓๑๑.

หมอชีวกโกมารภัจจ์ เป็นหมอที่รักษาผู้ป่วยด้วยความเมตตา บำเพ็ญแต่สิ่งที่ดีงาม ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย ไม่เลือกฐานะ ไม่เรียกร้องค่าตอบแทนในการรักษาและมีจิตศรัทธาต่อพระพุทธองค์มีความตั้งใจที่จะถวายตัวเป็นหมอประจำพระพุทธองค์ ให้การดูแลหมุ่งสงฆ์ มีความเสียสละ ทรัพย์สินที่ดินถวายเป็นสถานพยาบาลจึงได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ว่าเป็นเอตทัคคะ ในด้านเป็นที่รักของปวงชน นอกจากนี้แล้วหมอชีวกโกมารภัจจ์ ได้แต่งตำราไว้ใช้ในการรักษาโรค หรือปรุงยา แผนโบราณ ใช้ศึกษาและรักษาผู้ป่วยสืบกันมา สรรพตำราได้ถูกรวบรวมและเรียนรู้ในหลักสูตรอายุรเวท การแพทย์แผนไทยที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน ท่านจึงเป็นบรมครูของการแพทย์แผนไทย

๕) นางสุปปิยา

นางสุปปิยา เป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ดูแลพระสงฆ์ในพระนครพาราณสี วันหนึ่งได้ออกเยี่ยมและเรียนถามภิกษุทั้งหลายว่า มีภิกษุรูปใดอาพาธบ้างจะนำอาหารมาถวายครั้งนั้น มีภิกษุรูปหนึ่งดื่มยาถ่ายและต้องการน้ำดื่มเนื้อ นางรับคำว่า ดิฉันจักนำมาถวายเป็นพิเศษ แล้วเที่ยวหาซื้อเนื้อทั่วพระนครพาราณสีก็หาไม่ได้ เพราะตรงกับวันพระ จึงมีความปริวิตกว่า การที่รับค่าแล้วไม่จัดหาไปถวายนั้น เป็นการไม่สมควรจึงได้หยิบมีดหันเนื้อมาเชือดเนื้อขายส่งให้หญิงคนรับใช้ดื่มแล้วนำไปถวายภิกษุรูปที่อาพาธ แล้วเอาผ้าพันขาไว้ สามของนางทราบเรื่องก็อนุโมทนากับศรัทธาของนาง และกราบนิมนต์พระพุทธองค์มาฉันภัตตาหารที่บ้าน ทันทีที่นางได้เห็นพระผู้พุทธองค์แผลใหญ่ที่เกิดจากนางได้เชือดเนื้อตนเองถวายภิกษุใช้นั้นก็ได้หายเป็นปกติ มีเนื้อขึ้นมาเต็มเช่นเดิม มีผิวพรรณเรียบสนิท นางกล่าวว่า “พระตถาคตทรงมีฤทธิ์มาก ทรงมีพระอานุภาพมาก เพราะพอเห็นพระองค์เท่านั้น แผลใหญ่โตยังงอกขึ้นเต็มทันที มีผิวพรรณเรียบสนิท น่าอัศจรรย์จริงหนอ”^{๓๐}

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ธรรมโอสนั้น มีอานุภาพอย่างยิ่งในการเยียวยา รักษาทั้งทางกายและทางใจ ดังตัวอย่างบุคคลที่ใช้หลักพุทธธรรมแก้ภูลการทำงานจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ล้วนนำหลักคำสอนของพระพุทธองค์มาเป็นหลักในการทำงานจิตอาสา เช่น ๑) ความมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนอย่างไม่ต้องร้องขอพระมหาโมคคัลลานะ ๒) การมองเห็นปัญหา ดังเช่นพระทัทพมัลลบุตร ที่อาสาจัดเสนาสนะและแจกภัตตาหารแด่หมู่สงฆ์ของ ๓) การจัดแจงเผาศพไร้ที่พึ่งด้วยความเมตตา ของพระยสะเถระ ซึ่งอานิสงส์ทำให้ได้พิจารณาอสุภะสัญญาจนเกิดปัญญา และยังบอกต่อกับเพื่อนกัลยาณมิตร ๔) หมอชีวกโกมารภัจจ์ ทำการถวายการรักษาพระพุทธองค์อย่างถวายชีวิตโดยไม่เกี่ยงงอนไม่ว่ากรณีใด และ ๕) นางสุปปิยา ที่มีจิตอาสาแม้การสละอวัยวะ ด้วยการเอื้อนเนื้อตนเองถวายพระอาพาธ

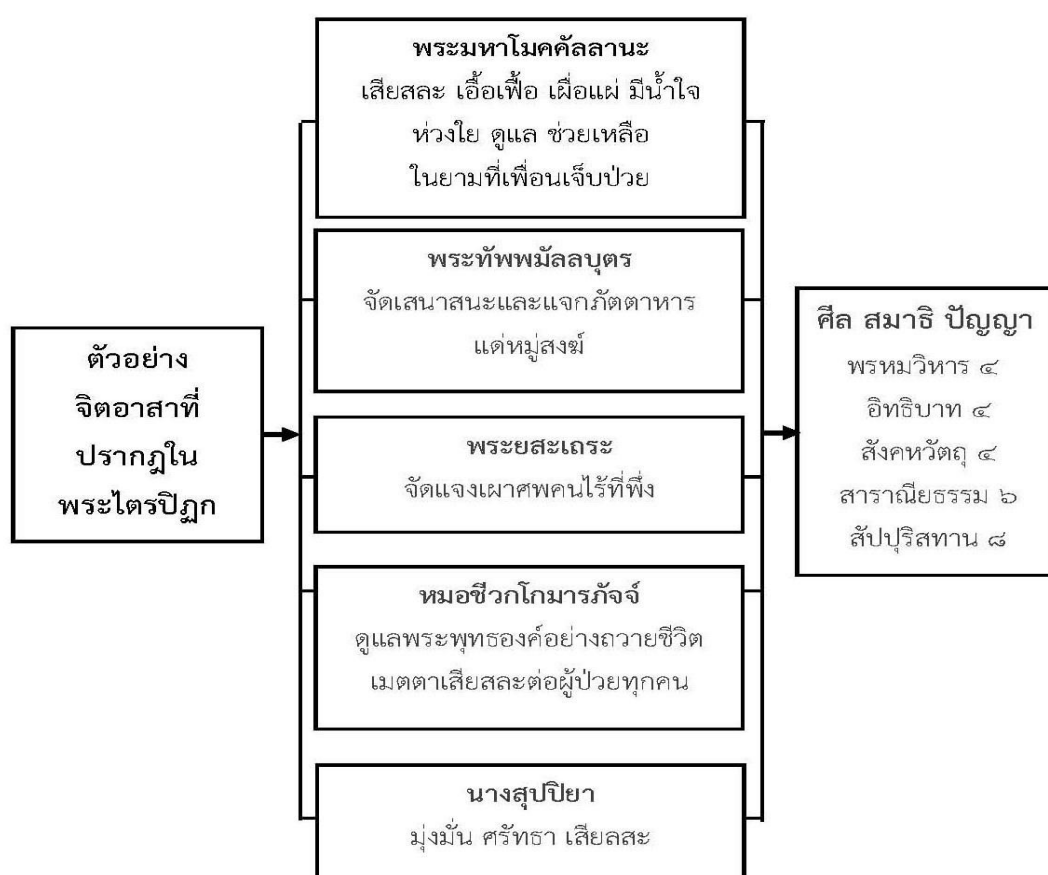
จิตอาสาเป็นผู้น้อมรับความทุกข์ของผู้อื่น แบ่งเบา แก้ไขความทุกข์นั้น เป็นวิธีการเยียวยาความทุกข์ทั้งกายและใจที่ทรงพลานุภาพ และไร้ขีดจำกัดใดทั้งสิ้น การเปิดใจ นึกถึงประโยชน์

^{๓๐}วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๘๐/๘๐-๘๒.

สุขของสรรพชีวิต พุทธศาสนา เรียกว่า อุบายโกศล ผู้รับการเยียวยจึงไม่เพียงหายป่วยจากโรคเท่านั้น แต่จิตใจยังมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีความทุกข์น้อยลง และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ความเจ็บป่วย ความทุกข์ทั้งปวงและสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา จึงมิใช่สิ่งเลวร้าย หากยังมีประโยชน์ในการบ่มเพาะให้เรา เกิดปัญญาและกรุณา เป็นสิ่งที่เราพึงน้อมรับ แทนที่จะปฏิเสธผลักไส ซึ่งมีแต่จะทำให้เราทุกข์ยิ่ง กว่าเดิม ความเจ็บป่วยทางกาย ไม่ได้มีสาเหตุมาจากอภิสกุลกรรมในจิตใจประการเดียวเท่านั้น หากยังสามารถเกิดจากเหตุปัจจัยอื่นได้อีกมาก เช่น อาหาร อิริยาบถ ความร้อนและเย็น อดนอน อดข้าว อด น้ำ กลั่นอุจจาระ ปัสสาวะ ทำงานเกินกำลัง ความเศร้าโศก เสียใจ โทสะ ดังนั้นในการเยียวยารักษา โรคจึงควรคำนึงถึงเหตุปัจจัย หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นต้นแบบของการวินิจฉัยผู้ป่วยและรักษาผู้ป่วย ตามอาการของโรคและจริตของผู้ป่วยนั้น วิชาการแพทย์สามารถบรรเทาได้เฉพาะโรคทางกาย ส่วน โรคทางใจ ต้องอาศัยธรรมะของพระพุทธองค์ ดังว่า แพทย์แผนปัจจุบันรักษากาย ความศรัทธารักษาใจ

การทำงานจิตอาสาที่มีศีลเป็นบาทฐาน มีหลักพุทธธรรม เป็นที่ยึดเหนี่ยว มีสมาธิมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีปัญญาเรียนรู้และน้อมนำ เพื่อมาพัฒนากายและใจของตนเอง จึงนับว่าเป็นประโยชน์ สูงสุดของจิตอาสา

แผนภูมิที่ ๓ ตัวอย่างจิตอาสาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

บทที่ ๓

กระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสา อโรคยศาล

วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการทำงานและบทบาทของจิตอาสาอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร โดยได้ศึกษา ๔ ประเด็นหลัก คือ

- ๑) ด้านการดูแลผู้ป่วย
- ๒) ด้านการจัดการหลังการเสียชีวิต
- ๓) ด้านงานทั่วไป
- ๔) ด้านการศึกษาดูงานและงานวิทยากร

๓.๑ ด้านการดูแลผู้ป่วย

อโรคยศาล วัดคำประมง เปิดให้บริการเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๙ ปี มีผู้ป่วยเข้ารับการบำบัดรักษาประมาณ ๓,๙๐๐ คน ใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๑๒๐ ล้านบาท (ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖)^๑ ผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษามาจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย รวมทั้งผู้ป่วยชาวต่างประเทศ เช่น ลาว พม่า เยอรมัน อังกฤษ การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่เป็นโรคมะเร็งทุกชนิด ดังต่อไปนี้

๑) ผู้ป่วยมะเร็งในระยะสุดท้าย ที่ไม่สามารถบำบัดรักษาให้ดีขึ้นด้วยกระบวนการรักษาในทางการแพทย์แผนปัจจุบันที่มี หรือมีการพยากรณ์โรคที่ไม่ดี (Poor Prognosis) เช่น มะเร็งตับ ระยะแพร่กระจาย มะเร็งท่อน้ำดีระยะแพร่กระจาย เป็นต้น

๒) ผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการบำบัดรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือแผนอื่นมาบางส่วนแล้ว และต้องการการบำบัดรักษาเพิ่มเติมผสมผสานที่อโรคยศาล วัดคำประมง

๓) ผู้ป่วยที่ไม่ต้องการจะรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน ต้องการเข้ารับการบำบัดโดยต้องการรักษาทางการแพทย์แผนไทยด้วยสมุนไพรและธรรมะบำบัด

๔) ผู้ที่มีความเสี่ยงและมีแนวโน้มว่าจะเป็นมะเร็ง เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี หรือซี และผู้ป่วยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่สามารถเข้ารับการรักษาแบบแผนปัจจุบันได้

ผู้ป่วยเข้ามารับการรักษาที่อโรคยศาลมีอัตราส่วนของผู้ป่วยชายร้อยละ ๖๐ และผู้ป่วยหญิงร้อยละ ๔๐^๒ ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษามาตามแนวทางของอโรคยศาล ต้องมีผลการวินิจฉัยจาก

^๑ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, เยียวยามะเร็งด้วยรัก, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธีรานุสรณ์การพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๙.

^๒ แบบบันทึกการรับผู้ป่วย, อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, [๕ พฤศจิกายน, ๒๕๕๖].

แผนปัจจุบันอย่างชัดเจนว่า เป็นโรคมะเร็ง หรือติดเชื้อติดเชื่อไวรัสตับอักเสบบีหรือซี โดยที่ผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษา สามารถติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นในการเตรียมความพร้อมก่อนมารับการบำบัดรักษาที่อโรคยศาล ผู้ป่วยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับสภาพจิตใจ ปรับพฤติกรรมโภชนาการ การรับประทานยาสมุนไพร การเรียนรู้วิธีต้มยาสมุนไพรอย่างถูกต้อง จากอโรคยศาล วิธีการเหล่านี้ผู้ป่วยนำกลับไปใช้ได้อย่างต่อเนื่องเมื่อไปพักฟื้นที่บ้าน

งานด้านการดูแลผู้ป่วยนั้นประกอบด้วย ๑) งานด้านการประชาสัมพันธ์ และ ๒) การเข้าสู่กระบวนการการรักษาตามแนวทางของอโรคยศาล

๑) งานด้านการประชาสัมพันธ์ มี ๓ ช่องทาง คือ

(๑) โทรศัพท์ เจ้าหน้าที่ หรือจิตอาสาที่เข้าใจกระบวนการรักษาและขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมในการมาเข้ารับการรักษาที่อโรคยศาล วัดคำประมงอย่างถูกต้อง เป็นผู้รับโทรศัพท์ สามารถติดต่อได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ เวลา ๐๙.๐๐ น.- ๑๗.๐๐ น. โทรศัพท์ ๐๔๒-๗๐๔๘๘๐ ๐๘๑-๑๑๑๗๑๐๗, ๐๘๑-๖๐๑๖๙๖๐

(๒) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเจ้าหน้าที่และหลวงตาปพนพัชร จิรธัมโม เป็นผู้ตอบ ซึ่งสามารถสอบถามผ่านเว็บไซต์ที่ www.khampramong.org และ www.aphinyana.org

(๓) ติดต่อสอบถามด้วยตนเอง มีผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยจำนวนหนึ่งที่สนใจแนวทางการรักษาของอโรคยศาล เดินทางมาสอบถามข้อมูลและสำรวจสถานที่ด้วยตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และเตรียมความพร้อมในการมารับการการรักษา เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จะมีหน้าที่ รับลงทะเบียนและตอบข้อซักถาม ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น.- ๑๗.๓๐ น. ทุกวัน^๓

จากการสังเกตพบว่า งานด้านการประชาสัมพันธ์นั้นจิตอาสาที่มีบทบาทคือ กลุ่มบุคลากรทางด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้ป่วยและญาติ เพราะมีความรู้และประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วย เข้าใจ สามารถให้คำแนะนำที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอบถาม การบอกเล่าประสบการณ์ตรงของผู้ป่วยและญาติสร้างกำลังใจให้ผู้มาสอบถาม ส่งเสริมการตัดสินใจของการมารักษาที่อโรคยศาล วัดคำประมง จิตอาสาด้านการประชาสัมพันธ์จะหมุนเวียนกันมาตามโอกาส มีเจ้าหน้าที่ประจำเป็นหลักในการดูแลและให้คำแนะนำ

^๓ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, เยียวยามะเร็งด้วยรัก, หน้า ๖-๗.

๒) การเข้าสู่กระบวนการการรักษาตามแนวทางของโรคมะเร็ง

การเข้าสู่กระบวนการการรักษาตามแนวทางของโรคมะเร็ง เวลาที่เข้ารับการรักษา การเตรียมผู้ป่วยและญาติ แบ่งออกเป็น ๖ ด้าน คือ ๑) การปฐมนิเทศ ๒) การวินิจฉัยโรค ๓) การเข้าเรือนพักผู้ป่วย ๔) กระบวนการรักษาของ โรคมะเร็ง วัดค่าประมง ๕) พิธีกรรมการต๋มยาสำหรับผู้ป่วยใหม่ ๖) การลากลับบ้าน^๔ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) การปฐมนิเทศ

เพื่อให้ผู้ป่วยที่เข้ามาบำบัดรักษาเข้าใจเป้าหมายของการรักษาและวัตถุประสงค์ตามแนวทางของโรคมะเร็ง ปรับความคาดหวังของผู้ป่วยให้สอดคล้องกับอาการของผู้ป่วยตามสภาวะโรค จากการสังเกตพบว่า งานด้านการปฐมนิเทศนั้น เจ้าหน้าที่อยู่ประจำเป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด หลวงตามะต๋มปฐมนิเทศน์ ผู้ป่วยใหม่ช่วงกิจกรรมภาคกลางคืนทุกคืน จิตอาสาที่มีบทบาท คือ กลุ่มบุคลากรทางด้านสาธารณสุข กลุ่มผู้ป่วยและญาติ เพราะมีความรู้และประสบการณ์ตรง การได้รับคำแนะนำทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความรู้สึกกังวลของผู้ป่วยใหม่ สร้างพลังใจในการรักษาและเยียวยา อบอุ่นในมิตรภาพระหว่างผู้ป่วยด้วยกัน มิตรภาพและความเอื้ออาทรที่ได้รับช่วยลดความทุกข์ทรมานทั้งทางกายและใจของผู้ป่วยใหม่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เป็นจิตอาสาด้านการปฐมนิเทศจะมีบทบาทเด่นชัดในการสร้างความมั่นใจและไว้วางใจให้กับผู้ป่วยและญาติ และสามารถประเมินอาการ และให้คำแนะนำกับญาติและผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง

(๒) การวินิจฉัยโรค

ใช้หลักฐานสำคัญทางการแพทย์แผนปัจจุบันประกอบ เช่น ประวัติการรักษา หนังสือส่งตัวจากแพทย์ ผลการทำอัลตราซาวด์ เอ็กซเรย์ สแกนคอมพิวเตอร์ หรือผลเลือด ตลอดจนผลการตรวจชิ้นเนื้อ หรือหลักฐานอื่นๆที่วินิจฉัยว่าผู้ป่วยที่เข้ามาบำบัดรักษาเป็นโรคมะเร็ง

(๓) การเข้าเรือนพักผู้ป่วย

การจัดผู้ป่วยเข้าเรือนพัก พิจารณาจากอาการผู้ป่วยเป็นหลักและจำนวนญาติที่มาดูแล เรือนพักแบ่งเป็นสัดส่วนชัดเจน มีอุปกรณ์เครื่องนอน และโต๊ะข้างเตียงให้กับทุกเตียง และมีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องช่วยหายใจ เช่น ออกซิเจนไว้ให้สำหรับผู้ป่วยที่จำเป็น

จากการสังเกตพบว่า งานด้านการจัดผู้ป่วยเข้าเรือนพัก จิตอาสาทำหน้าที่พาผู้ป่วยเข้าเรือนพักตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ประจำ ช่วยเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นตามความเหมาะสม จิตอาสา กลุ่มนี้เป็นกลุ่มจิตอาสาทั่วไปที่สมัครใจเข้ามาเป็นจิตอาสา เช่น กลุ่มนักศึกษาฝึกงาน กลุ่มนักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ หรือกลุ่มบุคคลทั่วไป

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

(๔) กระบวนการรักษาของโรคยาศาล วัดคำประมง

- ๐๕.๐๐ – ๐๗.๐๐ น. ล้างพิษ (ผู้ป่วยใหม่) ตามกำลังธาตุของแต่ละคน ด้วยยาสมุนไพรร
- ๐๘.๐๐ – ๐๙.๓๐ น. ฝึกสมาธิ และออกกำลังกาย เช่น ชี่ไดนามิก ชี่กง การฝึกการหายใจ หัวเราะบำบัด
- ๐๙.๓๐ – ๑๐.๐๐ น. ร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี สวดมนต์ ไหว้พระ
- ๑๐.๐๐ น. รับยาสมุนไพรรประจำวันตามอาการของผู้ป่วย
- พักผ่อนตามอวัยวะ รับฟังเสียงตามสาย รายการธรรมะและเพลง บรรเลงจากสถานีวิทยุคลื่น ๙๕.๗๕ เมกกะเฮิรต์ คลื่นสถานีท้องถิ่น ประจำวัดคำประมง และเสียงตามสายจากเครื่องขยายเสียง โรคยาศาล
- ๑๑.๐๐ น.
- ๑๗.๐๐ – ๒๐.๐๐ น. หลวงตาปพนพัชรตรวจเยี่ยมไข้ตามเรือนพัก
- ๑๘.๐๐ น. สวดมนต์ ทำวัตรเย็น
- ๑๙.๐๐ – ๒๐.๐๐ น. กิจกรรมกลุ่มบำบัด ดนตรีบำบัด
- ๒๐.๓๐ – ๒๑.๓๐ น. รับฟังธรรมะและนั่งสมาธิ เตรียมตัวตาย ๙ นาที จากหลวงตา หลวงตาปฐมนิเทศผู้ป่วยใหม่ และนัดวัน เวลาเพื่อทำพิธีตมยา หม้อแรกสำหรับผู้ป่วยใหม่
- ๒๑.๓๐ – ๒๒.๐๐ น. รับยาสมุนไพรรประจำวันตามอาการของผู้ป่วย

ผู้ป่วยบางคนที่ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมประจำวันได้ ญาติหรือผู้ดูแลเป็นผู้เข้าร่วม กิจกรรมและรายงานผลการรักษา แจ้งอาการของผู้ป่วยกับหลวงตาหรือเจ้าหน้าที่ ตลอดจนรับยาไป ให้ผู้ป่วยรับประทาน กิจกรรมบำบัดที่โรคยาศาล จะทำให้ผู้ป่วยและญาติ สามารถดูแลสุขภาพได้ อย่างเป็นองค์รวม และนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลตนเองเพื่อเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน แบ่งปัน ร่วมกันของกลุ่มผู้ป่วยและญาติเกิดความเอื้ออาทร และน้ำใจต่อกันสร้างความอบอุ่นและเป็นพลัง ช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น มีโยนิโส มนสิการที่จะใช้เวลาช่วงที่เหลือของชีวิตตระหนักในคุณค่าของการมีชีวิต วางแผนและจัดการกับเวลา ด้วยความมีสติ^๕

จากการสังเกตพบว่า งานด้านการกระบวนการรักษาของโรคยาศาล วัดคำประมงนั้น จิต อาสาจะมีบทบาทในกิจกรรมนี้ และเป็นกิจกรรมหลักที่จิตอาสามีส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งจิตอาสาที่เข้า มาศึกษาดูงาน และจิตอาสาที่มาอย่างต่อเนื่อง มีรายละเอียด ดังนี้

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

ล้างพิษ (ผู้ป่วยใหม่)

จิตอาสาในกลุ่มนี้เป็นญาติและผู้ป่วยเก่าที่พักในเรือนพักเดียวกันกับผู้ป่วย จะช่วยเหลือดูแล แนะนำการรับประทานยาตามคู่มือการรับประทานยา สังเกตอาการของผู้ป่วยและแจ้งเจ้าหน้าที่ ถ้าผู้ป่วยมีอาการผิดปกติ เช่น อุจจาระมาก เหนื่อย เพลีย ใจสั่น คลื่นไส้ อาเจียน

ออกกำลังกาย ร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี สวดมนต์ไหว้พระ กิจกรรมกลุ่มบำบัด ดนตรีบำบัด

จิตอาสาในกลุ่มนี้ จะเป็นจิตอาสาจากหลากหลายอาชีพ และเป็นจิตอาสาที่สมัครมาเป็นกลุ่มชมรมเช่น กลุ่มแพทย์-พยาบาล ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมออกกำลังกาย กลุ่มแม่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ การออกกำลังกาย เน้นการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้ป่วย เช่น ชีไคเนติก ซิงโครโยคะ การฝึกการหายใจ หัวเราะบำบัด จิตอาสาที่มีความสามารถเรื่องการออกกำลังกายให้คำแนะนำ ผู้ป่วยได้ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากกลุ่มผู้ป่วยเป็นหลัก (การตกลงการบริการ) หรือจิตอาสาที่เข้ามาศึกษาดูงานเป็นหมู่คณะ เข้าร่วมออกกำลังกายกับผู้ป่วยเพื่อให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติ การร่วมร้องเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี สวดมนต์ไหว้พระ จิตอาสาสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ป่วย ผู้นำกิจกรรมหลักในการออกกำลังกายและร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี สวดมนต์ไหว้พระเป็นผู้ป่วยและญาติที่มีความตั้งใจเป็นจิตอาสา เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทุกวัน กิจกรรมกลุ่มบำบัด ดนตรีบำบัด เป็นกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายสภาวะทางอารมณ์ของผู้ป่วยและญาติเป็นอย่างมาก จิตอาสาจะเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมกลุ่มบำบัด และร่วมร้องเพลงประจำโรควิตัลที่มีเนื้อหาเล่าเรื่องราวความเป็นมาของ อโรควิตัล และให้กำลังใจผู้ป่วย

รับยาสมุนไพรประจำวัน

เจ้าหน้าที่ประจำทำหน้าที่จ่ายยาให้ผู้ป่วย จิตอาสาในกลุ่มที่ช่วยจ่ายยาเป็นกลุ่มแพทย์ พยาบาล แพทย์แผนไทย และนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาแพทย์แผนไทย การจ่ายยาจะจ่ายตามใบสั่งยาของหลวงตา ผู้ป่วยที่ได้รับยาจะเป็นผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจจากหลวงตาแล้วเท่านั้น

พักผ่อนตามอัธยาศัย

ช่วงเวลาพักของผู้ป่วยตั้งแต่เวลา ๑๑.๐๐ น. -๑๘.๐๐ น.เป็นเวลาที่จิตอาสาสามารถทำกิจกรรมกับผู้ป่วยได้มากที่สุด โดยสามารถวางแผนกิจกรรมล่วงหน้าและแจ้งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เช่น กิจกรรมเยี่ยมพูดคุยให้กำลังใจ สาธิตการทำอาหารต้านมะเร็ง การทำกิจกรรมบำบัด เช่น แขนงเท้า ด้วยน้ำอุ่น ประคบร้อน สาธิตการทำลูกประคบสมุนไพร การทำยาหม่อง น้ำมันไพล กิจกรรมจะเป็นไปตามความสามารถและศักยภาพของจิตอาสาที่สอดคล้องกับวิธีการดูแลผู้ป่วยของอโรควิตัล บนความต้องการของผู้ป่วยและญาติเป็นหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมเปิดโอกาสให้ญาติ ผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยความสมัครใจ

หลวงตาตรวจเยี่ยมไข้

จิตอาสาสามารถติดตามเยี่ยมไข้พร้อมหลวงตา โดยที่ไม่จำกัดว่าต้องเป็นบุคคลากรสาธารณสุข การตรวจเยี่ยมไข้ของหลวงตาเป็นกิจวัตรที่หลวงตาทำทุกวัน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ป่วย และตรวจเยี่ยมอาการเพื่อปรับยาให้เหมาะสมกับสภาวะอาการของโรค แพทย์ พยาบาล แพทย์แผนไทย สามารถร่วมประเมินอาการผู้ป่วยกับหลวงตาเพื่อการรักษาที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วย และผู้ที่เป็นจิตอาสาที่นอกเหนือจากบุคคลากรทางสาธารณสุข จะได้ร่วมพิจารณาแผนุสดีด้วยความมีโยนิโสมนสิการ จากสภาวะที่เกิดขึ้น

สวดมนต์ ทำวัตรเย็น

ผู้ป่วยและญาติเป็นผู้นำสวดมนต์ทำวัตรเย็นในเวลา ๑๘.๐๐ น.ทุกวัน กลุ่มจิตอาสาทุกกลุ่มที่พักค้างคืนจะเข้าร่วมสวดมนต์และทำวัตรเย็นร่วมกับผู้ป่วย จิตอาสาที่เป็นพระสงฆ์ แม่ชี ร่วมเป็นผู้นำสวดมนต์ เสียงตามสายจะดังไปถึงตึกผู้ป่วยทุกหลัง เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติที่ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ ได้ร่วมภาวนาที่เตียงผู้ป่วย

รับฟังธรรมะและนั่งสมาธิ เตรียมตัวตาย ๙ นาที จากหลวงตา

จิตอาสา ผู้ป่วยและญาติ ร่วมรับฟังธรรมะโอวาทจากหลวงตา หลวงตาเทศนาในเรื่องของการเตรียมจิต เพื่อน้อมระลึกถึงความตายด้วยใจที่อ่อนโยน มีสติกับการมีลมหายใจในปัจจุบันขณะ และร่วมปฏิบัติ สมาธิ ภาวนา เป็นเวลา ๙ นาที

(๕) พิธีกรรมการตมยาสำหรับผู้ป่วยใหม่

การประกอบพิธีกรรมการตมยาสำหรับผู้ป่วยใหม่ หลวงตาจะเป็นผู้กำหนดฤกษ์เพื่อใช้เป็นวันตมยา อาศัยฤกษ์ตามดวงชะตาและกำลังธาตุของผู้ป่วยแต่ละคนเป็นหลัก ญาติต้องเตรียมพินสำหรับใช้ตมยาประมาณ ๑ คันรถเข็น โดยสามารถหาพินได้จากบริเวณป่ารอบวัด หรือบางคนเตรียมพินมาจากบ้าน ก่อนวันตมยาหนึ่งวันผู้ป่วยและญาติต้องทำพานบายศรี ๑ พานใหญ่และเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู ผลไม้ ชันธ ๕ ชันธ ๘ และทำขันหมากเบ็ง สำหรับตนเอง ๑ คู่ เพื่อเข้าพิธีตมยา นอกจากนี้แล้วผู้ป่วยใหม่ทุกคนจะได้รับใบสารภาพบาป ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่ให้กรอรายละเอียด ชื่อ-สกุล ที่อยู่และระบุนิคมของมะเร็งที่เป็น พร้อมทั้งกรอรายละเอียดความรู้สึกในจิตใจที่รู้สึกสงสัย ขุ่นมัว หรือความรู้สึกผิดบาป ที่ติดค้างคาใจของผู้ป่วย เช่น กรณีทำแท้งแล้วป่วยเป็นมะเร็งปากมดลูก หรือฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแล้วเป็นมะเร็งสมอง ตาพ่อแม่แล้วเป็นมะเร็งลิ้น หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นแล้วเป็นมะเร็งตับ การเขียนใบสารภาพบาปนี้จะเป็นความลับของผู้ป่วย หลังจากนั้นจะเขียนสัจจะอธิษฐาน โดยขอตั้งปณิธานว่า ถ้าเข้าพิธีตมยาแล้วและได้รับประพาศยาสมุนไพรขอให้หายจากโรคมะเร็งแล้วจะทำสิ่งใดเพื่อตอบแทนพระพุทธศาสนา เช่น รักษาศีล ๕ รักษาศีล ๘ ทุกวันพระ สวดมนต์ภาวนาทุกวัน เป็นคนดี หรือ สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างศาลาวัด สร้างพระ ตามแต่กำลังศรัทธาของผู้ป่วยที่

สามารถกระทำได้ เมื่อเขียนเรียบร้อยแล้วพับใส่ในชั้นหมากเบ็ง นำเข้าสู่พิธีต้มยา หลวงตาสวดบังสกุล พร้อมเผาใบสัจจะอธิษฐานนี้ เสมือนให้ผู้ป่วยได้มีชีวิตใหม่เป็นคนใหม่ นั่นเอง

ช่วงบ่ายของวันก่อนเช้าเข้าพิธีต้มยา เจ้าหน้าที่จัดเตรียมหม้อดิน เตา และทำความสะอาดบริเวณลานพิธีต้มยา พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนพิธีต้มยาให้ผู้ป่วยใหม่และญาติผู้ป่วยใหม่ทุกคน ถ้าผู้ป่วยท่านใดมีปัญหา ข้อสงสัย สามารถสอบถามเจ้าหน้าที่ได้ทันที

วันเข้าพิธีต้มยา หลวงตาปพนพัชรรับบิณฑบาตเวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น.ผู้ป่วยใหม่และผู้ป่วยเก่า จิตอาสา เจ้าหน้าที่ ไปพร้อมกันที่ลานพิธีต้มยา เพื่อใส่บาตร ทุกคนจะนั่งในลานพิธี หลวงตาเป็นประธานในพิธีการต้มยา จตุรูป ๓ ดอก เทียนคู่ ทำสมาธิระลึกถึงคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ สวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย พร้อมทั้งสวดพระคาถาสักกัฏวา ๓ จบ ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อัญเชิญบารมีของพระไภสัชคุรุไวฑูรยประภาและท่านบรมครูชีวกโกมารภัจจ์ ซึ่งเป็นพระบรมครูของแพทย์แผนไทย แล้วนำรูปไปปักไว้ที่กลางแจ้ง

สวดมนต์และทำพิธีบังสกุลเผาใบสารภาพให้กับผู้ป่วยใหม่ทุกคน เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจและสร้างพลังให้กับผู้ป่วย เสียงตีสอง ลั่นระฆังดังไปทั่ว ปลุกพลังใจ และสร้างความศรัทธาที่มุ่งมั่นต่อการรักษา เพิ่มศักยภาพของตัวยาสุมโนไพร ตามด้วยบทสวดพระคาถากำกับยาสมุนไพรร และพระคาถาสักกัฏวา พร้อมคำแปล

ยาสมุนไพรร “ยอดมะเร็ง” ประกอบด้วย

๑)	หัวร้อยรู	๕๐	กรัม
๒)	ไม้สักหิน	๕๐	กรัม
๓)	ข้าวเย็นเหนียว	๒๐๐	กรัม
๔)	ข้าวเย็นใต้	๒๐๐	กรัม
๕)	กำแพงเจ็ดชั้น	๕๐	กรัม
๖)	ทองพันชั่ง	๒๐๐	กรัม
๗)	เหงือกปลาหมอ	๒๐๐	กรัม
๘)	ผีหมอบ	๑๐๐	กรัม
๙)	หญ้าหนวดแมว	๕๐	กรัม
๑๐)	โกฐจุฬา	๕๐	กรัม
๑๑)	โกฐเชียง	๕๐	กรัม

วิธีต้มยา นำตัวยาทั้งหมดใส่ลงในหม้อดินขนาดใหญ่ ใส่น้ำฝนให้ท่วมตัวยา แช่ยาไว้ประมาณ ๑๐ นาที จากนั้นนำไปตั้งไฟแรงปานกลางปิดฝาหม้อ พอยาเดือดจับเวลา ๑๕ นาที หลังจากนั้นยกหม้อยาลงตักน้ำยาใส่หม้อเคลือบขนาดเบอร์ ๓๒ (ตม.น้ำที่ ๑) เติมน้ำให้ท่วมตัวยานำขึ้นตั้งไฟ พอยาเดือดจับเวลา ๑๕ นาที หลังจากนั้นยกหม้อยาลงตักน้ำยาใส่หม้อ (น้ำที่ ๒) เติมน้ำให้

ท่วมตัวยานำขึ้นตั้งไฟ พอยาเดือดจับเวลาอีก ๑๕ นาที หลังจากนั้นยกหม้อยาลงตักน้ำยาใส่หม้อ (น้ำที่ ๓) จะได้น้ำยาสมุนไพรยอดมะเร็งจำนวน ๑ หม้อใหญ่ ส่วนกากยาสามารถนำไปต้มต่ออีกหนึ่งน้ำสำหรับผู้ที่ไม่ได้ป่วยเป็นมะเร็งรับประทานได้เพื่อปรับระบบเลือดลมของร่างกาย หรือเอาไปตากแดดให้แห้งสนิท ป้องกันการเกิดเชื้อรา เก็บไว้ให้ดี สามารถนำมาต้มเป็นน้ำที่ ๔ ได้อีก หรือนำไปทิ้งก็ได้^๖

วิธีการรับประทานยา รับประทานก่อนอาหาร วันละ ๓ เวลา ครั้งละ ๔๕๐ ซีซี ก่อนรับประทานยาทุกครั้ง ให้ผู้ป่วยนั่งสมาธิให้เป็นสมาธิ ตั้งนะโม ๓ จบ สวดบทสัณทิตตวาท ขอบารมีของพระโกลสัชคุรุไวฑูรยประภาและท่านบรมครูชีวกโกมารภัจจ์ ใหยาเป็นยาที่มีพละนาภาพ ใหหายหรือทุเลาเบาบางจากการเจ็บป่วย หากผู้ป่วยรับประทานยาแล้วมีอาการแสบร้อนท้อง ช่วงลิ้นปี่หรือกระเพาะอาหารให้เปลี่ยนไปรับประทานอาหารก่อนรับประทานยา และค่อยรับประทานยาอย่าเร่งรีบหรือรับประทานยาให้หมดในครั้งเดียว เพราะอาจจุกแน่นท้องได้

วิธีอุ่นยา อุ่นยาทุกวันเช้า-เย็น โดยตั้งไฟให้ยาเดือดทุกครั้งแต่ไม่เคี่ยวไฟจนยางวด และสังเกตรสชาติของยาทุกครั้งที่ได้รับประทาน หากยามีรสเปรี้ยวควรเททิ้ง หากอุ่นยาไปได้ระยะเวลาหนึ่งจะเป็นยาที่เหลือประมาณ ๑ ใน ๔ ของหม้อ ยาจะมีความเข้มข้นสูง เติมน้ำฝน หรือต้มยาใหม่เพราะการรับประทานยาช่วงนี้ผู้ป่วยอาจจะบายมากกว่าปกติ หรือมีอาการใจสั่น นอนไม่หลับ สวิงสวาย ให้ผู้ป่วยและญาติสังเกตอาการ และเรียนแจ้งให้หลวงตาทราบ ในช่วงเวลาที่ตรวจเยี่ยมไข้หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ได้ทุกวัน

การเข้าพิธีต้มยาเป็นช่วงเวลาทีรอคอยของผู้ป่วยด้วยความหวังว่ายาที่ผ่านพิธีกรรมการต้มยาตามฤกษ์ที่พาทำพิธีแล้ว เป็นยาวิเศษที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และช่วยให้หายหรือทุเลาเบาบางบรรเทาทุกข์จากการของโรคมะเร็งได้ การต้มยาจึงเป็นการเรียกขวัญ สร้างกำลังใจ และเสริมพลังกายให้ผู้ป่วย การต้มยา”ยอดมะเร็ง” นั้น วัดคำประมงยังคงยึดรูปแบบการต้มตามแบบโบราณ ใช้ไฟจากฟืน ใช้น้ำจากฟ้า (น้ำฝน) ใช้หม้อจากดิน และต้มยาในบริเวณลานพิธีที่อาศัยลมในการก่อไฟ การได้รับพลังจาก ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นพลังจากธรรมชาติ ที่มัยสำคัญคือเราต้องมีชีวิตกลับคืนสู่ธรรมชาติ ร่างกายประกอบด้วยชั้น ๕ จึงมีชีวิต มีพลังงานในการเติบโต การต้มยาได้พลังจากธรรมชาติและ ความศรัทธาที่แรงกล้า ทำให้การรับประทานยาของผู้ป่วยมีผลต่อทั้งจิตใจและร่างกาย การได้ปลดปล่อยทุกข์ภายในใจจากการเขียนใบสารภาพบาป ทำให้จิตใจแจ่มใส ปลอดโปร่ง ไม่แบกภาระทุกข์ของความคิดและอารมณ์ จิตจึงเกิดสมาธิ การตั้งสัจจะอธิษฐานเป็นการเร้ากุศลให้เกิดขึ้น เมื่อปฐิธานที่มุ่งมั่นความศักดิ์สิทธิ์ของยาย่อมบังเกิด

ผู้ป่วยผ่านพิธีกรรมการต้มยาแล้ว สามารถเรียนรู้วิธีการต้มยาที่ถูกต้อง และเมื่อกลับไปรักษาตัวที่บ้าน สามารถต้มยารับประทานเองได้ ระยะเวลาที่เรียนรู้อยู่ที่วัดคำประมงประมาณ ๒

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔-๔๕.

สัปดาหฺต่อคนนั้น ผู้ป่วยต้องมีญาติมาอยู่ดูแลด้วยตลอดเวลา การเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความผูกพันที่ลึกซึ้ง ให้อภัย และเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น และญาติหรือผู้ดูแลยังได้ตระหนักรู้ถึงภาวะทุกข์ของการเจ็บป่วยได้ด้วยตนเองอย่างถ่องแท้ จากการเห็นญาติหรือจากการเรียนรู้จากผู้ป่วยคนอื่น ทำให้สามารถปรับพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยได้ เข้าใจสภาวะธรรม เกิด แก่ เจ็บ ตาย (อริยสัจ ๔) ไหว้พระ สวดมนต์ และรู้คุณค่าของชีวิต

จากการสังเกตพบว่า พิธีกรรมการตัมยาสำหรับผู้ป่วยใหม่ จิตอาสาสมัครมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติในการเตรียมการเข้าสู่พิธีทุกขั้นตอน ตามความต้องการของผู้ป่วย เช่น ช่วยหาพินถ้าผู้ป่วยไม่มีพิน ช่วยจัดเตรียมบายศรี ชื่นชมกบฏี ทำความสะอาดลานตัมยา และเข้าร่วมพิธีตัมยา ช่วยผู้ป่วยที่ญาติไม่แข็งแรงตัมยาจนเสร็จพิธีกรรมการตัมยา

(๖) การลากลับบ้าน

ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล วัดคำประมง จนผ่านพิธีตัมยาแล้วสามารถลากลับบ้านได้ การลากลับบ้านให้ผู้ป่วยติดต่อเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าก่อน ๑ วันเพื่อกราบเรียนหลวงตาและจัดยาให้ผู้ป่วยกลับไปรับประทานอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับได้รับคำแนะนำในการชวยาคครั้งต่อไป โดยวิธีการให้ผู้ป่วยส่งเอกสารบัตรประจำตัวผู้ป่วยและชื่อที่อยู่สำหรับจัดส่งยามาให้ ทางโรงพยาบาลเป็นครั้งไป ประมาณเดือนละ ๒ ครั้งหรือตามกำลังของผู้ป่วยที่รับประทานยาได้ การส่งยาให้ผู้ป่วย โรงพยาบาล วัดคำประมง ไม่เสียค่าใช้จ่ายและจัดส่งยาให้ผู้ป่วยตามที่ผู้ป่วยร้องขอหรือจนกว่าอาการของโรคจะหายไป หรือผู้ป่วยเสียชีวิต

จากการสังเกตพบว่า งานด้านการดูแลผู้ป่วยนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากเจ้าหน้าที่ จิตอาสาและญาติของผู้ป่วยในทุกด้าน ผู้ป่วยเก่าสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ป่วยใหม่ ญาติผู้ป่วยที่แข็งแรงช่วยอุ้มยาสมุนไพรประจำวันหรือช่วยงานที่จำเป็นให้กับผู้ที่พักเรือนพักเดียวกัน ผู้ป่วยหรือญาติที่สามารถมาร่วมกิจกรรมบำบัดหรือสวดมนต์ไหว้พระทำวัตรเย็นได้มักชักชวนกันมาอย่างสม่ำเสมอ ผู้ป่วยที่ญาติมาเฝ้าไม่แข็งแรง หรือผู้ป่วยท่านใดอาการหนักได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่อาศัยอยู่ที่พักเดียวกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และถ้ามีผู้ป่วยท่านใดมีภาวะวิกฤติหรือใกล้เสียชีวิต ทุกคนที่สามารถช่วยสวดมนต์ได้จะช่วยกันสวดอธิปิโสจนกว่าจะพ้นภาวะวิกฤติ นอกจากนั้นแล้วจิตอาสาเป็นแพทย์ พยาบาล บุคลากรทางสาธารณสุข ตรวจเยี่ยมประเมินอาการผู้ป่วย หรือจิตอาสาในด้านอื่น เช่น พระสงฆ์ นักศึกษา บุคคลทั่วไป พบปะพูดคุยให้กำลังใจผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด จิตอาสาที่มีเข้ามาทำงานจะมีความรู้สึกเบิกบานใจของการเป็นผู้ให้ ญาติผู้ป่วยและผู้ป่วยเป็นจิตอาสา อาศัยอยู่ร่วมกันมีน้ำใจต่อกัน บรรยากาศของการรักษาจึงเป็นไปอย่างอบอุ่น มีความเป็นธรรมชาติ อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง จึงเป็นที่มาของชื่อ “หมู่บ้านมะเร็งวิลลาร์ สปา แอนด์ รีสอร์ท”

๓.๒ ด้านการจัดการหลังการเสียชีวิต

ผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษาที่อโรคยศาล วัดคำประมงจำนวนหนึ่งเสียชีวิตที่วัด และมีผู้ป่วยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความประสงค์จะเสียชีวิตที่วัดอย่างสงบเช่นกัน โดยที่ผู้ป่วยได้ส่งเสียไว้กับญาติ ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีการวางแผนของญาติและผู้ป่วยร่วมกัน ในการจัดการศพหลังการเสียชีวิต ส่วนหนึ่งนำศพกลับไปบำเพ็ญกุศลที่ภูมิลำเนา เจ้าหน้าที่และจิตอาสาจัดการอาบน้ำศพ แต่งตัวศพ และฉีดยาฟอร์มาลิน บรรจุศพใส่โลงให้ก่อนที่นำศพกลับไป และอีกส่วนหนึ่งมีความประสงค์จะบำเพ็ญกุศลที่วัด คำประมง เจ้าหน้าที่และจิตอาสาจัดการศพ บรรจุโลง และนำไปตั้งบำเพ็ญกุศลตามประเพณี ณ มหาวิหารวัดคำประมง ซึ่งประเพณีความเชื่อของแต่ละบุคคลหรือแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน อโรคยศาล วัดคำประมง ให้โอกาสในการจัดการศพเป็นการตัดสินใจของญาติ โดยเจ้าหน้าที่หรือจิตอาสาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือตามความต้องการให้ได้มากที่สุด การตั้งบำเพ็ญกุศลศพนั้นนานก็วันญาติเป็นผู้กำหนด และการจาปนกิจเป็นเมรุชั่วคราวของวัดคำประมง เก็บกระดูกหลังวันเผาแล้ว ญาติสามารถนำกระดูกไปฝังในบริเวณวัดและบรรจุโกฐเก็บไว้ หรือนำไปลอยอังคารตามประเพณี

จากการสังเกตพบว่า ขั้นตอนของการจัดการศพหลังการเสียชีวิต ทางอโรคยศาล วัดคำประมง ใช้โลงที่ได้รับบริจาคมาจากผู้มีจิตศรัทธา การฉีดยาฟอร์มาลินโดยเจ้าหน้าที่ของ อโรคยศาลที่รับการฝึกมาจนชำนาญ การจัดการศพ เจ้าหน้าที่ จิตอาสาและญาติของผู้เสียชีวิตร่วมมือกัน ญาติผู้เสียชีวิตสามารถหาซื้อดอกไม้หน้าโลงศพ พวงหรีด หรือแต่งรูปหน้าโลงได้ตามกำลังศรัทธา การจาปนกิจศพเจ้าหน้าที่ จิตอาสา ญาติผู้ป่วย ช่วยกันหาฟืนและทำกองฟอน ตลอดจนช่วยดูแลขั้นตอนของการเผาจนเรียบร้อย และจัดการช่วยเก็บกระดูกในวันรุ่งขึ้น

ทุกครั้งที่มีการเสียชีวิตของผู้ป่วยเกิดขึ้น การเจริญมรณสติที่ขัดแจ้งได้ประจักษ์แก่กลุ่มญาติผู้ป่วย กลุ่มผู้ป่วย จิตอาสา เจ้าหน้าที่ หลวงตาได้น้อมนำภาวะสุดท้ายของชีวิตผู้ป่วยให้ทุกคนเจริญสติ น้อมระลึกถึงความตาย พร้อมทั้งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณนำพาทุกคนกล่าวคำขอขมากรรม และขอโหสิกรรมต่อผู้ใกล้เสียชีวิต ชี้ทางสว่าง สงบ ให้กับผู้ใกล้เสียชีวิตด้วยความเมตตา ยิง และสวดบทพุทธคุณ อิติปิโส ให้กับผู้ใกล้เสียชีวิตจนกว่าจากไปอย่างสงบท่ามกลางญาติผู้ป่วย กลุ่มผู้ป่วย จิตอาสา และเจ้าหน้าที่ เป็นการจากลาโลกนี้ครั้งสุดท้ายของผู้ป่วยที่เสียชีวิต แต่เป็นการสร้างความตระหนักรู้ต่อภาวะของการมีชีวิต ของผู้อยู่เบื้องหลังอย่างแท้จริง

๓.๓ ด้านงานทั่วไป

อโรคยศาล วัดคำประมง มีการเปิดโอกาสให้บุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพ ได้เข้ามา มีบทบาทในการเป็นจิตอาสา มีการเรียนรู้งานที่เปิดกว้างอย่างมาก เพราะเป็นการทำงานที่มีความยืดหยุ่นสูง ไม่มีรูปแบบสำเร็จหรือตายตัว ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลที่จะต้องพัฒนาศักยภาพที่เป็นธรรมชาติของตนเอง ให้เข้ากับระบบการทำงานให้สอดคล้อง โดยสามารถทำงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพสูงสุด บนพื้นฐานของจิตใจที่มีความเสียสละ บนความต้องการและความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติ

ลักษณะงานทั่วไปแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น ๘ ฝ่าย แต่ละฝ่ายจะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่ประมาณฝ่ายละ ๒-๓ คน ตามลักษณะของงาน ประกอบด้วย ๑) งานเวชภัณฑ์และคลังยา ๒) สาธารณูปโภค ๓) งานพัสดุอุปกรณ์ ๔) ยานพาหนะ ๕) งานซ่อมบำรุง ๖) งานด้านสถานที่ ๗) งานเก็บขยะ และ ๘) งานเลี้ยงวัว มีรายละเอียดดังนี้

๑) งานเวชภัณฑ์และคลังยา

เวชภัณฑ์และคลังยารับผิดชอบทั้งหมดในเรื่องของยาสมุนไพร การสำรวจคลังยาสมุนไพร การต้มยาสมุนไพรประจำวัน การบรรจุแคปซูล การดูแลหม้ออบสมุนไพร และโรงอบสมุนไพร การแปรรูปสมุนไพรและจัดเตรียมยาสมุนไพรเพื่อการจัดส่งให้ผู้ป่วย อุปกรณ์ทางการแพทย์ทั้งหมด ถึงออกซิเจน ชุดอุปกรณ์ทำแผล ที่ต้องเตรียมส่งหนึ่งฆ่าเชื้อกับสถานอนามัยในเขตพื้นที่ การดูแลเรื่องยาสมุนไพรต้องทำทุกวัน เช่น การต้มยาสมุนไพรจะต้องต้มเพื่อจ่ายยาให้กับผู้ป่วย การดูแลเรื่องการอบสมุนไพรที่ให้ผู้ป่วยและญาติสามารถเข้าอบสมุนไพรเพื่อลดอาการปวดเมื่อย ภูมิแพ้ การเตรียมถึงออกซิเจนและอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ส่วนการแปรรูปสมุนไพรนั้นจะจัดเตรียมไว้ในคลังเป็นครั้งไป

จากการสังเกตพบว่า งานด้านเวชภัณฑ์และคลังยาจะมีจิตอาสาที่เป็นแพทย์แผนไทยเข้ามาช่วยเหลือดูแลอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจสอบคุณภาพของยาสมุนไพร การสั่งซื้อยาสมุนไพร และจิตอาสาที่เป็นบุคคลทั่วไปเข้ามาช่วยชั่งยา ตวงยา สับยา ตากยาและต้มยา โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำ

๒) งานด้านสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคของวัดคำประมงครอบคลุมทุกด้าน กระบวนการจัดการทั้งหมดเป็นการดูแลของหลวงตา ทั้งระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ถนน เรือนพัก ระบบน้ำของวัดคำประมงมีอ่างเก็บน้ำประมาณ ๓๐๐ ไร่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอ่างเก็บน้ำขนาดกลางตามพระราชดำริ มีความจุ ๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ใช้ระบบการสูบน้ำเก็บพักไว้ที่เก็บถังกักน้ำ และจ่ายน้ำตามระบบประปาให้กับทุกเรือนพัก ไฟฟ้าใช้ระบบไฟฟ้าทุกครัวเรือน มีสปอร์ตไลน์บางจุด และมีไฟฟ้าสายทางตามเสาไฟบนถนนทุกเส้นในวัด ถนนภายในวัดเป็นถนนคอนกรีต เชื่อมต่อกันทุกจุดภายในวัด

อาคารสถานที่และเรือนพักผู้ป่วยประกอบด้วย

ตึกอโรคยศาล เป็นอาคารสูง ๓ ชั้น ด้านหน้าประดิษฐานพระพุทธโกลัญชัยคุรุไวฑูรยประภา หมอชีวกโกมารภัจจ์ พระแม่ธรณี พระอินทร์ พระแม่โพสพ พระแม่คงคา พระพุทธชินราช และพระพุทธรูปให้สักการะ ตึกอโรคยศาลประกอบด้วยห้องตรวจโรคชาย-หญิง สำหรับตรวจผู้ป่วย

ภายในห้องจะมีเตียงตรวจ ตู้อ่านฟิล์มเอกซเรย์ หูฟัง เสื้อกาวน์ เครื่องวัดความดันโลหิต ถังมือ ผ้าปิดปากปิดจมูก แอลกอฮอล์และอุปกรณ์พื้นฐานทางการแพทย์ ห้องจ่ายยาจะมียาสมุนไพรที่จ่ายประจำวันและยาแผนปัจจุบัน ด้านหลังจะเป็นห้องอุ้งยาและห้องน้ำชา-หญิง ด้านหน้าสุดของอาคารจะเป็นเคาร์เตอร์ประชาสัมพันธ์ สำหรับการติดต่อสอบถาม รับโทรศัพท์ ลงทะเบียนผู้ป่วยใหม่และจัดบันทึกประจำวัน เป็นศูนย์กลางของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทุกอย่างใน อโรคยศาล วัดคำประมง บริเวณที่เหลื่อเป็นพื้นที่ว่างที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ เช่น สวดมนต์ ออกกำลังกาย กลุ่มบำบัด โดยใช้สถานที่บริเวณนี้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมบำบัด ชั้นสองเป็นห้องพระขนาดใหญ่และห้องพัก ชั้นสามเป็นห้องพักสำรองสำหรับพักค้างคืน

เรือนพักผู้ป่วยและญาติ เรือนพักผู้ป่วยได้จัดไว้อย่างเป็นสัดส่วนโดยญาติจะพักรวมกับผู้ป่วย การจัดผู้ป่วยเข้าพักระหว่างจะจัดตามลักษณะอาการของผู้ป่วยเป็นหลัก เช่น ผู้ป่วยที่มีแผลเรื้อรัง มีอาการหนัก ต้องใช้ออกซิเจน จะจัดเข้าพักในบ้านเดี่ยว เช่น บ้านดิน หรือตึกกตปุญญเพราะสะดวกต่อการเข้าถึงออกซิเจน หรือเคลื่อนย้ายได้สะดวก ผู้ป่วยที่สามารถดูแลตนเองได้ จะจัดให้พักตามเรือนพัก เช่น เรือนสงฆ์อาพาธ เป็นลักษณะห้องส่วนตัว เรือนรวมเป็นเรือนเหลืองรังสี เรือนมิธิล่า แบ่งเป็นมิธิล่า ๑ มิธิล่า ๒ มิธิล่า ๓ และเรือนมิธิล่า ๓ จัดไว้สำหรับพระสงฆ์อาพาธโดยเฉพาะ บ้านดินโกมารที่สร้างมาจากดินด้วยช่างจิตอาสาจากอำเภออมอ้อย จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้แล้วยังมีบ้านพักเป็นหลังที่ผู้ป่วยสร้างถวายวัดและอยู่อาศัยด้วยอีกประมาณ ๑๐ หลัง

บ้านพักจิตอาสา จะเป็นลักษณะบ้านเป็นหลังสามารถนอนได้บ้านละ ๓-๔ คน จำนวน ๙ หลัง บ้านพักเป็นอาคารนอนได้ประมาณ ๓๐ คนอีก ๑ หลัง และบ้านดินหลังยาวสามารถนอนได้อีก ๓๐ คน

จากการสังเกตพบว่า การดูแลทำความสะอาดและจัดเตรียมสถานที่ในการเข้าพักรักษาของผู้ป่วยนั้น เจ้าหน้าที่จะจัดเตรียมให้ รวมทั้งเครื่องนอน และชุดผู้ป่วยประจำอโรคยศาลจำนวน ๒ ชุด เรือนพักจิตอาสา นั้น จะให้จิตอาสามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก เช่น การปูที่นอน การดูแลเรื่องความสะอาดเรียบร้อย จิตอาสาที่เข้ามาพักมีความยินดีในการดูแลตนเอง

๓) งานพัสดุอุปกรณ์

อโรคยศาล วัดคำประมงเป็นสถานอภิบาลผู้ป่วยที่จะต้องใช้พัสดุอุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์ในเรือนพัก อุปกรณ์ในการห่อไปรษณีย์สำหรับจัดส่งยาให้กับผู้ป่วย อุปกรณ์ทำความสะอาด การจัดการซื้อพัสดุอุปกรณ์จะเบิกจ่ายโดยตรงกับหลวงตา มีเจ้าหน้าที่ไปซื้อของจากในตัวจังหวัดสกลนครสัปดาห์ละประมาณ ๑ ครั้ง และจัดส่งไปรษณีย์เป็นพัสดุยาสมุนไพรสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง เฉลี่ยเดือนละประมาณ ๒๐๐ ห่อ จิตอาสาจะเข้ามาทำหน้าที่ห่อกล่องไปรษณีย์ ส่งไปรษณีย์ ตลอดจนจัดซื้อพัสดุอุปกรณ์ตามรายการ บางครั้งจิตอาสาที่เป็นญาติผู้ป่วยที่มีรถส่วนตัวและสะดวกที่จะออกไปนอกวัด

๔) งานยานพาหนะ

อโรคยศาล วัดคำประมงมีรถพยาบาลฉุกเฉิน ๒ คัน มีรถตู้ ๓ คัน รถกระบะ ๑ คัน รถเป็นต์ ๑ คัน งานดูแลรถเป็นเจ้าหน้าที่ขับรถวัดจำนวน ๑ คน จิตอาสาที่มีใบอนุญาตขับขี่และสามารถขับรถตู้ได้สามารถพาผู้ป่วยและญาติไปหาซื้อสิ่งของจำเป็นในตลาด ระยะทางจากวัดไปประมาณ ๒๐ กิโลเมตรได้ตามความจำเป็น

๕) งานซ่อมบำรุง

ซ่อมบำรุงเป็นงานที่ยากลำบากในอโรคยศาล วัดคำประมง เนื่องจากผู้ป่วยมีจำนวนมาก การใช้อุปกรณ์ขาดความระมัดระวัง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และบางอย่างใช้งานหนักเกินไป เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องทำน้ำอุ่น หลอดไฟ หรือเครื่องสูบน้ำ ตลอดจนงานซ่อมแซมตัวอาคาร จากการที่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงหรือทันทั่วถึง ซึ่งบางครั้งก็ก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้นกว่าเดิม หรือทิ้งไว้ไม่ได้รับการซ่อมแซมเป็นระยะเวลานาน

จากการสังเกตพบว่า จิตอาสาเข้ามาทำการช่วยเหลือซ่อมบำรุงเป็นครั้งคราว เช่น นักศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคสกลนคร วิทยาลัยสารพัดช่างพรรณานิคม วิทยาลัยเทคนิคนครพนม และญาติผู้ป่วยที่มีความรู้เรื่องช่าง ตลอดจนจิตอาสาที่เป็นช่างทั่วไปเข้ามาช่วยเหลือดูแลเป็นครั้งคราว

๖) งานด้านสถานที่

วัดคำประมงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดสกลนคร อาคารภายในวัด สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ มีความสวยงามและสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย มหาวิหารเป็นอาคารขนาดใหญ่ที่ออกแบบรองรับการใช้งานได้ในทุกโอกาส บริเวณรอบอุโบสถเป็นสวนหย่อม มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ได้แก่ พระพุทธรูปศิขิตมาร พระพุทธรูปนาคปรก พระโพธิสัตว์กวนอิม พระสิวลี พระพุทธรูปราชกลางน้ำ พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ พระโกสัณฐะคุรุไวฑูรยประหารูปเหมือนหลวงปู่เทสก์ อ่างเก็บน้ำอุ่น ศาลาสะพานปลา และศาลานาคเล่นน้ำ งานการดูแลสถานที่เป็นงานที่ต้องอาศัยเวลาในการทำความสะดวก เก็บกวาด ตกแต่งต้นไม้ และดูแลความเรียบร้อยทั่วบริเวณ ช่วงเวลาหน้าร้อนต้องเพิ่มความระมัดระวังในเรื่องของไฟไหม้เป็นพิเศษ

จากการสังเกตพบว่า จิตอาสาที่เข้ามาเป็นหมู่คณะและตั้งใจมาบำเพ็ญประโยชน์เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เช่น โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยจัดกิจกรรมทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ หรือปลูกสมุนไพรในบริเวณวัด ปรับภูมิทัศน์

๗) งานเก็บขยะ

ขยะที่วัดคำประมงแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) ขยะติดเชื้อ ๒) ขยะแห้ง ๓) ขยะเปียก โดยเทศบาลตำบลสว่าง นำรถเก็บขยะมาเก็บอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง คิดค่าบริการเดือนละ ๑,๒๐๐ บาท ขยะเปียกจะเป็นเปลือกผลไม้ เศษผัก เศษอาหาร สามารถให้เป็นอาหารปลา อาหารวัว และหมักเป็นปุ๋ยใส่ต้นไม้ ขยะแห้งที่เป็นพลาสติกและเศษกระดาษจะแยกเก็บไว้จำหน่าย ผู้ป่วยและญาติจะเป็นผู้

แยกขยะทุกครั้งก่อนทิ้ง มีการมัดใส่ถุงก่อนทุกครั้งและดูแลความสะอาดภายในอาคารเรือนพักให้สะอาดเรียบร้อย เก็บอาหารไม่ให้แมลงวันตอม เก็บกวาดครัวไม่ให้ส่งกลิ่นรบกวน ไม่ถ่มน้ำลายและ خاکเสมหะลงบนพื้น อาบน้ำ-ปัสสาวะ-อุจจาระภายในห้องน้ำ ทำความสะอาดห้องน้ำทุกวัน

จากการสังเกตพบว่า จิตอาสาที่อาสาสมัครมาทำความสะอาดมาเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มเจ้าหน้าที่สรรพากร กลุ่มนักเรียน-นักศึกษา จิตอาสาที่เป็นญาติและผู้ป่วยเป็นหลักในการดูแลเรื่อง ขยะ ความสะอาด และรับผิดชอบตนเอง เพื่อลดภาระและปัญหา

๘) งานเลี้ยงวัว

จากความเชื่อว่า การไถ่ชีวิตสัตว์จะทำให้พ้นเคราะห์และอายุยืน มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไถ่ชีวิตวัวมาจากโรงฆ่าสัตว์ และมาถวายไว้เป็นวัววัด ปัจจุบันมีวัวประมาณ ๓๐ ตัว เจ้าหน้าที่เลี้ยงวัวมี ๑ คน บางครั้งในช่วงฤดูร้อน จังหวัดสกลนครมีความแห้งแล้งมาก วัวไม่มีหญ้ากิน

จากการสังเกตพบว่า ต้องเก็บฟางไว้เลี้ยงวัวให้พอในช่วงฤดูเกี่ยวข้าว จิตอาสาเข้ามาช่วยขนฟางจากนาที่ชาวบ้านบริจาค มาเก็บไว้เป็นจำนวนมาก หรือบางครั้งจิตอาสาจะซื้อหญ้าสดมาบริจาคให้วัวด้วย

๓.๔ ด้านการศึกษาดูงานและงานวิทยากร

อโรคยศาล วัดคำประมงเป็นเสมือนโรงเรียนที่ให้ความรู้ เป็นแหล่งศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พัฒนาและดำรงพระพุทธศาสนา คณะบุคคลเช่น นักเรียน นักศึกษา แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พระสงฆ์และบุคคลทั่วไปจากทั่วประเทศ เข้ามาศึกษาดูงาน สืบतालะหลายคณะ และนิมนต์หลวงตาเพื่อเป็นวิทยากรบรรยายในหัวข้อเกี่ยวกับงานด้านการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมและใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการเยียวยา ทั้งในระบบมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร และในระบบโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลราชบุรี โรงพยาบาลบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โรงพยาบาลสุรินทร์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก โรงพยาบาลสกลนคร

การที่มีบุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพให้ความสนใจ และเข้ามาศึกษาดูงาน วัดคำประมงจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ งานด้านนี้แบ่งเป็น ๑) การดูงานที่อโรคยศาล และ ๒) การรับนิมนต์วิทยากรบรรยายนอกสถานที่ ดังนี้

๑) การดูงานที่อโรคยศาล

การจัดเตรียมมี ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านสถานที่อบรม ๒) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ๓) ด้านอาหาร เครื่องดื่ม น้ำยาสมุนไพร ๔) ด้านเรือนพัก มีรายละเอียดดังนี้

(๑) ด้านสถานที่อบรม การเตรียมความพร้อมด้านสถานที่นั้น วัดคำประมงใช้มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่รองรับการประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน สามารถบรรจุคนได้เป็นจำนวน ๑,๐๐๐ คน

(๒) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การนำเสนอผลงานหรือการรับฟังการบรรยาย ใช้สื่อวีดิทัศน์ในการนำเสนอ พร้อมทั้งวีดิโอ แผ่นซีดี และเครื่องขยายเสียง การพาชมสถานที่จริงเพื่อการเรียนรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ป่วยและญาติ เช่น การสวดมนต์ การนั่งสมาธิภาวนา การออกกำลังกาย กลุ่มบำบัด ดนตรีบำบัด และการพูดคุยให้กำลังใจผู้ป่วยตามเรือนพัก แจกเอกสาร หนังสือสมาธิบำบัด พระกริ่งพุทธโฆสัชยคุรุไวฑูรยประภา

(๓) ด้านอาหาร เครื่องดื่มน้ำยาสมุนไพร คณะศึกษาดูงานได้ดื่มน้ำยาสมุนไพร “สมานฉันท์” เป็นยาสมุนไพรที่ช่วยแก้อาการปวดเมื่อย บำรุงธาตุ และปรับสมดุลของร่างกาย เรื่องอาหาร คณะศึกษาดูงานติดต่ออาหารจากร้านค้าในชุมชนหรือเตรียมมาด้วยตนเองในกรณีที่ไม่ได้พักค้างคืน หรือการซื้ออาหารสดมาทำรับประทานเองภายในโรงครัวสุขภาพของวัด ที่มีอุปกรณ์ครบสำหรับการทำครัว หรือติดต่อร้านค้าชุมชนในการจัดหาอาหาร

(๔) ด้านเรือนพัก การจัดคณะเข้าพัก เจ้าหน้าที่พิจารณาตามความเหมาะสมจากจำนวน คณะ ชาย-หญิง จำนวนวันที่เข้าพัก ห้องน้ำสำหรับที่พักมีทั้งห้องน้ำในตัวสำหรับบ้านพัก และห้องน้ำรวมสำหรับเรือนพักที่จัดไว้อย่างเพียงพอ

การเข้ามาศึกษาดูงานนั้นสามารถเข้าศึกษาดูงานได้ทุกวัน โดยแจ้งความประสงค์ล่วงหน้าได้ที่โทรศัณณ วัดคำประมง เพื่อความสะดวกในการจัดเตรียมความพร้อม ในการรับฟังบรรยาย อาหาร หรือการจัดเตรียมที่พัก เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คณะศึกษาดูงาน

๒) การรับนิมนต์วิทยากรบรรยายนอกสถานที่

การบรรยายนอกสถานที่นั้น มีหนังสือนิมนต์แจ้งอย่างชัดเจน ทั้งหัวข้อการบรรยาย วัน เวลา สถานที่ และจำนวนผู้เข้ารับฟังการบรรยาย ปัจจุบันหลวงตาได้รับกิจนิมนต์ทั่วประเทศ ทั้งจากหน่วยงานสาธารณสุข สถาบันการศึกษา และหน่วยงานหรือองค์กรที่หันมาสนใจเรื่องของ การดูแลสุขภาพและจิตควบคู่กัน การบรรยายนอกสถานที่ มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นเจ้าภาพร่วมกับจิตอาสาของ วัดคำประมงช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวก ทั้งเรื่องอาหาร ที่พัก รถรับ-ส่ง ทุกครั้งที่มีการบรรยายหลวงตามะตาดำนำหนังสือสมาธิบำบัด เป็นหนังสือคู่มือการดูแลสุขภาพผู้ป่วยของ อโรคยศาล วัดคำประมง หนังสืออโรคยศาลสาส์น เป็นหนังสือพิมพ์สรุปข่าวสาร ของอโรคยศาลทุก ๓ เดือน และหนังสือวิทยานิพนธ์ดีเด่นเรื่องการจัดการเพื่อดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวม กรณีศึกษา วัดคำประมง จังหวัดสกลนครจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปแจกจ่ายแก่ผู้เข้ารับฟังการบรรยายเสมอ

จากการสังเกตของผู้วิจัยจะเห็นได้ว่า อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เป็นสถานอภิบาลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายด้วยวิถีแห่งธรรมะ ไปจนกว่าอาการของผู้ป่วยจะทุเลาเบาบาง

หรือหมดไปสิ้นไป นำทุกมิติของสุขภาพ กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ผสมผสานการรักษา ระหว่าง การแพทย์แผนไทย การแพทย์แบบแผน การใช้การบำบัด เป้าหมายของการรักษา ไม่ได้อยู่ที่จะรักษา โรคให้หายหรือทุเลาเบาบางลงไปแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ที่สามารถลดความทรมานของผู้ป่วย เพิ่มคุณภาพชีวิต ตอบสนองความต้องการตามสภาวะของผู้ป่วย ความเข้าใจในวิถีของชีวิต ยอมรับกับ สิ่งที่เกิดขึ้น หากว่าต้องเสียชีวิตก็เสียชีวิตไปอย่างสุขสงบ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามแนวทาง ศาสนาและวิทยาศาสตร์การแพทย์

การบริหารงานของโรคนัยศาลขับเคลื่อนด้วยพลังของจิตอาสา ที่หมุนเวียนกันเข้ามาตาม ช่วงเวลา และมีเจ้าหน้าที่ประจำที่คอยเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน เช่น งานเวชภัณฑ์และคลังยาสมุนไพร งานซ่อมบำรุงที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ป่วยและญาติช่วยกันดูแลรักษา งานเก็บขยะที่ให้ทุกคน เริ่มต้นจากตัวเราก่อน การศึกษาดูงานที่เข้ามาสัปดาห์ละ ๒-๓ ครั้งผู้ป่วยและญาติร่วมเป็นจิตอาสา เจ้าของบ้านที่ให้การต้อนรับ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการวางแผนหลังการเสียชีวิต ตั้งอยู่บน ความไม่ประมาท ญาติและผู้ป่วยตัดสินใจร่วมกันในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยสามารถ ประกอบพิธีกรรมที่วัดคำประมงได้ ดังคำกล่าวว่า “อยู่สบาย ตายสงบ งบประมาณ ไม่เสีย”

การดูแลผู้ป่วยที่โรคนัยศาล ผู้ป่วยและญาติเป็นศูนย์กลางของการรักษา ตั้งอยู่บน พื้นฐานความต้องการของผู้ป่วยเป็นหลัก มีการชี้แจงรายละเอียดการรักษาทุกขั้นตอน ผู้ป่วยและญาติ สามารถเลือกกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสม จิตอาสาจะได้รับประโยชน์จากการช่วยดูแลผู้ป่วย การปรับ ทัศนคติในการดำเนินชีวิต ระลึกถึงมรณานุสติด้วยความแยบคาย ประยุกต์ใช้ในดำเนินชีวิตและเรียนรู้วิถี หลักพุทธธรรม ตามคำสอนของพระพุทธองค์

บทที่ ๔

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา อโรคยศาล

วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา กรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เป็นการวิจัยที่ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยนั้นปรากฏอยู่ใน บทที่ ๒ ในส่วนของการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมถึงกระบวนการทำงานของอโรคยศาล และบทบาทของจิตอาสา ผลการวิจัยนั้นปรากฏอยู่ในบทที่ ๓ และในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ๓ ประการ คือ

๔.๑ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสา

๔.๒ ศักยภาพของจิตอาสา

๔.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา

ข้อมูลในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มจิตอาสาโดยแบ่งกลุ่มจิตอาสาจากการได้สัมภาษณ์เป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) จิตอาสาต้นแบบ ๒) จิตอาสาแกนหลัก และ ๓) จิตอาสาสนับสนุน ดังมีรายละเอียด รวมถึงรายนาม และบทบาทจิตอาสาแต่ละท่าน ดังต่อไปนี้

ประเภทจิตอาสา	รายนาม	บทบาทจิตอาสา
จิตอาสาต้นแบบ	พระ ปพนพัชร ภิบาลพัทธวิธี, ดร. (จิรธัมโมภิกขุ)	- รักษา และเยียวยาผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งมิติทางกายและจิตวิญญาณ
จิตอาสาแกนหลัก	นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์	- แพทย์แผนปัจจุบัน รักษา และดูแลผู้ป่วยตาม การแพทย์แผนตะวันตก
	คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล	- พยาบาลวิชาชีพ รักษาพยาบาล และดูแล ผู้ป่วย ต้นติตระกูล
	คุณพัฒนิกกรณ์ ไวสิงห์	- แพทย์แผนไทย ดูแลยาสมุนไพร - ปรับปรุงพัฒนาสูตรยาสมุนไพร
	รศ.ดร. สุรียพร ธนศิลป์	- คณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เสนอแนวคิด คำแนะนำ สนับสนุนการวิจัย จัดพานักศึกษาพยาบาลเพื่อ ฝึกงานและเป็นจิตอาสา

ประเภทจิตอาสา	รายนาม	บทบาทจิตอาสา
จิตอาสาแกนหลัก	รศ.ดร. อรุณพร อิฐรัตน์	- หัวหน้าภาควิชาแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - เสนอแนวคิด คำแนะนำเชิงการปฏิบัติและ - เชิงนโยบาย สนับสนุนการวิจัยยาสมุนไพร - เปลี่ยนรูปแบบยา เช่น การทำน้ำยาหยอดมะเร็งให้อยู่ในรูปผงแห้ง โดยวิธีการทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Drier) บรรจุแคปซูล - จัดพานักศึกษาแพทย์แผนไทยเพื่อฝึกงาน และเป็นจิตอาสา
	คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์	- รองอธิบดี ฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนด้านปัจจัย การส่งซื้อขายสมุนไพร - ด้านสาธารณูปโภค เช่น การปรับปรุงอ่างเก็บน้ำของ วัดคำประมง - อำนวยความสะดวกในด้านการขนส่ง เช่น การขนส่งหนังสือโรคยศาล การส่งยาสมุนไพร
	ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน	- ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย สกลนคร หลวงปู่แป๊ะ สุภัทรโท และหัวหน้าภาควิชาการแพทย์แผนไทย คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ - เสนอแนวคิด คำแนะนำเชิงการปฏิบัติ และ นโยบายสนับสนุนการปลูก การผลิตสมุนไพร การแปรรูปสมุนไพร - สร้างเครือข่ายหมอพื้นบ้าน จังหวัดสกลนคร - ขยายงานด้านการแพทย์แผนไทยสู่ชุมชน - สร้างพันธมิตรโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย สอดคล้องกับ อโรคยศาลเพื่อเป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนด้านยาสมุนไพรและการรองรับผู้ป่วย - นำศึกษาแพทย์แผนไทยมาเป็นจิตอาสา

ประเภทจิตอาสา	รายนาม	บทบาทจิตอาสา
จิตอาสาสนับสนุน	คุณฉวีวรรณ เกตุแก้ว	- ข้าราชการบำนาญ เป็นผู้ช่วยต้นแบบ บอกเล่าเรื่องราวผ่านบทเพลง กิจกรรม หรือกลุ่มสนทนา
	คุณขวัญสุตา เสวยศบุญเรือง	- พยาบาลวิชาชีพ เป็นผู้นำกิจกรรม - แนะนำการดูแลผู้ป่วยให้กับญาติ
	คุณสาธิต ศรีทะลิ่ง	- เกษตรกร งานทั่วไป - ยาม
	คุณพัฒน์ ลุนจักร	- เจ้าหน้าที่อโรคยศาล เจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องยาสมุนไพร ความเรียบร้อยทั่วไป
	คุณทวีวัฒนา ทุนคุ้มทอง	- สื่อมวลชน จัดทำเอกสาร แผ่นพับ หนังสือ สื่อ
	อาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ	- ข้าราชการ ผู้ช่วยหลวงตาประกอบพิธีตัมยา - นำนักศึกษาช่างเทคนิค ซ่อมแซม อุปกรณ์
	คุณวันชัย จันทร์มัสการ	- จัดหาทุน สนับสนุนปัจจัย คหบดี

๔.๑ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสา

หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสานั้น เป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นพื้นฐานในการแสดงพฤติกรรมและสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นในสังคม กิจกรรมจิตอาสาเพื่อเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง ที่อโรคยศาล วัดคำประมง เป็นกิจกรรมที่นอกจากการน้อมนำหลักธรรม ตามแนวทางทางของพระพุทธองค์มาประพฤติปฏิบัติแล้ว ยังเป็นการภาวนาเพื่อเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ ตามความเป็นจริงของชีวิต ผ่านประสบการณ์ตรง จากผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย เป็นสิ่งกระตุ้นและเร้ากุศล เพื่อลดละกิเลส อตฺตาในตน บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์เชิงบวก ให้เติบโตและงอกเงยขึ้น ไม่เพียงแต่ตัวจิตอาสาเท่านั้น สังฆะและบุคคลใกล้ชิด ตลอดจนผู้ป่วยเองเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นับเป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ท่านอย่างแท้จริง จิตอาสาทุกท่านได้สะท้อนถึงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องและมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ จิตอาสานั้น เป็นผู้ที่มีความเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ประารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑.๑ จิตอาสาต้นแบบ

การขอโอกาสสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยค้นพบว่า จิตอาสาต้นแบบนั้น ใช้หลักพุทธธรรมดังต่อไปนี้

๑) พรหมวิหาร ๔ มุ่งเน้นเรื่องของใจเป็นเป็นฐานคิด ในการทำงานจิตอาสา ใจสัมผัสถึงใจ ดูแล รักษา เยียวยาผู้ป่วยทุกมิติ ทั้งกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ โดยสะท้อนแนวคิดที่ว่า ปัจจุบันขณะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ทุกนาที่ชีวิตที่เหลือของผู้ป่วยมีค่ามากต่อผู้ป่วยเอง ต่อญาติและต่อจิตอาสา บางคนใช้นาทีทองนี้พลิกวิกฤติเป็นโอกาส เพื่อข้ามผ่านภพไปสู่นิพพาน อโรคยศาลจึงมีพันธกิจที่จะใช้วิถีแห่งธรรมะและธรรมชาติบำบัดตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้ป่วย ให้เข้าใจชีวิต ถ้าหากว่าต้องเสียชีวิตก็เสียชีวิตไปอย่างสงบ (ตายแบบยิ้มได้) เป็นสิ่งสะท้อนความเมตตา กรุณา ที่ลึกซึ้ง มุ่งมั่นที่จะเป็นผู้ให้ ชี้นำทางแม้กระทั่งลมหายใจสุดท้าย มีผู้ป่วยมาหาหลวงตาอย่างต่อเนื่อง บางคนหามกันมาตึกๆตึ้นๆ ไม่รู้จักก็มาหา หลวงตาให้การช่วยเหลือจนถึงที่สุด หลวงตา กล่าวว่า “การเยียวยานั้นมุ่งหวังให้ก้าวพ้นจากความทุกข์ ไม่ใช่พาหายจากมะเร็งแล้วกลับมาทุกข์เหมือนเดิม ถ้ายังคงโง่งม ยังโง่งม ยังหลง ก็เหมือนเดิม กลับมาเป็นมะเร็งอีก แต่ถ้าทำสมาธิภาวนา ก็จะพ้นทุกข์ อยู่อย่างมีความสุข จนกระทั่งลมหายใจสุดท้าย” สะท้อนให้เห็นว่าเมตตา อยากให้เขาเป็นสุข กรุณา ลงมือช่วยอย่างจริงจัง แต่วางอุเบกขา เมื่อทำกิจเสร็จดีแล้ว หากเขาตาย หรือ กลับมาทุกข์ เพราะมะเร็งอีก ท่านก็วางใจได้^๑

๒) อิทธิบาท ๔ มุ่งเน้นที่ความเพียรพยายามต่อการทำงาน หลวงตากล่าวว่า “การเป็นจิตอาสา นั้น เมื่อมีปัญหาและอุปสรรค อันเกิดจากภายในหรือภายนอกมากระทบ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สติในการพิจารณา และความเพียรที่จะอดทนต่อสิ่งทั้งปวง การที่เราจะทำอะไรสักอย่างขึ้นมา ไม่ใช่เรื่องง่าย เราต้องเต็มใจ ใจเกินร้อย ต้องฝ่าฝืนทุกอย่าง การจะช่วยผู้ป่วยมะเร็งให้รอดตาย เราต้องดูแลเขาต้องสอนเขาด้วยธรรมะ ให้กันทุกวัน ให้ใจ สูงสุดถึงขนาดไหน ก็ขนาดที่ว่า ทำด้วยชีวิต เหนื่อยยากแค่ไหน ทำได้เพราะว่าเราทำด้วยหัวใจ” ความมุ่งมั่นที่หลวงตา ถ่ายทอดออกมานั้นได้ผ่านการกระทำอย่างต่อเนื่องที่อโรคยศาล วิมังสา คือการใช้ปัญญาวางแผน แก้ไขปรับปรุงพัฒนา กระบวนการการทำงานของอโรคยศาล เพื่อเป้าหมายคือ ช่วยเหลือผู้ป่วยจากโรคมะเร็งให้ได้มากที่สุด^๒

หลักพุทธธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นหลักธรรมเบื้องต้นที่จิตอาสาต้นแบบ คือหลวงตา นำมาใช้เป็นแนวทาง ขับเคลื่อนการทำงานจิตอาสา แต่ภายใต้หลักพุทธธรรมเหล่านี้ ยังครอบคลุมไปถึงหลักพุทธธรรมอื่น ยกตัวอย่าง ๑) สังคหวัตถุ ๔ ๒) สารานิยธรรม ๖ ๓) สปัจริสฐาน ๘ เป็นหลักพุทธธรรมควบคู่ไปกับการทำงานจิตอาสา ดังเช่น การให้ทาน ให้ปัจจัยสี่ แก่ผู้ป่วย โดยไม่เรียกร้อง ทรัพย์สินเงินทอง และหลวงตาเปิดโอกาสให้อโรคยศาลเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้นแบบทั้งเรื่องของการรักษา งานจิตอาสา การปฏิบัติธรรม ที่ผู้มาศึกษาดูงานมีทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ เป็นสิ่งที่มี

^๑สัมภาษณ์, พระปพนพัชร ภิบาลพัชรนิธิ, ดร. (จิรธัมโมภิกขุ), ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^๒อ้างแล้ว.

ประโยชน์เหนือคณานับ มิใช่ประโยชน์ตน แต่เป็นประโยชน์ท่าน หมายถึง สาธารณชนชาวโลก หลวงตามักจะกล่าวว่า “ภูมิปัญญาไทยช่วยคนทั้งโลกได้”

๔.๑.๒ จิตอาสาแกนหลัก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มจิตอาสาแกนหลัก ต่างสะท้อนความรู้สึกว่า งานจิตอาสาจึงเป็นการสร้างศักยภาพในระดับจิตสำนึก กระตุ้นสำนึก เตือนสติให้อ่อนโยน หดความรุนแรง เลิกถือทิฐิ และหันมาใส่ใจชีวิตและธรรมชาติมากขึ้น หลักของการให้ด้วยหัวใจของความเป็นเพื่อนมนุษย์ มองเห็น เป็นไปอย่างธรรมชาติ เช่น จากญาติสู่ญาติ ผู้ป่วยสู่ผู้ป่วย จิตอาสาสู่จิตอาสา โดยมีหลวงตาเป็นต้นบุญแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึกกับจิตอาสาแกนหลัก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) พรหมวิหาร ๔

ในส่วนของหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับพรหมวิหาร ๔ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) เมตตา ๒) กรุณา ๓) มุทิตา และ ๔) อุเบกขา จิตอาสาส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึง ความรู้สึก บรรณา ไคร์ ให้ผู้อื่นเป็นสุขอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะช่วงสุดท้ายของชีวิต จิตอาสาจึงมีบุคลิกและลักษณะ ที่แสดงให้เห็น จากสิ่งที่หยิบยื่นให้ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความปรารถนา ที่จะให้ผู้ป่วยพบกับความสุข พ้นจากทุกขเวทนาทางกาย ตลอดจนการยอมรับ หรือการวางจิตเป็นอุเบกขา เมื่อทำหน้าที่ทุกอย่างเต็มที่แล้ว สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึง สอดคล้องกับคำพูดยกตัวอย่างเช่น

เมื่อ **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** ได้ไปศึกษาดูงานเป็นครั้งแรกถึงกับประหลาดใจว่า “ทำไมผู้ป่วยที่นี่ดูมีความสุขจังเลย...มันต่างจากที่เราทำงานอยู่” นั่นเป็นแรงบันดาลใจให้ได้เข้ามาเป็นจิตอาสาที่ อโรคยศาล เพื่อขอเป็นส่วนหนึ่งที่จะดูแลผู้ป่วย ด้วยแรงศรัทธาต่อการทำงานของหลวงตา^๓

ในการบรรยายเรื่อง การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ครั้งหนึ่งที่จัดที่โรงแรมดิเอ็มบาซาเดอร์ กรุงเทพมหานคร หลวงตาได้กล่าวถึงความต้องการที่จะดูแลผู้ป่วยที่เสียชีวิตให้ “ตายแบบยิ้มได้” สิ่งนี้ได้สะท้อนแนวคิดที่ตรงกับใจของ **รศ.ดร.สุรพร ธนศิลป์** ที่กล่าวว่า “งานจิตอาสาเป็นการแบ่งปัน เห็นถึงคุณค่าของหัวใจความเป็นมนุษย์” เธอจึงเกิดความเชื่อถือและศรัทธาอย่างเปี่ยมล้นต่อจากนั้น เธอจึงหาโอกาสที่จะพานิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปที่ อโรคยศาล วัดคำประมง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละปี เธอจะมีโอกาสพานิสิตไปเป็นจิตอาสา ปีละไม่น้อยกว่า ๔-๕ ครั้ง^๔

^๓ สัมภาษณ์, คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๗.๐๐ น.

^๔ สัมภาษณ์, รศ.ดร. สุรพร ธนศิลป์, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๒๐.๐๐ น.

สอดคล้องกับที่ **รศ.ดร.อรุณพร อัฐรัตน์** มาศึกษาดูงานกับคณะแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงเกิดความศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง ในแนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งที่ปราศจากเงื่อนไข เป็นการให้ที่บริสุทธิ์เพื่อการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และมีความปรารถนาที่จะช่วยงานตามแนวทางที่ถนัด ทำให้เป็นจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่นั้นมา เธอจึงได้เป็นผู้ผลักดันและผู้นำในการพานักศึกษาแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยดังกล่าว มาเป็นจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง จนถึงขณะนี้เป็นเวลากว่า ๕ ปี^๕

ทางด้านมุมมองของบุคคลในพื้นที่ ผู้บริหารโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย สกลนคร หลวงปู่แฟ้ม สุภัทโธ **ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน** กล่าวเสริมว่า อโรคยศาล วัดคำประมง ให้โอกาสกับผู้ป่วยที่ตัดสินใจเลือกแนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม เป็นแนวทางหลักในการดูแล รักษา เยียวยา โดยมีการใช้ยาสมุนไพรรักษาผู้ป่วยที่เป็นไปตามตำรับและวิธีการดั้งเดิมของแพทย์แผนโบราณ ไม่ปฏิเสธการแพทย์แผนตะวันตก ดูแลทั้งมิติทางกาย ใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งไม่ค่อยพบที่ใดในประเทศไทย จึงมีแนวคิดอยากให้อโรคยศาล เป็นต้นแบบในการรักษาผู้ป่วย จึงตัดสินใจ มุ่งมั่นเข้ามาเป็นจิตอาสาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานสืบทอดตามแนวทางนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น อันหมายถึงผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย และคนในชุมชนพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในจังหวัดสกลนคร^๖

ด้านแพทย์แผนไทย ที่เป็นหลักในการใช้เยียวยารักษาผู้ป่วยควบคู่ไปกับการเยียวยาด้านจิตใจ **คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์** ได้เรียนรู้ บุกเบิก ติดตามผลการใช้ยา และปรับปรุงสูตรยา ร่วมกันมาตั้งแต่ต้นกับอโรคยศาล จนเป็นเวลากว่า ๖ ปี ทุ่มเท แรงกาย แรงใจ สละกำลังทรัพย์ และเต็มใจที่จะดูแลผู้ป่วยแม้ว่าจะตีก้อน โดยไม่เคยมีสีหน้าเหน็ดเหนื่อย สร้างความอบอุ่นใจให้กับผู้ป่วยเสมอ โดยกล่าวไว้ตอนหนึ่งของการสัมภาษณ์ว่า “ศรัทธาในปฏิบัติ ที่หลวงตามุ่งกระทำต่อผู้ป่วยด้วยความเสียสละ ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่แน่วแน่” เป็นพลังใจที่กระตุ้นให้ทำงานจิตอาสาด้วยความหัวใจของความเมตตา สงสาร ทำอย่างเต็มที่ทุกครั้ง^๗

ทางด้านแพทย์แผนปัจจุบันที่ความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน แพทย์อาสา ให้การบำบัดหัตถการผู้ป่วยตามความจำเป็น บนความเป็นจริง ที่ช่วยให้ผู้ป่วยลดความทุกข์ทรมาน **นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์** กล่าวว่า “การมาเป็นแพทย์อาสาต้องอดทน และมองความสุขสบายของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง ให้การรักษาเพื่อลดอาการทุกขเวทนาทางกาย เห็นหลวงตาทำงานด้วยความทุ่มเทเสียสละ ทำให้เกิดศรัทธา”^๘

^๕ สัมภาษณ์, **รศ.ดร. อรุณพร อัฐรัตน์**, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๙.๐๐ น.

^๖ สัมภาษณ์, **ผศ.ดร.พิเชษฐ เวชวิฐาน**, ๕ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^๗ สัมภาษณ์, **คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์**, ๑๒ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๘.๐๐ น.

^๘ สัมภาษณ์, **นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์**, ๘ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๔.๐๐ น.

ด้วยความสัมพันธ์อันดีเพื่อนร่วมรุ่นกับหลวงตาในฐานะวิศวกร กรมชลประทาน ตั้งแต่สมัยเรียนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความสัมพันธ์ที่แนบแน่น มั่นคงในมิตรภาพ **คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์** สนับสนุนทุกแนวทาง และได้กล่าวทิ้งท้ายว่า “การเป็นจิตอาสาทำให้มองโลกด้านบวก เห็นใจเพื่อนมนุษย์ และทุกครั้งที่เหลือหลังนึกถึงสิ่งที่ทำก็รู้สึกอึดอัด และสุขใจ”^๙

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาแกนหลักดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เมื่อจิตอาสามีความศรัทธาหลวงตาเป็นเบื้องต้น จึงเกิดการทำงานโดยน้อมนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาปฏิบัติใช้สะท้อนให้เห็นจากการที่จิตอาสามีความเมตตา ในการช่วยเหลือผู้ป่วย กรุณา ปรารัณาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมตตา มีความรู้สึกยินดี ดีใจ เมื่อผู้ป่วยคลายจากอาการทุกข์ และเมื่อจิตอาสาได้ หน้าที่อย่างดีที่สุดแล้ว ก็ได้วางอุเบกขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้ป่วยถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

๒) อิทธิบาท ๔

ในส่วนของหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท ๔ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสา จิตอาสาส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึง ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมุ่งมั่น ตั้งใจ พยายามในการทำงาน มีการวางแผนการเดินทาง ปรับปรุง และแก้ไขปัญหาในการทำงานทุกครั้ง โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานแม้มีปัญหาเฉพาะหน้า ก็มุ่งมั่น เตรียมกาย เตรียมใจ อยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึง สอดคล้องกับคำพูด ยกตัวอย่างเช่น

กระบวนการเรียนรู้ระหว่างการทำจิตอาสา เกิดการสอนให้รู้จักกลมเกลียวจิตใจ ให้มองเห็นปัญหา และอุปสรรคเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไข ถือได้ว่าเป็นธรรมะที่ทำให้รู้จักมองตัวเองและแก้ไขที่ตัวเองก่อน เห็นได้จากการสะท้อนความคิดของ **รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์** และ **รศ.ดร.อรุณพร อิฐรัตน์** ที่กล่าวทำนองเดียวกันว่า ช่วงที่เข้ามาเป็นจิตอาสาครั้งแรกต้องทำกับข้าวทานเอง ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเพื่อไม่เพิ่มภาระให้กับทางวัด แม้นักศึกษาที่พามาบางคนกลับได้เพิ่มภาระให้วัดโดยไม่รู้ตัว เอากฎเกณฑ์มาตั้งไว้ แต่พอได้เห็นการทำงานของหลวงตาที่ท่านเป็นต้นแบบ เป็นครูของความเสียสละอย่างแท้จริง เกิดการเปลี่ยนแปลงในใจ ละตัวตน และเห็นใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ค้นพบความจริงว่า ที่นี้คือ การเรียนรู้ **รศ.ดร.อรุณพร อิฐรัตน์** เธอกล่าวสะท้อนความรู้สึกว่า “ขอเพียง คิดดี ทำดี พูดดีและตั้งใจทำด้วยใจจริง” และเมื่อต่างมาเป็นจิตอาสา ปีละหลายครั้ง การพัฒนา วางแผน ให้สอดคล้องตามแนวทางของการรักษาของ อโรคยศาล ทำให้มีการเตรียมกิจกรรมให้ผู้ป่วยล่วงหน้า จัดให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์^{๑๐} **รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์** เธอได้แผนวางบทบาทของนักศึกษาพยาบาลอย่างเหมาะสม ไม่ได้เน้นด้านการเยียวยาทางกายเพียงอย่างเดียว แต่มองถึงการดูแลด้านจิตใจเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับญาติเป็นสำคัญ ซึ่งทั้งอาจารย์และ

^๙ สัมภาษณ์, **คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์**, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๕.๐๐ น.

^{๑๐} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ **รศ.ดร.อรุณพร อิฐรัตน์**.

นักศึกษาจะได้แนวคิดใหม่ในการรักษาพยาบาลที่แตกต่างจากโรงพยาบาล เนื่องจากที่นี่ให้อิสระทางความคิด ทำให้นักศึกษาที่มา มีความคิดสร้างสรรค์ เธอได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “อโรคยศาลเปรียบเสมือนหนังสือเล่มใหญ่ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนเพื่อการพัฒนาภายในอย่างแท้จริง คือ รู้และเห็นคุณค่าของชีวิต”^{๑๑}

แนวคิดของผู้บริหาร ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน มุ่งมั่นในอุดมการณ์ ทำงานด้วยความตั้งใจ พัฒนาการแพทย์แผนไทย ให้เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอด กล่าวว่า ปัญหาที่พบตอนนี้ต้องมองว่าเป็นปัญหาระดับประเทศที่หน่วยงานของสาธารณสุขเอง หรือมหาวิทยาลัยที่ใช้สถานที่ อโรคยศาลเป็นแหล่งฝึกงานนักศึกษา หรือจิตอาสาที่เข้าไปเป็นช่วงสั้น ต้องมีการวางแผนต่อเนื่อง เพื่อความสม่ำเสมอของการเข้าไปเป็นจิตอาสา และทางมหาวิทยาลัยราชชมงคล มองว่าต่อไปวัดคำประมงจะเป็นแหล่งฝึกงานของนักศึกษา คงต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่วัดคำประมง และจะได้มีการสืบทอดองค์ความรู้พวกนี้ไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ขาด และในอนาคตอาจต้องกำหนดเป็นหลักสูตรเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงตา ส่วนในเรื่องของสมุนไพร ทางมหาวิทยาลัยราชชมงคลส่งเสริมการปลูกและรับซื้อ ต่อไปอโรคยศาล วัดคำประมง จะได้ใช้ยาหรือทรัพยากรที่ผลิตจากโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย โดยวางแผนที่จะมีการปลูกและผลิตสมุนไพรอย่างยั่งยืนในอนาคต เข้าสู่ระบบของเครือข่ายชุมชน^{๑๒}

ทางด้าน คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์ ได้กล่าวทิ้งท้าย ว่า “จิตที่มุ่งมั่น เสียสละจะทำให้ผ่านข้อขัดแย้ง ทั้งที่เป็นความขัดแย้งจากในใจของเราหรือจากสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การแก้ไข เพื่อปรับปรุง”^{๑๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังจิตอาสาแกนหลักกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เกิดการทำงานโดยน้อมนำหลักอิทธิบาท ๔ มาปฏิบัติใช้ สะท้อนให้เห็นจากการที่จิตอาสาส่วนใหญ่ มีฉันทะ คือความปรารถนาที่แท้จริงที่จะทำงานจิตอาสา วิริยะ คือความเพียร ที่แม้จะพบอุปสรรคความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ก็ไม่อาจทำให้ล้มเลิก นึกถึงประโยชน์ท่าน คือผู้ป่วยและญาติมากกว่าประโยชน์ตน จิตตะ คือความมุ่งมั่น แม้ระยะทางที่ยาวไกลและอุปสรรคมากมาย ก็ไม่ทำให้จิตอาสาท้อถอย กลับใช้วิมังสา คือใช้ปัญญาวางแผนล่วงหน้า เตรียมการมาได้อย่างเหมาะสม เพื่อทำประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เพราะสิ่งที่ประจักษ์ตรงหน้านั้นทุกคนต่างเข้าใจตรงกันว่า แม้เพียงเสี้ยวนาที่ คือนาทีทองของชีวิตของผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่คาบเกี่ยวอยู่บนเส้นด้ายของเวลา

๓) สังคหวัตถุ ๔

ในส่วนของหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑)ทาน ๒)ปิยวาจา ๓) อุตถจริยา ๔) สมานัตตตา จิตอาสาส่วนใหญ่ สะท้อนออกมาให้เห็น ในรูปแบบของ

^{๑๑} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. สุรีพร ธนศิลป์.

^{๑๒} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ ผศ. พิเชษฐ เวชวิฐาน.

^{๑๓} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์.

คำพูดที่อ่อนโยน จริงใจ เห็นอกเห็นใจ และการกระทำที่แสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง แววตาที่เหมาะสม รวมทั้งการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ ทุนทรัพย์หรือสิ่งของ จิตอาสาต่างมีความเห็นตรงกันว่า พุดดี ทำดี จริงใจในการกระทำและคำพูด ช่วยเหลือแบ่งปัน การให้นั้น จิตอาสาได้รับความรู้สึกอิ่มเอมใจทุกครั้ง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจ ย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ” สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึง สอดคล้องกับคำพูด อาทิ

หมอแนะนำว่าร่างกายเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ ลองทำใจให้สบาย อยู่กับปัจจุบันขณะ กับลมหายใจ ร่างกายผุพังแล้ว เก่าแล้ว อย่าไปยึดมันเลย บ่อยครั้งที่ นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์ ให้สติกับผู้ป่วย หมอยังบอกต่อว่า “เมื่อผู้ป่วยได้ฟังเทศน์จากหลวงตาจะเกิดปัญญา พิจารณาใคร่ครวญด้วยตนเองได้” บุคลิกของหมอ ผู้ป่วยเห็นก็มีแรงแล้ว มีความเชื่อมั่น เราเพียงสัมผัสอย่างอ่อนโยน เป็นธรรมชาติ ตรวจและรักษาตามอาการทั่วไป ให้กำลังใจและให้ผู้ป่วยปฏิบัติตามแนวทางของหลวงตา^{๑๔}

เวลาที่ได้อุ้มผู้ป่วย ไม่ได้คิดว่าผู้ป่วยจะหายหรือไม่ ไม่ได้คิดว่าผู้ป่วยต้องปรับตัวตามแนวที่อยากให้ เป็น สิ่งที่คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล ได้สะท้อนความคิดว่า “สุดท้ายแล้วผู้ป่วยปรับตัวเอง เพราะเราได้มาอยู่ร่วมกันกับผู้ป่วยคนอื่น มาอยู่ร่วมกันกับจิตอาสา หรือญาติกลายเป็นว่าคนที่มาอยู่ ได้รับการดูแลด้านจิตใจ พัฒนาใจขึ้น พัฒนาจิตวิญญาณของตัวเองขึ้นมา และสิ่งเหล่านี้มาเอง โดยที่ไม่ต้องคาดหวัง”^{๑๕}

สอดคล้องกับแนวคิด ผศ. พิเชษฐ เวชวิฐาน ที่กล่าวทิ้งท้ายว่า “เพียงแค่นักศึกษามาทำกิจกรรม มาเป็นกำลังใจให้ผู้ป่วย ร้องเพลงทำกิจกรรมร่วมกัน พุดคุย เป็นลูกหลาน ต่างก็เป็นสุขใจแล้ว ทั้งตัวอาจารย์ นักศึกษา ผู้ป่วยและญาติ บรรยากาศแบบนี้มันเอื้อต่อการรักษา”^{๑๖}

แทบทุกครั้ง ที่ รศ.ดร. สุรีพร ธนศิลป์ นำนักศึกษาพยาบาลมาฝึกงานที่อโรคยศาล ก็มีของมาบริจาคเป็นประจำ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋าน้ำร้อน อุปกรณ์ทำแผล หรือแม้แต่ ผักผลไม้ เป็นที่ประทับใจของผู้ป่วย ญาติและจิตอาสา อาจารย์กล่าวว่า “เขาฝากมา พอรู้ว่าเราจะมา พวกนักศึกษาที่เคยมาแล้วก็รีบเอามาฝาก หรือไม่ก็คนรู้จักกัน เหมือนเรามาเยี่ยมนะมีของติดไม้ติดมือ สุขทั้งผู้ให้พอใจทั้งผู้รับ” กล่าวด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม และสายตาเปี่ยมไปด้วยไมตรี^{๑๗}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การทำงานโดยน้อมนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาปฏิบัติใช้ในการทำงานจิตอาสานั้น เป็นการแสดงออกถึงการเอาใจใส่ สะท้อนการสื่อสาร ในรูปแบบของการให้ทาน คือสิ่งของและพูดคำที่เป็น ปิยวาจา แสดงให้เห็นว่าในการบำเพ็ญความดีนั้น ต้องทำทั้งภายในและภายนอก เพราะการสื่อสารด้วยคำพูดนั้น เป็นบันไดขั้นแรก

^{๑๔} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ นพ. สัมภาษณ์ ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์.

^{๑๕} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ วิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

^{๑๖} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ ผศ. พิเชษฐ เวชวิฐาน

^{๑๗} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. สุรีพร ธนศิลป์.

จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างจิตอาสากับผู้ป่วยและญาติ เมื่อเกิดความไว้วางใจระหว่างกันแล้ว อุตถจริยา เป็นสิ่งพึงเกิดประโยชน์ก็เกิดขึ้น ทั้งทางกายและใจ สมานัตตา คือการวางตนได้เหมาะสมของจิตอาสาที่ตระหนักว่า เราเป็นกัลยาณมิตรที่อยู่เคียงข้าง ประคับประคอง และเป็นกำลังใจให้เสมอ

๔) สาราณียธรรม ๖

ในส่วนหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม ๖ ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) เมตตาภาวกรรม ๒) เมตตาจริกรรม ๓) เมตตาโมกกรรม ๔) สาธารณโมกิตา ๕) สีสสามัญญตา ๖) ทิฏฐิสามัญญตา จิตอาสาส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีกลมเกลียว มุ่งที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข แม้ต่างสถาบันการศึกษา คุณวุฒิ หรือตำแหน่งหน้าที่การงาน ทุกคนมุ่งเน้นที่ผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ช่วยเหลือเติมกำลังของแต่ละบุคคล ไร้ขีดจำกัด ไม่มีข้อเปรียบเทียบ ต่างเป็นกัลยาณมิตรที่จะช่วยพยุงให้จิตอาสาอโรคยศาล มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึง สอดคล้องกับคำพูด เช่น

ลักษณะผู้บริหาร มองการณ์ไกล อย่าง **ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน** ได้กล่าวสะท้อนความคิดว่า “น่าจะมีการหมุนเวียนหรือวางแผนร่วมกัน ในระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อให้จิตอาสา มีมาช่วยหลวงตาอย่างต่อเนื่อง” จากที่พบว่าประสบปัญหาไม่มีจิตอาสาเข้ามาในบางช่วง^{๑๘}

ในมุมมองของ **คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนนท์** มองอย่างนักพัฒนาจิตใจดี และอารมณ์ดีเสมอ กล่าวว่า “ผมยินดีให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง เป็นความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ จิตอาสาจากหลากหลายวิชาชีพ เราทำของเราให้ดีที่สุด ไม่ก้าวก่ายกัน หลากหลายความคิด แต่มาเพื่อพัฒนานรูปแบบของความเป็นอโรคยศาล”^{๑๙}

ในช่วงที่ท้าย **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** ได้กล่าวสะท้อนมุมมองที่น่าสนใจว่า “จิตอาสาหลากหลายวิชาชีพไม่ว่าจะกลุ่มไหนก็ตามให้พึ่งพาตัวเองเหมือนมาเข้าค่ายโดยที่ไม่คาดหวังจาก อโรคยศาล ว่าต้องมีอะไรบ้าง ต้องเป็นแบบนั้นแบบนี้ แต่อยากให้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ครอบคลุมทางวัดให้น้อยที่สุด เพราะว่าในการที่เรามาเป็นจิตอาสา เราเสียสละแล้วในส่วนหนึ่ง เวลาที่เรามาเรียนรู้ เราต้องเปิดใจและเรียนรู้ในเรื่องของการปรับตัวของจิตอาสา ก่อนที่จะเข้ามา ให้วางทุกสิ่งไว้ข้างนอก วางหัวใจของตัวเอง วางสถานะ วางอะไรทุกอย่างของตัวเอง แล้วก็พร้อมเปิดใจที่จะเข้ามาทำงานจิตอาสา” เป็นการถ่ายทอดจากประสบการณ์จิตอาสาที่เกือบ ๖ ปีที่เธอได้พบกับจิตอาสาหลากหลายที่เข้ามา ณ อโรคยศาล^{๒๐}

^{๑๘} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ ผศ. พิชเชษฐ เวชวิฐาน.

^{๑๙} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนนท์.

^{๒๐} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาแกนหลักดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เมื่อจิตอาสานำหลักสาราณียธรรม ๖ มาปฏิบัติใช้ในการทำงานนั้นสะท้อนให้เห็นการมุ่งบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง มองเห็นปัญหาและแก้ปัญหาาร่วมกัน เปรียบเสมือนอโรคยศาลเป็นบ้านหลังใหม่ของผู้ป่วย และจิตอาสาเป็นคนที่ช่วยกันสร้างบ้าน ช่วยปลูกดอกไม้ ร่วมเพาะพันธ์ต้นไม้ที่ออกดอกเป็นความหวังใจ และกำลังใจคือผลผลิตของต้นไม้ ใช้เพียงการดูแล ทะนุถนอม รอยยิ้ม โอบหัวใจไว้ด้วยความรัก นำพาผู้ป่วยและญาติให้ข้ามสภาวะแห่งทุกข์ไปได้ ทั้งทุกข์ที่เกิดจากโรคทางกาย ทุกข์ที่เกิดจากความวิตกกังวลทางใจ

๕) สัมภาษณ์ ๘

ในส่วนหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมภาษณ์ ๘ ซึ่งประกอบไปด้วย การให้ไว้ ๘ อย่าง คือ ๑) ให้ของสะอาด ๒) ให้ของประณีต ๓) ให้เหมาะสม ๔) ให้ถูกเวลา ๕) ให้ของสมควร ๖) ให้ของที่ควรแก่เขา ๗) พิจารณาเลือกให้ ๘) ให้ด้วยวิจรรย์ญาณ จิตอาสาส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึงการให้อย่างแท้จริง โดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน มีการวางแผน หรือสอบถามถึงประโยชน์หรือสิ่งที่ผู้ป่วย ญาติ หรือแม้กระทั่งอโรคยศาลจำเป็นต้องใช้ อยู่เป็นเนืองนิตย์ มีการให้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ปลื้มเวลาเองไม่ได้ ก็มีการจัดส่งโดยทางไปรษณีย์ หรือบริษัทขนส่ง เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นที่อโรคยศาลอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึง สอดคล้องกับคำพูด ยกตัวอย่างเช่น

หากขาดเหลือสิ่งใด จะหาส่งมาให้ จำเป็นต้องใช้ทั้งนั้น ผักกอส น้ำเกลือ ถูดำ กระเป๋าน้ำร้อน เป็นสิ่งที่ทั้ง รศ.ดร.อรุณพร อิฐรัตน์ และ รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์สะท้อนออกมาตรงกันเสมอ หลังสำรวจคลังเก็บของทุกครั้งที่มาอโรคยศาล หลังจากนั้นไม่นาน จะจัดส่งของที่ขาดส่งมาให้ และมีคำกล่าวเสมอว่า “ขาดเหลือสิ่งใดให้บอก จะได้ไปบอกบุญต่อกันไป สิ่งไหนที่ช่วยได้ก็ช่วยกัน”^{๒๑}

นี่เป็นโอกาสที่ดีที่สุด ที่เราและผู้ป่วยจะได้เรียนรู้ธรรมะร่วมกัน ถ้าเราช่วยให้เขาได้ตระหนักรู้และพิจารณาได้ด้วยปัญญาของตนเอง เขาจะพ้นทุกข์ทั้งทางกายและใจอย่างแท้จริง แนวความคิดนี้สะท้อนมุมมองจากประสบการณ์ของ **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า “ทางกาย เราเป็นพยาบาลจะช่วยบรรเทาอาการไม่สุขสบายได้บ้าง เช่น การให้ยา ทำแผล จัดทำนอนให้ออกซิเจน แต่ใจผู้ป่วยต้องช่วยตัวเอง เราเป็นได้เพียงเพื่อนและกำลังใจ”^{๒๒}

สอดคล้องกับแนวคิดของ **นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์** ที่สะท้อนจากความรู้สึกปัจจุบัน ขณะที่ จะกล่าวกับผู้ป่วยเสมอ “ให้อยู่กับปัจจุบันนะ วางใจให้สบาย อย่าห่วงวิตกกังวล” ให้สติกระตุ้นผู้ป่วยด้วยความอ่อนโยน ส่วนผลจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นเรื่องของบุคคล คุณหมอกล่าวทิ้งท้าย^{๒๓}

^{๒๑} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. สุริพร ธนศิลป์.

^{๒๒} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

^{๒๓} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาแกนหลักดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สัมภาษณ์ ๘ ในการทำงานจิตอาสาของจิตอาสานั้น สะท้อนให้เห็นถึง การมีหัวใจของผู้ให้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แม้ไม่มาก แต่พยายามที่จะเป็นเครือข่ายสายบุญ เป็นต้นบุญ บอกกล่าวเล่าต่อ ให้มีมา ซึ่งสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยและโรคภัยไข้เจ็บ หลักของการให้ นั้น มีทั้งแบบรูปธรรม เช่น เงินทอง ข้าวของเครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใด และนามธรรม เช่น การให้กำลังใจ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เป็นการลดความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว และลดความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้ไม่ยึดติด ผลนั้นจะทำให้ผู้ให้เกิดความปิติ อิ่มเอิบใจ สุขใจทุกครั้ง

๔.๑.๓ จิตอาสาสนับสนุน

จิตอาสาสนับสนุนที่มีความตั้งใจ พุ่มเพรียงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลืองานโรคภัยไข้เจ็บ อย่างเต็มกำลังความสามารถ จิตอาสากลุ่มนี้ ประกอบด้วยบุคคลในชุมชนพื้นที่ และช่วยเหลืองานประจำที่โรคภัยไข้เจ็บ ดังนั้นผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางส่วนของงานสนทนากลุ่ม ระหว่างกลุ่มจิตอาสา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คุณทวีวัฒนา พุ่มคุ้มทอง ได้เอ่ยขึ้นว่า “อยากช่วยคนที่เขาทุกข์ ช่วยได้เท่าที่ช่วย และมีความสบายใจที่ได้ช่วย”^{๒๔}

คุณพัชนี ลุนจักร กล่าวว่า “พี่สงสารคนไข้มาจากต่างถิ่น ช่วยเขาได้ก็อยากช่วยให้หาย สงสารเขาด้วย”^{๒๕}

อีกหนึ่งจิตอาสาอาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ อาจารย์ประจำวิทยาลัยเทคนิคสกลนคร อาจารย์กล่าวถึงความรู้สึกครั้งแรกที่มาว่า “ศรัทธาหลวงตามาก ท่านทำได้อย่างไร ผมยังมาช่วยท่านทำพิธีตั๋มยาเลย ท่านทำงานยิ่งใหญ่ ช่วยชีวิตคน”^{๒๖}

อีกมุมหนึ่งที่สะท้อนความรู้สึกว่า “ครั้งแรกคิดว่าจะมาให้อะไรผู้ป่วยดี แต่เข้ามาจริงกลับเป็นฝ่ายมารับ ผู้ป่วยต่างหากที่เป็นฝ่ายให้ ผมว่าเราเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มาที่ไรก็รู้สึกอับบุญกลับไป หนทางไหนช่วยได้ ยินดีมาก” คุณวันชัย จันทรมัสการ กล่าวด้วยน้ำเสียงที่มีความสุขและรอยยิ้มที่มีเมตตา^{๒๗}

คุณสาธิต ศรีทะลึง เปลี่ยนวิถีมาใช้ชีวิตร่วมกับภรรยาที่โรคภัยไข้เจ็บ เป็นเวลากว่า ๔ ปี หลังจากภรรยาได้รับการรักษาแล้วอาการดีขึ้น “หลวงตามีบุญคุณกับผมมาก ช่วยรักษาชีวิตเมียผม

^{๒๔} สทนากลุ่ม, คุณทวีวัฒนา พุ่มคุ้มทอง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๕} สทนากลุ่ม, คุณพัชนี ลุนจักร, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๖} สทนากลุ่ม, อาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๒๗} สทนากลุ่ม, คุณวันชัย จันทรมัสการ, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

ไว้ ตั้งใจตอบแทนทุกอย่างครับ ผมทำทุกอย่างตามกำลังที่ผมทำได้ ทุกอย่างผมทำได้ด้วยหัวใจครับ ” สะท้อนความคิด ความกตัญญูออกมาทั้งสีหน้าและแววตา^{๒๘}

“เห็นสิ่งที่หลวงตาทำเรียกว่าบุญ อิ่มใจ อยากช่วยเหลือ ยิ่งเรามีความศรัทธาในแนวทางการเยียวยาวิถีพุทธอยู่แล้ว” คุณขวัญสุตา แสยยศบุญเรือง พยาบาลที่ศรัทธาแนวทางในการทำงานของหลวงตา^{๒๙}

และคุณฉวีวรรณ เกตุแก้ว กล่าวว่าทั้งท้ายว่า “ไม่ช่วยไม่ได้หรอกค่ะ หลวงตาให้ชีวิตใหม่กับพี่ พอพี่เริ่มแข็งแรงขึ้นก็ตั้ง สัจจอธิฐานเลยว่า จะตั้งใจเป็นจิตอาสา”^{๓๐}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาสมัคร ได้นำหลักพรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ เป็นต้นแบบในการทำงานจิตอาสา เพื่อการช่วยเหลือผู้ป่วยตามความสามารถ ต่างทำหน้าที่เพื่อนมนุษย์ โดยไม่ได้แยกว่าต้องเป็นสาขาวิชาชีพใด ทุกคนก็ให้กำลังใจต่อกันได้

ดังนั้นหากกล่าวว่า หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานของจิตอาสาทั้ง ๕ หลักพุทธธรรมที่กล่าวมาข้างต้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล ๕ นั้น อาจเป็นความจริงเพียงด้านเดียว เพราะภายใต้หลักพุทธธรรมเหล่านี้ ยังครอบคลุมไปถึงหลักพุทธธรรมอื่น ยกตัวอย่าง ๑) กัลยาณมิตตตา จากจิตอาสา หรือ ผู้ป่วยและญาติ ๒) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาในใจโดยแยบคาย ที่จิตอาสาทุกท่านได้ตกผลึกที่เกิดจากการเห็นความจริงแท้ของชีวิต นำไปสู่ความคิดตามความเป็นจริงของไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือแม้กระทั่งหลักธรรมที่สำคัญอย่างอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทำให้ตระหนักถึงทุกข์และทางดับทุกข์ทั้งทางกายและใจ

๔.๒ ศักยภาพของจิตอาสา

ความต้องการจิตอาสาที่มีศักยภาพ ยึดหลักพุทธธรรมในการทำงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอโรคยศาล เนื่องจากอโรคยศาลเป็นสถานอภิบาลผู้ป่วยที่ต้องการจิตอาสาที่ศักยภาพทั้งในเรื่องของการพยาบาลเป็นหลัก เช่น แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จิตอาสาอื่นนั้น อโรคยศาลมีความต้องการไปไม่น้อยกว่ากัน ดังนั้นจิตอาสาที่มีความสามารถสามารถใช้ศักยภาพสูงสุดของตนที่มีออกมาได้อย่างเต็มที่ มีอิสระทางความคิด ที่ถูกต้องโดยธรรม บนพื้นฐานของความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติ อีกทั้งไม่ขัดกับหลักการดูแลผู้ป่วยของอโรคยศาล ถูกต้องทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และทั้งทางกาย วาจา ใจ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอโอกาสสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาต้นแบบ และสัมภาษณ์จิตอาสาแกนหลัก ได้สะท้อนศักยภาพออกมา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

^{๒๘} สนทนากลุ่ม, คุณสาธิต ศรีทะลิ่ง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗

^{๒๙} สนทนากลุ่ม, คุณขวัญสุตา แสยยศบุญเรือง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗

^{๓๐} สนทนากลุ่ม, คุณกนกวรรณ เกตุแก้ว, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗

๑) จิตอาสาต้นแบบ

ส่วนมุมมองของจิตอาสาต้นแบบ หลวงตาให้โอกาสสะท้อนด้านของ “ใจ” เป็นสำคัญ “ใจมาก่อน” หลวงตาเชื่อมั่นในศักยภาพทางใจ ของจิตอาสา ว่าต้องมาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อใจมาแล้ว ความสามารถอื่นๆจะตามมาเอง “หลวงตาขอเพียงทุกคนมีใจ ทำอะไรก็ได้ มีอะไรให้ทำตั้งเยอะเยอะไปในอโรคยศาล ไม่มีอะไรทำ ก็เลี้ยงวัว ขนฟาง เก็บขยะ ทำอะไรก็ได้ที่ใจต้องการ ให้อิสระและที่สำคัญ ทำแล้วต้องมีความสุข เราเห็นคนไข้ทุกข์แล้ว เราจะต้องช่วยกันดึงเขาขึ้นมา อย่าให้จมอยู่กับความทุกข์ ร้องเพลงได้ก็ร้องเพลง สวดมนต์ได้ก็สวดมนต์ ทำตามธรรมชาติ สบายทำด้วยใจ ทำอะไรก็เป็นบุญ” ^{๓๑}

นอกจากนั้นแล้ว ยังได้กล่าวอีกว่า “ต้นทุนคือหัวใจ ถ้าใครคือความสุขของประชาชน” ศักยภาพของจิตอาสาต้นแบบ นั้นมีทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดแนวทางการเยียวยาผู้ป่วย ด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ ใช้หลักธรรมะในการเยียวยาผู้ป่วย ความรู้ความสามารถด้านวิศวกรรม ทำให้ท่านออกแบบการก่อสร้าง ภูมิสถาปัตย์ให้เรือนพักผู้ป่วยเหมาะสมกับวิถีชีวิต และมีศักยภาพที่ไร้ตัวตนของจิตอาสาต้นแบบ คือ ไม่สามารถจะจำกัดความหมายได้ เพราะสิ่งที่เมตตาานั้นไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ แต่สะท้อนจากสิ่งที่สังเกตและการสัมภาษณ์นั้น ค้นพบว่า หลวงตาอยู่เหนือสิ่งสมมติ เช่น ความเป็นแพทย์ เป็นครู หรือเป็นพระ สิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พบเห็นได้ใน อโรคยศาล วัดคำประมง หลวงตาดมยาให้ผู้ป่วยรับประทานได้ หลวงตาเป็นนักปลอมใจขึ้นเยี่ยมที่ทุกคนได้ฟังแล้วมีกำลังใจ หลวงตาเป็นนักเล่าเรื่องที่ตลกขำขันและหัวเราะได้อย่างเปิดเผย หลวงตาเป็นนักวิชาการที่อธิบายการเกิดโรคได้ หลวงตาเป็นชาวสวนที่ปลูกสมุนไพรรวม ดอกไม้ ปลูกผัก แล้วหลวงตาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถเทศนาธรรมได้อย่างถึงแก่นแท้ สิ่งเหล่านี้ จิตอาสาต้นแบบ กล่าวว่า “ศักยภาพเป็นสิ่งที่เราต้องสร้าง ต้องทำ ต้องลงมือปฏิบัติ ถึงจะเกิดประโยชน์ ไม่มีเรื่องของความอยาก ความโลภ ใจถึงใจเท่านั้น” ^{๓๒}

นอกจากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยได้ขอโอกาสหลวงตาเพิ่มเติม เพื่อสอบถามถึงปัญหาในการจัดการด้านอื่น หลวงตากล่าวว่า “จัดให้ได้ทุกอย่าง ไม่มีปัญหา ใครไม่มีอะไรให้มาบอกได้ ๒๔ ชั่วโมง ถ้ามีจะให้เลย ถ้าไม่มีจะจัดหาให้ เงินทองเป็นของนอกกาย หรือถ้าไม่มีเงิน จะขอพระอินทร์ให้ท่านส่งมา” หลวงตากล่าวพร้อมกับเสียงหัวเราะ อย่างเบิกบาน คนรอบข้างที่อยู่บริเวณใกล้เคียงในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ยิ้มก้มลงและหัวเราะไปด้วย ^{๓๓}

หากผู้ใดไม่มีทิวทัศน์สามัญตา คือทิวทัศน์เสมอกัน การที่ได้ยิน “ถ้าไม่มีเงิน จะขอพระอินทร์ให้ท่านส่งมา” จากคำพูดของหลวงตาอาจเข้าใจผิด ความจริงแล้ว สิ่งที่ท่านเปิดเผยนั้น หมายถึง การ

^{๓๑} อ้างแล้ว, พระ ปพนพัชร ภิกษุพัตร์นิธ, ดร. (จิรฉิมโมภิกขุ).

^{๓๒} อ้างแล้ว.

^{๓๓} อ้างแล้ว.

ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยแห่งธรรม ทุกอย่างล้วนเป็นไปตามธรรม เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี ที่ปรากฏ สอดคล้องกับหลักอิทัปปัจจยตา ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลวงตา เอ่ยผ่านคำพูดนั้น เปี่ยมด้วยการให้อย่าง จริงแท้ ไม่มีข้อแม้ ตอรองหรือเงื่อนไข ด้วยปฏิปทาที่มุ่งมั่นของท่าน การเอ่ยขอจากพระอินทร์เป็นแค่ เพียงกุศโลบายให้ผู้ป่วยรับฟัง เชื่อมั่น ศรัทธาในความดี ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือพระธรรมจะคุ้มครอง “หลัก ธรรมะ คือ ธรรมชาติ” หลวงตาชี้ทางให้ได้เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง “โรคและโลก ทั้งภายนอกและภายใน” เพื่อการพ้นทุกข์ทั้งทางกายได้ “เราต้องเอาพลังที่มีอยู่ในตัวเรามารักษา ตัวเอง ซึ่งเป็นพลังที่เราดึงมาจากธรรมชาติ การฝึกสมาธิจะช่วยให้จิตมีพลัง ดูแลอารมณ์ให้ดี ไม่รู้สึก ว่าเป็นมะเร็งแล้วเป็นทุกข์ คือเป็นมะเร็งแล้วอาจเห็นธรรมก็ได้ นี่แหละ หลวงตาว่าธรรมะที่ พระพุทธเจ้าสอนไว้เป็นยอดพุทธโอสธที่ไม่มีใครเสมอเหมือนในโลกนี้”^{๓๔}

๒) จิตอาสาแกนหลัก

จิตอาสาแกนหลัก หุ่นเทแรงกายและใจ โดยใช้ฐานแนวคิด ศักยภาพ ฐานของหน้าที่การ งาน วิธีการดำเนินชีวิต เพื่อผลักดันศักยภาพ ให้สอดคล้องกับงาน เป็นนัยสำคัญที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อ ศักยภาพจิตอาสา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประโยชน์ตน คือความสุขจากการให้ และประโยชน์ท่าน คือสิ่งที่ผู้ป่วยได้รับ ดังสะท้อนแนวคิดจิตอาสาแกนหลักออกมา ดังนี้

เปิดใจศึกษาไม่ยึดติดในความคิดเดิม ดูผลลัพธ์และความสุขของผู้ป่วยเป็นที่ตั้ง หมอช่วย เจาะท้องระบายน้ำในช่องท้องให้กับผู้ป่วยที่มีภาวะน้ำเกิน จ่ายยาแก้ปวดให้ตามอาการ หรือทำแผล ฉีดยา ดูสภาวะฉุฉน ให้คำแนะนำ เพื่อพ้นภาวะวิกฤติ ส่งเจาะเลือดเพื่อดูเรื่องภาวะโลหิตจาง ค่า น้ำตาลในกระแสเลือด กำกับสภาพทางคลินิกของผู้ป่วยตามเหตุ “ปัจจัย ยืนหยัดไม่ท้อถอย” นพ.ศิริ โรจน์ กิตติสารพงษ์ กล่าว อยากให้มาสัมผัสด้วยตนเอง เคยได้รับประทานยาสมุนไพรรักษามะเร็ง มาแล้ว ๕ หม้อ ไม่มีอันตรายและสุขภาพดีขึ้น กล่าวถึงประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ นอกจากนั้นยัง สะท้อนมุมมองของแพทย์แผนปัจจุบันว่า การมาเป็นแพทย์อาสาต้องอดทนและต่อสู้กับความคิดของ ตนเองที่เรียนการแพทย์แผนตะวันตกมา แต่เมื่อเห็นผลการเปลี่ยนแปลงในตัวคนไข้ว่า บำบัดแล้วดีขึ้น จริง เช่นว่า วันแรกของการเข้าพักผู้ป่วยจะมีสีหน้าวิตกกังวล มีภาวะความเครียด ถ้าผ่านไป ๒-๓ วัน สีหน้าผู้ป่วยจะเข้มขึ้น มีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ทั้งที่อาการก็ยังคงทรงตัวเหมือนเดิม ถึงเสียชีวิตก็ เสียชีวิตโดยสงบ ไม่ร้องขอการปั๊มหัวใจหรือใส่ท่อช่วยหายใจ เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อตนเอง เป็น ทางเลือกที่ดีมากของผู้ป่วยมะเร็งทางหนึ่ง ที่แพทย์ควรเรียนรู้ จึงได้กล่าวทิ้งท้ายอย่างน่าสนใจว่า “การมีทางเลือกในการรักษามาก ย่อมดีกว่าทางเลือกจำกัดแต่ในโรงพยาบาล”^{๓๕}

^{๓๔} อ้างแล้ว.

^{๓๕} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์.

ในมุมมองของพยาบาลนั้น **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** ได้สะท้อนความคิดสอดคล้องและเห็นไปในแนวทางเดียวกันกับ นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์ ว่าจิตอาสาต้องเปิดใจให้กว้างที่จะเรียนรู้ มิได้มุ่งเน้นที่การรักษาโรคให้หาย แต่รักษาใจให้อยู่กับโรคได้ อโรคยาศาลเหมือนเป็นทางเลือกใหม่ในการรักษาผู้ป่วย และกล่าวทิ้งท้ายอีกว่า “ต้องคิดออกนอกกรอบ เป้าหมาย คือทำให้ผู้ป่วยมีความสุข ช่วยให้ผู้ป่วยให้ทุกข์และทรมานน้อยที่สุด ทั้งกายและใจ” ทางด้านศักยภาพของความเป็นพยาบาล นำออกมาใช้อย่างเต็มกำลังความสารถ มีการตรวจเยี่ยมผู้ป่วยทุกเช้า-เย็น เพื่อช่วยในการพยาบาล ลดความทุกข์ทรมานที่เกิดจากสภาวะของโรค เช่น อาการปวด ทำแผล ฉีดยา หรือในภาวะวิกฤติจะเข้าไปเป็นพยาบาลข้างเตียงทันที นอกจากนั้นแล้วยังได้แนะนำถึงสัญลักษณ์ที่ดีในเรื่องความสะอาด การรับประทานอาหาร และความเรียบร้อยของที่อยู่อาศัย ใช้ความเป็นพยาบาลประคองอาการทางกาย ใช้ความเป็นจิตอาสาประคองอาการทางใจ ^{๓๖}

ทางด้านแพทย์แผนไทยนั้น **คุณพัชริกรณ์ ไวยสิงห์** สะท้อนความคิดว่า “ภูมิปัญญาไทยในเรื่องของสมุนไพร มีมากมาย ครูบาอาจารย์ท่านได้สอนไว้ แต่พอมายุคปัจจุบันที่มีการแก่งแย่งแข่งขัน ทุกอย่างเป็นเชิงการค้าหมด แม้แต่การเข้ามาเป็นจิตอาสาที่มุ่งหวังที่จะมาเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ตน เป็นการเสียโอกาสที่จะเป็นจิตอาสาอย่างแท้จริง” หลวงตามุ่งที่จะช่วยผู้ป่วยโดยไม่เรียกร้องค่ารักษา ค่ายา หรือค่าใช้จ่ายใดเลย เป็นภาระที่หนักมากทีเดียว ถ้าเราละความเห็นแก่ตัวช่วยเหลือผู้อื่นโดยปราศจากเงื่อนไข การพัฒนาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของแพทย์แผนไทยก็จะยั่งยืน ความมีจริยธรรมทำให้มีความเชื่อมั่นในแนวทางการรักษาด้วยสมุนไพร เชื่อมั่นในภูมิปัญญา และใช้ความรู้ทางแพทย์แผนไทยวินิจฉัยอาการผู้ป่วย ร่วมกับหลวงตา จำยาสมุนไพร และตรวจธาตุเจ้าเรือนให้กับผู้ป่วยเพื่อการวินิจฉัยให้แม่นยำมากขึ้น ส่งผลต่อการรักษาที่ดีขึ้นของผู้ป่วย นอกจากนี้แล้วยังบันทึกผลการใช้ยาสมุนไพรต่อผู้ป่วยแต่ละคนเพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปสู่การวิจัยเพื่อการพัฒนายาสมุนไพร ^{๓๗}

ความพยายามหาโอกาสมายังอโรคยาศาล โดยการเขียนโครงการเพื่อพานักศึกษามาฝึกงานในช่วงที่สอดคล้องกับตารางกิจกรรม เช่น ช่วงมีงานประจำปีของวัด งานไหว้สาบูรพาจารย์ งานทอดกฐิน เพื่อให้นักศึกษาที่มาเป็นทีมได้ช่วยเหลืองานได้เต็มที่ เป็นสิ่งที่ **รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์** ทำมาอย่างต่อเนื่อง และได้กล่าวต่อว่า “แต่ถ้ามีการขอความช่วยเหลือ หรือมีงานเฉพาะกิจ ยินดีให้ความร่วมมือ เช่น โครงการกำลังใจ ตามพระราชดำริของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลาง จังหวัดอุดรธานี (ด้านกาย จิต สังคมและสิ่งแวดล้อม)” ^{๓๘}

^{๓๖} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

^{๓๗} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณพัชริกรณ์ ไวยสิงห์.

^{๓๘} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. สุริพร ธนศิลป์.

การส่งนักศึกษาแพทย์แผนไทยประยุกต์ มาฝึกงานและช่วยเหลือในด้งานวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้รักษาผู้ป่วยตามสูตรของ อโรคยศาล ปัจจุบันที่ทำเป็นประจำ คือ การเปลี่ยนรูปแบบยา เช่น การทำน้ำยายอดมะเร็งให้อยู่ในรูปผงแห้ง โดยวิธีการทำแห้ง แบบพ่นฝอย (Spray Drier) บรรจุแคปซูลให้กับผู้ป่วย เป็นอีกหนึ่งศักยภาพของจิตอาสา รศ.ดร.อรุณพร อิฐรัตน์ ทำมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้ว ยังได้กล่าวเสริมว่า “ต่อไปจะส่งนักศึกษาที่เรียนจบ และอาจเป็นคนในภูมิภาคมาทำงาน มีการวางแผนการทำงาน ทั้งในด้านการพัฒนาระบบงาน และการวิจัยเพื่อพัฒนาด้านการแพทย์แผนไทยต่อไป”^{๓๙}

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร ได้ใช้สถานที่ของอโรคยศาลเป็นแหล่งฝึกงาน มีการวางแผนต่อเนื่อง เพื่อความสม่ำเสมอ จึงต้องมีอาจารย์ประจำอยู่ที่อโรคยศาล เพื่อได้มีการสืบทอดองค์ความรู้ให้ไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วงตอน ซึ่งต่อไปจะดำเนินการกำหนดเป็นหลักสูตรเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงตา เป็นคำกล่าวที่เป็นสะท้อนแผนการดำเนินงานต่อเนื่อง ตามแนวคิดของ ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน นอกจากนี้แล้วได้กล่าวเสริมอีกว่า “ส่วนในเรื่องของสมุนไพรทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่งเสริมการปลูกและรับซื้อ อโรคยศาล วัดคำประมงจะได้ใช้ยาหรือทรัพยากรที่ผลิตจากโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย ที่มีการวางแผนการผลิตอย่างยั่งยืนในอนาคต”^{๔๐}

๓) จิตอาสาสนับสนุน

จิตอาสาสนับสนุนมีความตั้งใจ พุ่มพวงร่างกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลืองาน อย่างเต็มกำลังความสามารถ ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มแรก เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อพลังจิตอาสา ดังนั้นผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางส่วนของงานสนทนากลุ่ม ระหว่างกลุ่มจิตอาสาสนับสนุน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากความเจ็บป่วยมาก่อน ทำให้เธอหันหลังจากวงการสื่อมวลชน เข้ามารักษาตัวที่ อโรคยศาลและใช้ความรู้ความสามารถ นำพาสื่อมวลชนหลายสาขาเข้ามารู้จัก อโรคยศาล นับเป็นก้าวแรกที่ได้เปิดโอกาส ให้มีการเผยแพร่ การทำงานของหลวงตา ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ป่วยเข้ามารับการรักษา และยังนำพาจิตอาสาเข้ามาอย่างต่อเนื่อง คุณทวีวัฒนา ทุนคุ้มทอง ได้เอ่ยขึ้นว่า “เคยป่วยมาก่อนเลยเข้าใจนะ ทั้งยังถือว่าเป็นการได้ทดแทนบุญคุณต่อหลวงตา และพระพุทธศาสนา ที่ทำให้หายจากโรคที่เป็น มีโอกาสได้ทำประโยชน์ให้ตนเอง ผู้อื่น และสังคมเท่าที่จะทำได้” เธอกล่าวหลังจากได้เข้ามาอยู่ที่อโรคยศาล เป็นเวลาถึง ๕ ปี^{๔๑}

^{๓๙} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. อรุณพร อิฐรัตน์.

^{๔๐} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ ผศ. พิเชษฐ เวชวิฐาน.

^{๔๑} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณทวีวัฒนา ทุนคุ้มทอง.

เริ่มต้นจากคนในหมู่บ้านที่รู้จักวัดคำประมงมาตั้งแต่เกิด จนได้มาเป็นเจ้าหน้าที่ที่เสียสละ ทั้งเวลาและกำลังกายอย่างมาก กับงานที่หนักของอโรคยศาล แต่เธอมีสีหน้ายิ้มแย้ม แววตาที่อ่อนโยนเสมอ ทุกครั้งที่เห็น แม่เห็จะเต็มหน้า **คุณพัฒน์ ลุนจักร** กล่าวว่า “พี่เรียนรู้อา ทั้งเรื่องยาสมุนไพรพวกนี้ มีหมอแผนไทยจิตอาสาที่แหละมาสอน ทำมาเรื่อย เราเป็นคนในหมู่บ้าน ทำงานกับหลวงตากก็เหมือนทำบุญ ตั้งใจเอา ไม่ต้องใช้เงินทอง” และเมื่อ พ.ศ.๒๕๕๖ ที่ผ่านนี้เองเธอได้รับรางวัล ตาราวอร์ด รางวัลสำหรับหัวใจโพธิสัตว์ ซึ่งมุ่งมั่นทำหน้าที่ของตนเพื่อส่วนรวมด้วยเจตนารมณ์อันดีงาม ถือเป็นเกียรติประวัติในชีวิตเธอ เกิดเป็นกำลังใจ ให้มุ่งมั่นทำต่อไป^{๔๒}

อีกหนึ่งจิตอาสารุ่นแรกของอโรคยศาล อาจารย์ผู้มากไปด้วยความสามารถพิเศษในเรื่องวิทยากร ทำให้ **อาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ** อาจารย์ประจำวิทยาลัยเทคนิคสกลนคร นำนักศึกษาช่างเทคนิคมาออกหน่วยที่อโรคยศาล ซ่อมแซมเครื่องใช้ น้ำประปา ไฟฟ้า นอกจากนี้แล้ว อาจารย์กล่าวว่า “ความที่ผมเป็นพิธีกรบ่อย ก็อาศัยการพูดนี้แหละ พูดให้กำลังใจ จับมือถือแขน หยอกล้อกันไป ผู้ป่วยและญาติก็ยิ้มได้ บางครั้งก็มาช่วยทำพิธีตมยา เพราะมีความรู้ด้านนี้ เห็นแล้วว่าที่นี่ช่วยคนได้จริง มาตั้งแต่ไม่รู้จักคำว่าจิตอาสา มาเพราะใจอยากมา เพราะถึงแม้เป็นจิตอาสาแล้ว อาสาแค่ปาก ไม่ได้ทรอกนะ ต้องพากายมาด้วย ใจมา กายมา จึงเกิดประโยชน์” อาจารย์กล่าวทั้งท้ายสะท้อนความคิดของจิตอาสาที่แท้จริง^{๔๓}

อีกมุมหนึ่งที่สะท้อนความรู้สึกว่า “ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องทางด้านสาธารณสุขเลย **คุณวันชัย จันทรมัสการ** ตัดสินใจนานทีเดียวว่าจะทำอะไร ช่วยด้านไหนได้บ้าง คบหัดผู้กว้างขวางในจังหวัดสกลนคร จึงทำหน้าที่ สนับสนุนในการหาทุนมาช่วยเหลืออโรคยศาลในทุกรูปแบบ เช่น เป็นเจ้าภาพผ้าป่า ร่วมทอดกฐินประจำปี ชักชวนชมรมในจังหวัดสกลนครมาเป็นจิตอาสา กล่าวด้วยใบหน้าที่มีรอยยิ้มว่า “ยินดีช่วยครับ”^{๔๔}

หนุ่มใหญ่ รูปร่างสันตัด จากที่ทำงานรับจ้าง **คุณสาธิต ศรีทะล้ง** ได้รับความเมตตาจากหลวงตา อนุญาตให้อยู่บ้านพักเป็นหลังส่วนตัว เขากล่าวด้วยเสียงสั่นเครือว่า “ผมทำทุกอย่างตามกำลังที่ผมทำได้ เช่น ขับรถ ซ่อมบำรุง เลี้ยงวัว ขนฟืน ยกโลง ทุกอย่างผมทำได้ครับ”^{๔๕}

ช่วงเวลาที่เกิดเหตุฉุกเฉิน หรือเวลาเช้าที่มีการออกกำลังกาย “หมอขวัญ” เป็นชื่อที่ถูกเรียกขานเป็นประจำ **คุณขวัญสุตา แสนยศบุญเรือง** กล่าวด้วยน้ำเสียงชัดเจน อันเป็นอัตลักษณ์ของเธอว่า “ความเป็นพยาบาล แล้วทั้งพ่อและแม่ มาขอความเมตตาจากท่านหลวงตา คงอยู่เฉยไม่ได้ ทรอก ช่วยเหลือทุกอย่าง ทำหมดค่ะ ช่วยดูแลผู้ป่วยคนอื่น นำออกกำลังกายช่วงเช้า นำสวดมนต์ช่วง

^{๔๒} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณพัฒน์ ลุนจักร.

^{๔๓} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม อาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ.

^{๔๔} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณวันชัย จันทรมัสการ.

^{๔๕} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณสาธิต ศรีทะล้ง.

เย็น และทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจกจ่ายละเอียดยการรักษาตามแนวทางอโรคยศาล ให้กับผู้มาติดต่อสอบถามค่ะ นอกจากนี้ยังชักชวนคนรู้จักมาเป็นจิตอาสา หรือทำบุญกับอโรคยศาล เต็มใจช่วยค่ะ” เธอเล่าถึงเหตุผลที่มาเป็นจิตอาสาที่อโรคยศาล และศรัทธาแนวทางที่หลวงตารักษาสู้ป่วย จึงนำพ่อกับแม่มาพักรักษาที่นี่ โดยปฏิเสธการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบัน เธอยืนยันในความเชื่อที่ว่า ทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง มีแต่แนวทางของพระพุทธองค์เท่านั้นที่ช่วยได้^{๔๖}

ท่านสุดท้ายที่ได้ร่วมวงสนทนากลุ่ม เธอใช้ศักยภาพของความเจ็บป่วย ที่หลายคนไม่มีหรือคิดว่าใช้ไม่ได้ ออกมาเป็นพลังมหาศาลที่เยียวยาตนเอง และเยียวยาผู้อื่น **คุณฉวีวรรณ เกตุแก้ว** กล่าวว่า “พี่ทำกิจกรรมทุกอย่างที่ทำได้ และเชิญชวนผู้ป่วยและญาติมาทำร่วมกัน เล่าเรื่องราวของตนเอง ผ่านประสบการณ์การเจ็บป่วยที่หนักหนาสาหัสมาได้อย่างไร การวางใจตอนที่ป่วย และความไม่ประมาทเมื่ออาการป่วยดีขึ้น นอกจากนี้หลวงตายังให้โอกาส เวลาที่ท่านได้รับนิมนต์ไปบรรยายตามสถานที่ต่างทั้งสถาบันการศึกษา และโรงพยาบาล ท่านให้พี่ได้มีโอกาสไปถ่ายทอดประสบการณ์เสมอ พี่ตั้งใจที่ได้เป็นจิตอาสา และตั้งใจทดแทนบุญคุณหลวงตา ตลอดจนตอบแทนพระพุทธศาสนาที่พี่ยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่งทางใจ น้อมนำธรรมะมาประพฤติ ปฏิบัติ การถ่ายทอดของพี่มีทั้งเรื่องราวที่ผ่านบทเพลงที่สามารถสื่อให้เข้าใจง่าย ด้วยทำนองเพลงหมอลำบ้าง ลูกทุ่งบ้าง สร้างความสนใจให้แก่ผู้ฟังและให้ข้อคิด แก่มุมบางอย่างกับผู้ป่วยค่ะ” เธอกล่าวทิ้งท้ายพร้อมกับร้องเพลง “แม่หัวโสดตาย” (ภาษากลาง คือ แม่หัวโสดตาย) ให้ฟังอย่างมีความสุข^{๔๗}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จิตอาสาต้นแบบ จิตอาสาแกนหลักและจิตอาสากลุ่มสนับสนุนทั้งสามกลุ่มข้างต้นนั้น ศักยภาพของจิตอาสาเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน ในการทำงานที่อโรคยศาลหลากหลายรูปแบบตามศักยภาพที่ตนถนัดและเกิดความสุข มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน เกิดปัญญาทางโลก และทางธรรม อโรคยศาลมีความแตกต่างจากการรักษาในโรงพยาบาลอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของสถานที่ สิ่งแวดล้อม ในทุกมิติของชีวิต มีทั้งสุขและทุกข์ ดังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรักษาในแพทย์แผนปัจจุบันนั้น การรักษาด้วร่างกายอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องดูแล ทางด้านจิตใจ สังคม จิตวิญญาณด้วย แต่การปรับกระบวนการเรียนการสอนให้แพทย์รุ่นใหม่เข้าใจยังเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะจิตใจ สังคม จิตวิญญาณ เป็นเรื่องที่เป็นนามธรรม เข้าใจ รู้ เห็น ได้ด้วยการศึกษาและการฝึกฝนจากประสบการณ์ตรงมาก่อนเท่านั้น กอปรทั้งการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจให้รู้เห็นตามที่เป็นจริงของสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย จำเป็นต้องมีการอธิบาย บรรยาย ที่เน้นย้ำให้เหตุผลประกอบ มีงานวิจัย ตัวเลขทางสถิติมายืนยัน สิ่งไหนที่เกินขอบเขตการรับรู้ของอายตนะโดยปกติของคนทั่วไป พิสูจน์ให้เห็นได้แต่เพียง สิ่งทีพระพุทธ

^{๔๖} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณขวัญสุตา แสนยศบุญเรือง.

^{๔๗} อ้างแล้ว, สนทนากลุ่ม คุณฉวีวรรณ เกตุแก้ว.

องค์ทรงเรียกว่า ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ แปลว่า พระธรรมอันผู้บรรลุจะพึงรู้เฉพาะตัวที่ผู้บรรลุจะรู้กับใจของตนเอง ต้องปฏิบัติจึงจะรู้ไม่เป็นที่รู้ได้ด้วยการฟังคนอื่นเล่าหรือให้คนอื่นปฏิบัติแทนตน. ดังนั้น จึงไม่สามารถเข้าถึงชีวิตในมิติจิตวิญญาณ เพียงเพราะการปฏิเสธ การมองด้านเดียวหรือการมองเฉพาะมุมที่ตนเองเห็น เชื่อว่าถูกต้อง ดีที่สุดเท่านั้น จึงมีผลทำให้ยิ่งห่างจากความหมายอันแท้จริงของชีวิต

งานจิตอาสาจึงเป็นการสร้างศักยภาพในระดับจิตสำนึก กระตุ้นสัญญาณ เตือนสติให้อ่อนโยน หยุดความรุนแรง เลิกถือทิฐิ และหันมาใส่ใจชีวิตและธรรมชาตินมากขึ้น ด้วยแนวทางของการรักษาแบบอโรคยศาล ที่ใช้การแพทย์องค์รวมวิถีพุทธการทำงานของจิตอาสาทุกสาขาอาชีพคือการปฏิบัติธรรม สมบัติเกิดจากการทำงาน เห็นการเจริญเติบโต คุณธรรมที่ผลิบานในใจ เป็นการพัฒนากระบวนการทำงานและการใช้ศักยภาพจิตอาสา เป็นไปอย่างธรรมชาติ เช่น จากญาติสู่ญาติ ผู้ป่วยสู่ผู้ป่วย จิตอาสาสู่จิตอาสา โดยมีหลวงตาเป็นต้นบุญสู่ต้นแบบแห่งการเรียนรู้

๔.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา

ศรัทธา เป็นปัจจัยเริ่มต้นที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ให้สามารถทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ศรัทธาเกื้อหนุนและนำไปสู่ปัญญา โดยช่วยให้มีเป้าหมายและทิศทาง มุ่งหน้ากระทำเพื่อประโยชน์สูงสุด ศรัทธานั้นช่วยให้ปัญญามีพลัง ช่วยให้การพัฒนาก้าวไปอย่างเข้มแข็ง คือเมื่อเกิดศรัทธา มั่นใจมีกำลังใจ จิตอาสาทุกคนก็มุ่งมั่น พุ่มพรวงกายและใจ นอกจากนั้นแล้วจิตอาสายังมีความรู้สึกมีความสุข ทุกครั้งที่มาทำงานที่อโรคยศาล การศรัทธา โดยมีแนวคำสอนของพระพุทธองค์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พบว่าผู้ที่ศรัทธาจะปรับตัว วางใจชีวิตได้ดี ชีวิตมีความหมาย และมีความรู้สึกมีความสุขในชีวิตเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับจิตอาสาต้นแบบและจิตอาสาแกนหลัก ซึ่งได้สะท้อนเหตุของปัจจัยสามารถแบ่งออกมาเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายนอก และ ๒) ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายใน ดังนี้

ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายนอก

จิตอาสาต้นแบบ

ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายนอก ที่จิตอาสาต้นแบบได้รับคือความร่วมมือจากจิตอาสาจากหลากหลายสาขาอาชีพ ที่เสียสละ และมีความตั้งใจมาเป็นจิตอาสา พุ่มพรวงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลืออโรคยศาลให้สามารถเป็นสถานบำบัดและเยียวยาผู้ป่วย ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลากรจากสถาบันการศึกษา ระบบสาธารณสุข และบุคคลที่สนใจทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการถอดบทเรียนจากต้นแบบอโรคยศาลเพื่อนำไปใช้ในโรงพยาบาลทั่วทุกภูมิภาค เช่น โรงพยาบาลเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โครงการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในโครงการกำลังใจ ตามพระราชดำริของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชร

กิตติยาภา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลาง จังหวัดอุดรธานี (ด้านกาย จิต สังคมและสิ่งแวดล้อม)

ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายใน

จิตอาสาต้นแบบ

ผู้วิจัยได้ขอโอกาสสัมภาษณ์เชิงลึกจิตอาสาต้นแบบ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ได้สะท้อนแนวคิดที่ว่าปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายใน มาจากการฝึกปฏิบัติพุทธธรรมจนเป็นคุณธรรมประจำใจ ดังกล่าวว่า พระสงฆ์ในฐานะปัจเจกบุคคลมีบทบาทด้านจิตวิญญาณในการรับผิดชอบต่อความทุกข์ของตนเองในการปฏิบัติ และต้องรับผิดชอบต่อความทุกข์ของสังคมด้วยการเผยแผ่หลักธรรมหัวใจพุทธศาสนาคือการดับทุกข์ และพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญโดยการดับทุกข์ต่อจิตวิญญาณและทุกข์ทางสังคมที่หลงตาเข้าใจความทุกข์แล้ว ผ่านประสบการณ์ ในการเรียนรู้ชีวิตจริงของตน โดยเฉพาะความทุกข์จากโรคมะเร็ง ดังนั้นการทำหน้าที่ เป็นการทำหน้าที่ทั้ง เผยแผ่ธรรมเพื่อบริการสังคม การสงเคราะห์ชาวบ้านหรือสังฆะของพระสงฆ์ ด้วยเหตุแห่งนี้แล้ว ฐานแห่งการปฏิบัติที่มีแน่นอนหนักและมั่นคงเพียงพอ สังฆะของหลงตาจะเกิดขึ้น

แม้ว่าจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากจิตอาสาต้นแบบในตอนต้น ดูเหมือนว่า กระบวนการทำงานของ อโรคยศาล วัดคำประมง จะปราศจากปัญหา และอุปสรรค ข้อเท็จจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยเฉพาะในประเด็น การทำงานอย่างต่อเนื่อง ความมีตัวตนของจิตอาสา และขาดแคลนจิตอาสาที่มีศักยภาพทางด้านสาธารณสุขอย่างพอเพียง ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้สอบถามถึงความต้องการศักยภาพของจิตอาสาที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของอโรคยศาล วัดคำประมง หลวงตาได้เตือนสติแก่ผู้วิจัยว่า “ไม่มีหนทางใดไม่มีปัญหา อย่าขลุกอยู่กับโลก ให้อยู่เหนือโลก ก็อยู่เหนือปัญหา เมื่อจิตอยู่เหนือปัญหา ปัญหาก็จะตกตะกอนไป ทำอะไรจิตใจเราไม่ได้ ให้ระวังใจ ดูใจ ทำด้วยใจ ให้ด้วยรัก ไม่หวังผลตอบแทน ก็จะพ้นทุกข์ และไปถึงนิพพานในที่สุด” ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าศักยภาพของจิตอาสาจะเป็นเช่นไรก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า คือการวางใจของจิตอาสาที่เริ่มต้นการทำงานอย่างมีศรัทธา ทำงานอย่างมุ่งมั่น จริงจัง จริงใจ และเกิดปัญญาจนไม่มีความขุ่นมัวใช้งานเป็นฐานของการภาวนาอย่างแท้จริง อยู่กับโลกตามที่เป็นจริง อยู่กับโลกอย่างเหนือโลก^{๔๘}

ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายนอก

จิตอาสาแกนหลัก

ความศรัทธาการอุปถัมภ์ศักยภาพของหน้าที่การงาน ความรู้ความสามารถ เป็นปัจจัยผลักดันให้สอดคล้องกับงานอโรคยศาล เป็นนัยสำคัญทางปัจจัยส่งผลต่อพลังจิตอาสา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับจิตอาสาแกนหลัก ซึ่งได้สะท้อนเหตุของปัจจัยออกมาเป็น ดังนี้

^{๔๘} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ พระปพนพัชร ภิบาลพัทธวิธี, ดร. (จิรัธมไมภิกขุ).

กลุ่มจิตอาสาต้นแบบ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานจิตอาสาจากฐานความรู้ หน้าที่ การงาน ตำแหน่งในสังคม และสิ่งแวดล้อมของโรคนายที่เอื้อต่อการทำงานจิตอาสาสิ่งเหล่านี้ ส่งเสริมให้งานจิตอาสาโรคนายสามารถรองรับการเยียวยาผู้ป่วยได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จิตอาสาเองตระหนัก และพัฒนาศักยภาพที่มี ทำอย่างเต็มที่ เพราะต้องการ ให้สิ่งที่ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่จิตอาสาต่างตระหนักและทุ่มเทให้กับการทำงานคือ สิ่งที่ได้รับรู้ ร่วมกันว่าจิตอาสาต้นแบบนั้น ทำงานผู้เดียวด้วยความเสียสละและอดทนเป็นที่สุด ด้วยหัวใจของ ความรักความปรารถนาดีที่จะช่วยผู้ป่วยมะเร็งให้พ้นทุกข์ และไม่มีปัจจัยภายนอกด้านอื่นใดสนับสนุน จิตอาสาจึงทำงานด้วยความศรัทธาจากปัจจัยภายใน อย่างเปี่ยมล้น ใช้ปัจจัยนี้เป็นแรงขับให้ปัจจัย ภายนอก ที่เกื้อกูล สนับสนุน ส่งเสริมงานโรคนาย ดังที่จิตอาสาต้นแบบสะท้อนความคิดว่า

“ใช้ความรู้ของความเป็นหมอช่วยเหลือผู้ป่วยทุกรูปแบบเพื่อให้ผู้ป่วยมีอาการทรมาณ น้อยที่สุด ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนหรือต้องใช้เครื่องทางการแพทย์แนะนำไปโรงพยาบาลใกล้เคียง แต่ ถ้าทำได้ก็ทำเลย เช่นเจาะน้ำในช่องท้อง จ่ายยาตามความจำเป็น นอกจากนี้แล้วยังเป็นวิทยากร ตัวแทนโรคนาย ในการให้ความรู้กับบุคลากรทางด้านสาธารณสุข สถาบันการศึกษาต่างๆร่วมกับ หลวงตาอยู่เสมอ” นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์ กล่าวในมุมของแพทย์อาสา^{๔๙}

จากสิ่งที่เห็นต่อเนื่อง ของการทำงานจิตอาสาจากสื่อโทรทัศน์ หรือรับข่าวสารทาง วารสาร ทำให้ **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** มีความรู้สึกว่ามีคนในสาธารณสุขทำงานแบบนี้ด้วย และ เมื่อมาศึกษาดูงานที่โรคนาย พบว่าจิตอาสาต้นแบบไม่มีความรู้เรื่องทางสาธารณสุขเลย แต่สามารถ เยียวยาผู้ป่วยได้ โดยบอกว่านั้นคือ “ธรรมโอสถ” ทำให้เธอทุ่มเททำงาน และปัจจุบัน เธอได้ลาออก จากข้าราชการ ตั้งใจมุ่งมั่นที่จะมาทำงานจิตอาสาอย่างแท้จริง สิ่งที่มีเป็นปัจจัยทำงานจิตอาสา ตั้งแต่ ความรู้ทางการแพทย์ การทำงานเอกสาร การเก็บข้อมูลผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ และเธอกำลังต่ออีกว่า “ได้ค้นพบตัวเองว่านอกจากการเป็นพยาบาลแล้ว เรายังสามารถทำอย่างอื่นได้มากมาย เช่น ขับรถ ติวรับส่งผู้ป่วยและจิตอาสาคนละต่างๆที่เข้ามาดูงานที่โรคนาย งานนำเสนอ หรือแม้แต่ได้เรียนรู้การ เยียวยาผู้ป่วยด้วยวิถีแห่งธรรมะ” เธอเล่าด้วยน้ำเสียงเบิกบานว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่นี่เป็น สิ่งที่เอื้อให้ทำงานจิตอาสาด้วยใจเบิกบานและมีความสุข เธอได้รับฉายาเป็นนางฟ้าไร้มุมแห่งอ โรคนาย^{๕๐}

ความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาและการแพทย์แผนไทย **คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์** กล่าวว่า ใน สมัยก่อนนั้น คนไทยเจ็บไข้ไม่สบายใช้ยาสมุนไพรในการรักษา ภูมิใจในความเป็นแพทย์แผนไทย และ นี่เป็นปัจจัยที่เอามาใส่ใจอยู่ตลอดในการทำงาน “ปัจจัยเลี้ยงใจที่ไม่ใช่เงินทอง”^{๕๑}

^{๔๙} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์.

^{๕๐} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

^{๕๑} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์.

ทางด้านของจิตอาสาจากกลุ่มสถาบันการศึกษาต่างสะท้อนแนวคิดสอดคล้องกันว่า เพื่อนำนักศึกษามาศึกษาดูงาน เรียนรู้ เป็นต้นแบบนำไปใช้ในโรงพยาบาล จัดงานสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ป่วยระยะสุดท้ายนิมนต์หลวงตาเป็นวิทยากรบรรยายเสมอ และนักศึกษาหลายคนสนใจศึกษาวิจัยแนวทางการดูแลผู้ป่วยตามแนวทางของอโรคยศาล ผลงานวิจัยตามที่ปรากฏ

“มีการวางแผนจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวทางของอโรคยศาล” **รศ.ดร. สุริพร ธนศิลป์** กล่าวและได้สนับสนุนการทำวิจัย ทั้งร่วมเสนอแนวคิดในการพัฒนาอโรคยศาล^{๕๒}

“นำนักศึกษาแพทย์แผนไทยมาฝึกงาน เพื่อให้ได้ประสบการณ์ทั้งด้านการใช้ยาสมุนไพร และการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง” **ผศ.พิเชษฐ เวชวิฐาน** กล่าวร่วมนำประสบการณ์นำเสนอแนวคิด คำแนะนำเชิงการปฏิบัติ และนโยบาย สนับสนุนการปลูก การผลิตสมุนไพร การแปรรูปสมุนไพร สร้างเครือข่ายหมอพื้นบ้าน จังหวัดสกลนคร ขยายงานด้านการแพทย์แผนไทยสู่ชุมชน สร้างพันธกิจ โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยสอดคล้องกับ อโรคยศาลเพื่อเป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนด้านยาสมุนไพร และการรองรับผู้ป่วย^{๕๓}

“ฝึกประสบการณ์ตรง ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาการแพทย์แผนไทยต่อไป” **รศ.ดร.อรุณพร อิฐิรัตน์** กล่าว นอกจากนี้แล้ว ยังได้สนับสนุนการทำวิจัยยออดยามะเร็ง ของอโรคยศาลและสนับสนุน เสนอแนวคิด คำแนะนำเชิงการปฏิบัติและเชิงนโยบาย เปลี่ยนรูปแบบยา เช่น การทำน้ำยายออดมะเร็งให้อยู่ในรูปผงแห้ง โดยวิธีการทำแห้งแบบพ่นฝอย (Spray Drier) บรรจุแคปซูล เพื่อให้เป็นทางเลือกให้ผู้ป่วยที่ไม่สามารถทานยาน้ำได้ และสำหรับชาวต่างชาติ หรือคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศสามารถนำยาไปรับประทานได้สะดวก^{๕๔}

คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์ ได้ให้การสนับสนุนด้านการสั่งซื้อยาสมุนไพร ช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภค ปรับปรุงอ่างเก็บน้ำของ วัดคำประมง อำนวยความสะดวกในด้านการขนส่ง เช่น การขนส่งหนังสือคู่มืออโรคยศาล การส่งสมุนไพร จากกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดสกลนคร และกล่าวเสมอ “ยินดี”^{๕๕}

ปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนภายใน

จิตอาสาต้นแกนหลัก

จากการสัมภาษณ์จิตอาสาแกนหลัก ทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันคือ ศรัทธา และมีความสุข เช่น

^{๕๒} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. สุริพร ธนศิลป์.

^{๕๓} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ ผศ. พิชเชษฐ เวชวิฐาน.

^{๕๔} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร. อรุณพร อิฐิรัตน์.

^{๕๕} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์.

“มีความสุขทุกวันเลย อยู่นอกกรอบ แต่อยู่ในกรอบใหญ่ของธรรมะ” **คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล** กล่าวด้วยน้ำเสียงสดใส^{๕๖} สอดคล้องกับกลุ่มจากสถาบันการศึกษา ที่สะท้อนว่า

“เป็นครูแสวงหาดนแบบและสิ่งที่ดีให้ลูกศิษย์ พอมาเจอหลวงตาครูต้นแบบ เลยได้เรียนรู้ร่วมกันกับลูกศิษย์” **รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์** กล่าวถึง^{๕๗}

คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์ กล่าวว่า “ทำดีหรือได้ทำอะไรไว้ พอวันหนึ่งเหลียวหลังกลับไปดูแล้วภูมิใจ”^{๕๘}

นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์ กล่าวว่า “ทุกวันนี้ให้ดูว่าความสุขของเราคืออะไร แล้วมีเป้าหมายให้ชัดเจน ถ้าที่จะเรียนรู้และทำสิ่งนั้น”^{๕๙}

“จะเอาอะไรมากมายกับชีวิต ทำความดี มีความสุขไว้ เดียวก็ตายแล้ว เวลามันสั้นนิดเดียว” **คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์** กล่าวทิ้งท้าย^{๖๐}

สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่ทรงคุณค่าส่งผลต่อพลังจิตอาสาอโรคนยศาล ให้ทำงานด้วยความ ทุ่มเท ก้าวไปบนหนทางของอริยะ คือผู้ประเสริฐนับเป็นประโยชน์ท่าน แต่ความจริงอีกด้านหนึ่ง คำกล่าวว่า ยิ่งให้ยิ่งได้นั้น เป็นสิ่งที่จิตอาสาต่างตระหนักดี ประโยชน์ตนที่ได้รับจากการทำงานจิตอาสานั้น เปลี่ยนวิถี ชัดเกลากจิตใจ และช่วยให้เดินตามทางแห่งมรรค อย่างมุ่งมั่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จิตอาสาต้นแบบทั้งสองกลุ่มข้างต้นนั้น ศักยภาพของจิตอาสาเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน ในการเยียวยาผู้ป่วย ในทุกมิติของชีวิต มีทั้งสุขและทุกข์ ดังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรักษาในแพทย์แผนปัจจุบันนั้น การรักษาด้านร่างกายอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องดูแล ทางด้านจิตใจ สังคม จิตวิญญาณด้วย แต่การปรับกระบวนการเรียนการสอนให้แพทย์รุ่นใหม่เข้าใจยังเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะจิตใจ สังคม จิตวิญญาณ เป็นเรื่องที่เป็นนามธรรม เข้าใจ รู้ เห็น ได้ด้วยการศึกษาและการฝึกฝนจากประสบการณ์ตรงมาก่อนเท่านั้น กอปรทั้งการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจให้รู้เห็นตามที่เป็จริงของสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย จำเป็นต้องมีการอธิบาย บรรยาย ที่เน้นย้ำให้เหตุผลประกอบ มีงานวิจัย ตัวเลขทางสถิติมายืนยัน สิ่งไหนที่เกินขอบเขตการรับรู้ของอายตนะโดยปกติของคนทั่วไป พิสูจน์ให้เห็นได้แต่เพียง สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า ปัจจัตถัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ แปลว่า พระธรรมอันผู้บรรลุจะพึงรู้เฉพาะตัวที่ผู้บรรลุจะรู้กับใจของตัวเอง ต้องปฏิบัติจึงจะรู้ไม่เป็สิ่งที่จะรู้ได้ด้วยการฟังคนอื่นเล่าหรือให้คนอื่นปฏิบัติแทนตน ดังนั้น จึงไม่สามารถเข้าถึงชีวิตในมิติจิตวิญญาณ เพียงเพราะการปฏิเสธ การมองด้านเดียวหรือ

^{๕๖} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล.

^{๕๗} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุริพร ธนศิลป์.

^{๕๘} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์.

^{๕๙} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ นพ.ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์.

^{๖๐} อ้างแล้ว, สัมภาษณ์ คุณพัฒนธิกรณ ไวยสิงห์.

การมองเฉพาะมุมที่ตนเองเห็น เชื่อว่าถูกต้อง ดีที่สุดเท่านั้น จึงมีผลทำให้ยิ่งห่างจากความหมายอันแท้จริงของชีวิต สิ่งที่จิตอาสาทุกคนประจักษ์สะท้อนความจริงว่าทุกข์ในอริยสัจจ์ "เกิด แก่ เจ็บ ตาย" คือ ความจริงที่ทุกคนต้องเผชิญ จิตอาสา ผู้ป่วย ญาติ พิจารณาเห็นทุกข์ร่วมกัน นำความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นของผู้ป่วยเป็นสมมติฐานการเรียนรู้ ว่า อุตตา ความเป็นตัวเรา เป็นเหตุทำให้เกิดความทุกข์แท้จริง พิจารณาสภาวะทุกข์ที่เห็น เตือนสติให้เร่งความเพียร ภาวนา ละกิเลส เพื่อสู่หนทางแห่งการดับทุกข์ ตามแนวทางของพระพุทธองค์

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์แนวทางการทำงานของจิตอาสาตามแนวพุทธ กรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร” ซึ่งมีจุดประสงค์ในการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา ๒) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา ในอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยขอเสนอในหัวข้อดังนี้

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

๕.๒ อภิปรายผลการศึกษา

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ศึกษาข้อมูล ดังนี้

๑) จากเอกสาร (Documentary Research) โดยเฉพาะพระไตรปิฎก เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงานจิตอาสา

๒) การศึกษาวิจัยด้านภาคสนาม

๓) เข้าร่วมสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษากระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสาของอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

๔) เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ประมวลผล เรียบเรียง จัดระบบ สรุปและเขียนรายงานการวิจัย โดยการพรรณนา การเล่าเรื่อง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูล

ซึ่งสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา

เมื่อทบทวนหลักพุทธธรรม ปรากฏว่าหลักพุทธธรรมของพระพุทธองค์ ประกอบด้วย พรหมวิหาร ๔ อธิปไตย ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และสัพปุสทาน ๘ หลักแห่งพุทธธรรมนี้ พ้นเป็นเกลียวเหนียวแน่น ส่งผลให้การปฏิบัติ บนพื้นฐานแห่งศีล สร้างสมาธิให้เกิดปัญญานั้น สอดคล้องกับการทำงานจิตอาสา ทั้งกระบวนการคิด การปฏิบัติ และการประเมินผล คุณธรรมเหล่านี้

หล่อเลี้ยงและเกื้อกูลพลังใจในการทำงาน เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาจิต สู่ทางแห่งอริยมรรค แนวดำเนินอันประเสริฐของชีวิต เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ การทำงานจิตอาสาที่น้อมนำหลักพุทธธรรมของพระพุทธองค์มาประพฤติปฏิบัติที่มีหลักยึด ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจกิเลสที่มุ่งทำความดีเพื่อสนองอัตตา ความอยากแห่งใจ แต่มีใช่เป็นการทรมานให้เหือดแห้งจากความสุข คงยังมีความปิติ อิ่มเอิบใจ หล่อเลี้ยงให้ตั้งใจ มุ่งมั่น เพราะฉะนั้นเรียกได้ว่าเป็นมัชฌิมาปฏิปทา คือทางดำเนินสายกลาง ไม่หย่อนไม่ตึง แต่พอเหมาะ เปรียบดังสายดนตรีที่เทียบเสียงได้ที่แล้ว เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งต้นบุญต้นแบบของจิตอาสาที่ดี

๕.๑.๒ กระบวนการทำงานและบทบาทจิตอาสา

เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นประเด็นหลักในกระบวนการทำงานและบทบาทของจิตอาสา ได้แบ่งการศึกษาออก ๔ ด้าน ๑) ด้านการดูแลผู้ป่วย ๒) ด้านการจัดการหลังการเสียชีวิต ๓) ด้านงานทั่วไป และ ๔) ด้านการศึกษาดูงานและงานวิทยากร มีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรม	กระบวนการทำงาน	บทบาทหน้าที่จิตอาสา
๑) ด้านการดูแลผู้ป่วย	- ประชาสัมพันธ์ - เข้าสู่กระบวนการรักษา	จิตอาสาสามารถทำงานตามกระบวนการทำงานของอโรคยศาลได้ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ แบ่งแยกที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำงานโดยใช้วิจารณ์ญาณผนวกกับความสามารถและคุณธรรม ศักยภาพของตัวจิตอาสาเอง จิตอาสาจึงนำความสามารถสูงสุดของตนที่มีออกมาใช้อย่างเต็มที่ มีอิสระทางความคิดที่ถูก ต้องโดยธรรม บนพื้นฐานของความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติ อีกทั้งไม่ขัดกับหลักการดูแลผู้ป่วยของ อโรคยศาล ถูกต้องทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และทั้งทางกาย วาจา ใจ
๒) ด้านการจัดการหลังการเสียชีวิต	- นำศพกลับ - ภูมิลำเนา - ฌาปนกิจที่วัด	
๓) ด้านงานทั่วไป	- คลังยาและเวชภัณฑ์ - สาธารณูปโภค - พัสดุอุปกรณ์ - ยานพาหนะ - ซ่อมบำรุง	
๓) ด้านงานทั่วไป	- ดูแลสถานที่ - เก็บขยะ - เลี้ยงวัว	
๔) ด้านการศึกษาดูงานและงานวิทยากร	- การศึกษาดูงาน ณ อโรคยศาล - งานวิทยากรนอกสถานที่	

ผู้วิจัยได้จัดแบ่งบทบาทของจิตอาสา ตามลักษณะการทำงานดังนี้

๑) จิตอาสาที่เป็นต้นแบบ คือ หลวงตา พระประพนธ์พัชร ภิบาลภักตร์นิธิ ดร.(จิรัชโม ภิภุ). บทบาทของท่านคือเป็นหลักในการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการการดูแลผู้ป่วยด้วยธรรมชาติดำเนินการ ออกแบบกระบวนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน โดยยึดการดูแลสุขภาพผู้ป่วยแบบองค์รวม เป็นศูนย์กลาง บริหารจัดการโดยธรรมาธิปไตย เพื่อเกื้อกูลการทำงานร่วมกันของจิตอาสาอื่น

๒) จิตอาสาแกนหลัก ในสาขาวิชาชีพแต่ละด้าน เช่น แพทย์ พยาบาล นักการแพทย์แผนไทย เพื่อนำความรู้ด้านวิชาชีพของตน มาเยียวยาผู้ป่วยโดยอาศัยหลักพุทธธรรม และ ใจนำความรู้สู่การปฏิบัติ

๓) จิตอาสาสนับสนุน ทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการทำงานตามความสามารถ หลากหลายของแต่ละคน โดยใช้โอกาสจากสิ่งที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเรียนรู้จากสถานะที่ตนเองกำลังเผชิญหรือมีประสบการณ์ เช่น ประชาสัมพันธ์ จัดหา การดูแลอาคาร สถานที่ กิจกรรมบำบัด

๔) ผู้ป่วยและญาติ มีบทบาทเป็นจิตอาสาด้วย โดยนำความรู้และประสบการณ์ตรงของตนเองมาเสริมพลัง และให้คำแนะนำผู้อื่น เช่น วิถีเผชิญกับความปวดโดยใช้สมาธิบำบัด ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตของชาวมะเร็ิง และวิธีการให้และการรับยามเจ็บป่วย

ทั้งนี้ บางกรณีไม่สามารถชี้ชัดไปได้ว่าจิตอาสาต้องมีบทบาทอย่างไร ขึ้นกับช่วงปัจจุบันขณะ ลักษณะสถานะที่เกิดขึ้นตรงหน้า และความต้องการการช่วยเหลือที่เร่งด่วน

๕.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังจิตอาสาออกเป็น ๒ ส่วนคือ ๑) ปัจจัยภายใน ๒) ปัจจัยภายนอก โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) ปัจจัยภายใน

จิตอาสาต้นแบบ เริ่มต้นจากหลวงตา ได้สละความสุขทางโลก เดินทางเข้าสู่เส้นทางแห่งบรรพชิตด้วยจิตใจที่หาญกล้า ฝึกปฏิบัติจนเชื่อต่อพระรัตนตรัยอย่างแน่วแน่นไม่เสื่อมคลาย จนเมื่อเกิดภาวะทุกขเวทนาต่อร่างกายคือป่วยเป็นมะเร็ิง วิถีนี้ก็เป็นโอกาสให้หลวงตาเข้าถึงสภาวะธรรมดังคำว่า “ไม่เห็นทุกข์ ย่อมไม่เห็นธรรม” ฐานแห่งการปฏิบัติภาวนาเป็นธรรมโอสธและการเยียวยาที่ผสมผสานทั้งการแพทย์แผนตะวันตก การแพทย์แผนไทย ที่นำพาหลวงตาข้ามผ่านห้วงเวลานั้นมาได้ เมื่อพบหนทางแห่งการออกจากทุกข์ และพ้นจากทุกข์นั้นแล้ว ก็เป็นสิ่งเร้ากุศล น้อมพุทธธรรมที่ท่านประพาสปฏิบัติในทางแห่งมรรค คือ พรหมวิหาร ๔ และ อิทธิบาท ๔ พลังจากจิตเมตตา ปราณณาที่จะช่วยให้ผู้เจ็บป่วยพ้นจากความทุกข์ จึงก่อตั้งอโรคยศาล

สำหรับจิตอาสาท่านอื่นนั้น เริ่มต้นจากความศรัทธาในปฏิปทาของหลวงตา และ หลักพุทธธรรม พรหมวิหาร ๔ อธิธิบาท ๔ ภายในของตนเช่นกัน จึงได้เปิดใจเข้าไปร่วมเรียนรู้ และช่วยเหลืองานของอโรคยศาลอย่างเต็มกำลังศักยภาพที่ตนมี หลักพุทธธรรมที่เป็นจุดต้นจากใจที่โยนิโสมนสิการ ไตร่ตรองจากสภาวะแห่งเหตุและปัจจัยที่ประจักษ์ตรงหน้า และแรงขับเคลื่อนจากกัลยาณมิตรจากจิตอาสาด้วยกันเอง เมื่อจิตอาสาเป็นผู้ให้ เปิดใจไม่ยึดติด ความสุขของการเป็นผู้ให้ได้ อิ่มเอิบในใจ น้อมปฏิบัติตามแนวทางเป็นการฝึกสติปัญญาทั้งทางธรรม และสติปัญญาทั้งทางโลก

๒) ปัจจัยภายนอก

จากการได้รับความร่วมมือ ระดมจิตอาสาทุกภาคส่วน เป็นการเปิดโอกาสให้จิตอาสาได้เข้ามาใช้ศักยภาพในการทำงานที่อโรคยศาลอย่างเต็มที่ ไร้ขีดจำกัด แต่ไม่ขัดกับหลักการเยียวยาผู้ป่วยของอโรคยศาล โดยหลวงตาใส่ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ และเมื่อเปิดใจยอมรับ ทุกอย่างย่อมมากับใจ หลวงตาเป็นนักเทศนาที่สะท้อนหลักธรรม เขย่ากิเลส ให้ปลดปล่อยทุกข์ที่เกาะกุมใจ เมื่อเปลือกของกิเลสถูกเคาะออก จิตประภัสสรเกิดความเป็นกัลยาณมิตร และบรรยากาศ การออกแบบ และภูมิสถาปัตยกรรมภายใน อโรคยศาลที่หลวงตาออกแบบนั้น เป็นสิ่งเร้าให้จิตอาสาทำงานด้วยหัวใจที่เบิกบาน ไม่หดหู่ แออัด ปราศจากมลภาวะ สิ่งที่จิตอาสาประจักษ์กับตนเอง คือความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย เป็นตัวกระตุ้นให้เห็นทุกข์ เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ของกองทุกข์ จนจิตอาसान้อมเข้ามาใส่ตัว ด้วยพลังโยนิโสมนสิการ เกิดปัญญา สิ่งเร้ากุศลที่เป็นปัจจัยเหล่านี้เปรียบดังสะพานไปสู่องค์แห่งธรรมอันเป็นเครื่องบรรลู่ ประกอบด้วย ๑) สัมปยุตสังเสวะ โดยมีหลวงตาเป็นที่สุดแห่งกัลยาณมิตรตต ๒) สัทธัมสนะ หลวงตาสอนด้วยการบอกให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ๓) โยนิโสมนสิการ เกิดการคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและลึกซึ้ง ๔) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ การปฏิบัติภาวนาที่หลวงตาพาทำทุกวันอย่างเนืองนิตย์ ภายพร้อมจิตน้อมสู่ทางแล้วการตกผลึกสู่เส้นทางธรรม จึงเกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า “ปัญญา” นั่นเอง

๕.๒ อภิปรายผลการศึกษา

๕.๒.๑ หลักพุทธธรรม

การเรียนรู้ธรรมะจากทุกข์โดยเฉพาะทุกข์ที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นทุกข์เวทนาที่ส่งผลกระทบทั้งภายนอกและภายใน การเยียวยาโดยใช้หลักธรรม เป็นธรรมโอสถขนานเอก ทำให้เกิดการเรียนรู้ธรรมจากพระพุทธองค์ เมื่อผู้ป่วยปฏิบัติภาวนาอย่างถึงพร้อม เป็นฐานของการรู้สู่ปัญญา เรียกว่าเป็นปัจจัยตัดตั้ง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ที่ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ฟังรู้ได้เฉพาะตนและนำไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์

หลวงตาได้ทำหน้าที่ สมกับดั่งที่พระพุทธองค์ทรงส่งพระอรหันต์รุ่นแรก ๖๐ รูป ไปประกาศพระกาศพระศาสนา ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า “ เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^๑

จิตอาสาต่างมีการเรียนรู้ เพื่อหาหนทางออกจากทุกข์ และมุ่งช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ด้วยความเมตตา กรุณา และเป็นกัลยาณมิตร ดังเช่นคุณธรรม คุณสมบัติของจิตอาสาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบจิตอาสาที่มีคุณธรรมและศักยภาพ

๕.๒.๒ แนวทางการจัดเตรียมจิตอาสาให้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของ อโรคยศาลวัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

แนวทางการทำงานของอโรคยศาล ใช้ธรรมชาติเป็นแนวทางในการเยียวยาตอบสนองความรู้สึกของผู้ได้รับ ให้ความสุขกับผู้ที่ยับยั้งให้ กระบวนการเหล่านี้เป็นไปตามวิถีแห่งชีวิต วิถีแห่งธรรมที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ความงดงามของอโรคยศาลจึงเป็นต้นบุญที่เจริญเติบโตจากภายในสู่ภายนอก โดยเริ่มจากวัด ซึ่งเป็นสถานประกอบกิจกรรมทางศาสนา ศูนย์รวมจิตใจ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน แต่พันธกิจของวัดคำประมงแตกต่างจากวัดทั่วไปที่มีอโรคยศาล หลวงตาเสียสละความวิเวก ให้ผู้ป่วยอาศัยอยู่ที่วัด มีธรรมะของพระพุทธองค์เป็นแนวปฏิบัติ หลวงตาเป็นพระสงฆ์มีฐานะปัจเจกบุคคล มีบทบาทด้านจิตวิญญาณในการรับผิดชอบต่อความทุกข์ของตนเองในการปฏิบัติ และต้องรับผิดชอบต่อความทุกข์ของสังคมด้วยการเผยแผ่หลักธรรม หัวใจพุทธศาสนาคือการดับทุกข์ และพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญโดยการดับทุกข์ต่อจิตวิญญาณ และทุกข์ทางสังคมที่หลวงตาเข้าใจความทุกข์แล้ว ผ่านประสบการณ์ ในการเรียนรู้ชีวิตจริงของตน โดยเฉพาะความทุกข์จากโรคมะเร็ง ดังนั้นการทำหน้าที่ของท่าน เป็นการทำหน้าที่ที่สอดคล้องกับ ๓ ฐานะ

๑) คณฤชระ หมายถึง การศึกษาหลักธรรมวินัย ตามพระคัมภีร์พระไตรปิฎก เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสมณเพศ

๒) วิปัสสนาธุระ หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ เพื่อนำไปใช้ในการกำจัดกิเลส ความเศร้าหมองแห่งจิตและให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง จากการทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์

๓) สังคหธุระ หมายถึง การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมเพื่อบริการสังคม การสงเคราะห์ชาวบ้านหรือสังคหธุระของพระสงฆ์

ทางปฏิบัติของหลวงตาเปิดกว้างให้บุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพ เข้ามาเป็นจิตอาสา จึงเกิดบ้านหลังใหม่ของผู้ป่วยมะเร็งขึ้นมาที่นี่ จนผู้ป่วยบางคนถึงกับเรียกว่าเป็น “บ้านหลังสุดท้าย” แนวทางการจัดเตรียมจิตอาสาให้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของอโรคยศาล ที่มีหลวงตาเป็นครูผู้สอน มองเห็นทุกข์แท้ความทรมานของการเจ็บป่วยจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คือทุกข์ใน

^๑ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๖๒/๑๖๕.

อริยสังและมีหลักพุทธธรรม คือพรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ เร้ากุศลจิตของจิตอาสา ให้เกิดศรัทธา และเปิดใจออกนอกกรอบ ไม่ยึดติดในแบบแผน มีความสุขที่เป็นผู้ให้อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้เป็นพลัง ปังจัยให้เกิดสติปัญญาทางธรรม เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือ ได้ขัดเกลา ลด ละ ตัวตน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและสุขภาพเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้ง การรักษาตามแนวทางอโรคยศาล วัดคำประมง เป็นการที่ช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นสภาวะความทุกข์ทางใจ แม้มีทุกขเวทนาทางกายปรากฏอยู่ตามเหตุและปัจจัย กัลยาณมิตรเป็นยาใจ ที่ช่วยให้ผู้ป่วยเข้มแข็ง ก้าวข้ามสภาวะแห่งทุกข์โดยไม่ทนทุกข์ ทุกที่ ที่มีวัดจะมีธรรมะเกื้อกูล มีธรรมที่แยกออกจากทุกข์ แต่ขณะเดียวกัน โรงพยาบาลมีแต่ทุกข์ไม่มีธรรม จึงกล่าวได้ว่า วัดมีธรรมไม่มีทุกข์ โรงพยาบาลมีทุกข์ไม่มีธรรม ทุกข์ของผู้ป่วยที่อโรคยศาลจึงมีธรรมในการเยียวยา ทั้งทางกายและใจ เป็น “ธรรมโอสถ” แต่ทุกข์ของผู้ป่วยที่โรงพยาบาลไม่มีธรรมมาใช้เยียวยา จึงทุกข์ทั้งทางกายและใจ หากเปิดโอกาสให้สามารถนำรูปแบบของอโรคยศาลเป็นต้นบุญสู่ต้นแบบ โดยมีพลังจากจิตอาสาน้อมนำธรรมะไปใช้เป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ บูรณาการเข้าสู่การบริการทางสาธารณสุข เป็นประโยชน์ของมวลมนุษยทุกคน

๒) รูปแบบการปฐมนิเทศจิตอาสา ควรเป็นเอกสาร วิทยุทัศน์ ที่ชัดเจน จัดให้มีการอบรมจิตอาสา ก่อนเข้าร่วมเป็นจิตอาสาอโรคยศาล เพื่อปรับฐานความคิด ละอัตตา ไม่ยึดติดในบทบาทสมมติทางโลก เกื้อกูลต่อการทำงานจิตอาสา คือเป็นการให้โอกาสทางธรรมเพื่อละกิเลสของจิตอาสาเอง

๓) การขยายเครือข่ายจิตอาสา โดยเน้น ทีมสหวิชาชีพจากหน่วยงานสาธารณสุข เป็นพื้นฐานในการเป็นจิตอาสา เปิดโอกาสให้พระภิกษุที่สนใจทำงานจิตอาสาเพื่อการเยียวยา ด้านจิตวิญญาณ เข้ามามีบทบาทเรียนรู้ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของอโรคยศาล เช่น การปลูกสมุนไพร การปลูกผักปลอดสารพิษ

๔) การเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ณ อโรคยศาล ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญในทักษะวิชาชีพ เช่น แพทย์หรือพยาบาล ข้อจำกัดนี้ทำให้อโรคยศาลต้องส่งต่อผู้ป่วยไปรับการรักษาในกรณีฉุกเฉินที่โรงพยาบาลใกล้เคียง การสร้างเครือข่ายกับโรงพยาบาลชุมชนเป็นความจำเป็นเพื่อให้ประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาของผู้ป่วย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเป็นจิตอาสาเพื่อนำไปใช้ในโรงพยาบาล หรือหน่วยงานทางสาธารณสุข

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุต ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา. จิตตศิลป์/

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญา.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม และสำนักบริหาร

และพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร:

ธนัชการพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____. กรู๊นสองที่สายใจธรรม. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๗.

พระไพศาล วิสาโล. เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๔๘.

_____. สุขแท้กลางใจเรา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามลดา, ๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ. โอวาทท่านพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๓๗.

เพชรภี ปิ่นแก้ว. จิตอาสา สุขสร้างง่ายแค่ลงมือทำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอแอมบุ๊กกาซีน,

๒๕๕๔.

วรรณพร เพียรสาระ. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ศึกษาเฉพาะ

กรณีอาสาสมัครหน่วยบริการและหน่วยกู้ภัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). รวมธรรมะ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์

พรินต์ติ้งแอนด์พับเลชิ่ง, ๒๕๔๓.

อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร. เยียวยามะเร็งด้วยรัก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธีรา

นุสรณ์การพิมพ์, ๒๕๕๖.

อำพล จินดาวัฒน์. จิตอาสาพลังสร้างโลก. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินเชิง

คุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), ๒๕๔๙.

(๒) วิทยานิพนธ์

จรัสแสง ผิวนอ่อน. “การจัดการเพื่อดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบองค์รวม กรณีศึกษาวัดคำประมง จังหวัดสกลนคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ไฉตณย์ ศรีวังพล. “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. ๙๑”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ทศพล ดำแดง. “การรับรู้ชีวิตและความตายกับความมั่งคั่งทางจิตใจ กรณีศึกษาอาสาสมัครธรรมรักษณีเวศน์ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

นงลักษณ์ สรรสม. “ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

เบญจมาศ ตระกูลงามเด่น. “ผลของโปรแกรมการจัดการอาการที่เน้นการสวดมนต์ต่ออาการปวดของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

เปี่ยมศรี เศรษฐพรค์. “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พรทิพย์ ปุกหุด. “ผลของการสวดมนต์บำบัดต่อความวิตกกังวลและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะรับการรักษา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.

พระชวลิต จันทวโส (ถาวรศิริ). “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความมีน้ำใจในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ยุวดี พนาวรรต. “ประสบการณ์ทางจิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการบำบัดด้วยพลังจิตตามแนวพุทธ”. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วิไลลักษณ์ ตันติตระกูล. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย”. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อรพิมณฑ์ (สุธรรมมา) พงษ์ประเสริฐ. “การเลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก”. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

(๓) บทความ

“จิตอาสาดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย”. จัดหมายข่าวการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย อาทิตยอัสดง. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๓)

พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร). “บทบาทพุทธบัณฑิตที่สังคมพึงประสงค์”. พุทธจักร. ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๓).

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. “อาสาสมัคร การพัฒนาตนเองและสังคม”. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๘).

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

แบบบันทึกการรับผู้ป่วย. อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร, ๒๕๕๖.

(๕) รายงานการวิจัย

ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงศ์ และคณะ. “ผลสัมฤทธิ์ในการบำบัดผู้ป่วยมะเร็ง”. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สกลนคร: มูลนิธิอภิญญาอโรคยศาล, ๒๕๕๒

นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, รศ.ดร. “การวิจัยและพัฒนาตำรายาต้านมะเร็งสูตรวัดคำประมง”. รายงานการวิจัยสมบูรณ์. สภาวิจัยแห่งชาติและคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

สุนิตย์ เชรษฐา และ วินัย เมฆไตรภาพ. “การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย”. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.): แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๘.

เอี่ยมพร ทองกระจาย และจินตนา สุวิทวัส. “ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารต้านมะเร็งของผู้ป่วยมะเร็งที่อโรคยศาล วัดคำประมง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร”. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สกลนคร: มูลนิธิอภิญญาอโรคยศาล, ๒๕๕๓.

(๖) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์, พระ ปพนพัชร ภิบาลพัทธรณี, ดร. (จิรัธมโมภิกขุ), ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, คุณวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, รศ.ดร. สุริพร ธนศิลป์, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, รศ.ดร. อรุณพร อัฐรัตน์, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, ผศ.ดร.พิเชษฐ เวชวิฐาน, ๕ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, คุณพัฒนิกรณ์ ไวยสิงห์, ๑๒ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, นพ. ศิริโรจน์ กิตติสารพงษ์, ๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์, คุณชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๗.

(๗) สันทนากรุ่ม

สันทนากรุ่ม, คุณกนกวรรณ เกตุแก้ว, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗

สันทนากรุ่ม, คุณขวัญสุตา แสยยศบุญเรือง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗

สันทนากรุ่ม, คุณทวีวัฒนา พุนคุ้มทอง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สันทนากรุ่ม, คุณพัฒน์ ลุนจักร, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สันทนากรุ่ม, อาจารย์วรวิทย์ ตงศิริ, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สันทนากรุ่ม, คุณวันชัย จันทรมัสการ, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

สันทนากรุ่ม, คุณสาธิต ศรีทะลั่ง, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๗.

(๘) สารนิเทศจาก “World Wide Web (www)”

เตือนใจ ดีเทศน์ สัมภาษณ์โดย วินัย เมฆไตร. เรื่อง จิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรม. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.volunteerspirit.org/node/786> [๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖].

มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. จิตอาสา พัฒนาผู้นำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.vachiraphuket.go.th/www/volunteer/?name=knowledge&file=readknowledge&id=1> [๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖].

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), พระพุทธศาสนากับความสมานฉันท์แห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/En/articlecontent_desc.php?article_id=590&article_group_id=21 [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖].

พระไพศาล วิสาโล. รายงานการไปเยี่ยมดูงานมูลนิธิฉือจี้ ไต้หวัน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.visalo.org/article/budSatandSilp.htm> [๒๐ ม.ค. ๒๕๕๗].

สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.th.wikipedia.org [๑ กันยายน ๒๕๕๖].

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> [๒๔ ม.ค. ๒๕๕๗].

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นางสาว กันธิชา เพื่อกเจริญ

เกิด

มกราคม ๒๕๒๐

การศึกษา

ปริญญาตรี แพทย์แผนไทยบัณฑิต คณะทรัพยากรธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ กรุงเทพมหานคร

ที่อยู่

อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ๘๖๑๖๐

ติดต่อ

tanjai_lung@hotmail.com